

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

**ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ: Η ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΤΙΚΩΝ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΘΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΚΩΤΣΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ *ΑΜ:2004056*

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2012

Κατάλογος περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	6
1.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΛΕΚΤΙΚΗ.....	6
1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ.....	8
1.2.1 ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΚΗΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	8
1.3 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	12
1.3.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΩΣ.....	12
1.3.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	14
1.3.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΕΛ. (Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών).....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	17
2.1 ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ.....	17
2.1.1 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	17
2.1.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....	18
2.1.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	22
2.1.4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	26
2.2 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	28
2.2.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΤΗ.....	38
3.1 ΠΕΡΙ ΑΠΑΤΗΣ.....	38
3.2 ΤΡΙΓΩΝΟ ΑΠΑΤΗΣ (Fraud Triangle).....	40
3.3 ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΑΠΑΤΗΣ.....	42
3.4 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗ (the white collar criminal).....	44
3.5 ΤΟ ΔΕΠ 240 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.....	46
3.6 ΜΕΘΟΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	51
3.7 ΠΩΣ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ Η ΑΠΑΤΗ.....	53
3.8 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΑΤΗ.....	54
3.9 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	58
3.9.1 Η ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΑΤΗΣ.....	60
3.9.2 ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....	62
4.1 Η ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΑΜΟΙΒΗ.....	64
4.2 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....	66
4.3 Η ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ (The Low-Balling Effect).....	68
4.4 ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	68
4.5 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ.....	69
4.5.1 Ο ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	73
4.6 ΟΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	76
4.6.1 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΑΜΟΙΒΗΣ.....	77
4.6.2 Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΑΜΟΙΒΗΣ.....	81
4.7 ΑΛΛΟΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	82
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	84
ΣΗΜΕΙΑ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ.....	86

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	89

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Αναστασόπουλο Νίκο που ήταν ο επιβλέπων καθηγητής μου, όπου χάρις στις ιδέες του και την καθοδήγηση του πραγματοποιήθηκε αυτή η εργασία καθώς σε όλη την περίοδο έρευνας και εκπόνησης της εργασίας με βοήθησε σε κάθε απορία και δυσκολία που μπορεί να είχα. Ακόμα θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα. Αναστασσιάδη Τατιάνα (Fraud Investigations & Dispute Services της Ernst and Young) για την επικοινωνία που είχαμε καθώς και τον PhDc Αθανάσιο Σάκκα για τα κριτικά του σχόλια. Επίσης την οικογένεια μου καθώς και τα άτομα που με στήριξαν όλο αυτό το διάστημα.

ΑΠΟΠΟΙΗΣΗ ΕΥΘΥΝΩΝ

Οι θέσεις και οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν πόνημα δεν συνεπάγεται ότι εκφράζουν και το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καλαμάτας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας όλο και συχνότερα ερχόμαστε αντιμέτωποι με οικονομικά προβλήματα τα οποία απαιτούν σύνθετες πληροφορίες αλλά και γνώσεις για να επιλυθούν. Το οικονομικό σύστημα σήμερα έχει φθάσει σε τέτοια διάσταση όπου μια πληροφορία μπορεί προκαλέσει τριγμούς σε ένα οικονομικό περιβάλλον. Πρέπει να δημιουργούνται σχέσεις εμπιστοσύνης τέτοιες ώστε να απορροφούν τους κραδασμούς από ενδεχόμενα προβλήματα που ίσως προκύπτουν μέσα σε ένα οικονομικό σύστημα. Το οικονομικό σύστημα μαζί με την κοινωνία μέσα στην οποία υπάρχει θέτει κανόνες δημιουργίας εμπιστοσύνης αλλά και κανόνες ελέγχου ώστε προβλήματα του παρελθόντος να μην επανέρχονται ξανά στο προσκήνιο και δημιουργούνται εκ νέου.

Από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης και ύστερα όπου το εμπόριο άλλαξε άρχισε να γίνεται παγκόσμιο, οι επιχειρήσεις μεγάλωναν ως οντότητες καθώς και οι οικονομικές τους απαιτήσεις σε χρηματικά κεφαλαία. Έτσι δημιουργήθηκε η ανάγκη των επενδύσεων. Το πρόβλημα όμως και προκύπτει είναι η ανασφάλεια που υπάρχει ανάμεσα σε επενδυτές και επιχειρήσεις, ανάμεσα σε επιχειρήσεις και πελάτες αλλά και και στην ίδια την επιχείρηση δηλαδή ανάμεσα στον κεντρικό εταίρο ή εταιρικό συμβούλιο και στην ίδια την εταιρία τους.

Για να αποφευχθούν φαινόμενα απάτης της εποχής γεννήθηκε η ανάγκη του ελέγχου. Η ελεγκτική όπως και κάθε άλλη ειδικότητα υπάρχει για να ικανοποιεί τις ανάγκες τις κοινωνίας¹. Με το πέρασμα των χρόνων οι επιχειρήσεις γίνονται όλο και πιο περίπλοκες όπως και τα προβλήματα που προκύπτουν, η ανάγκη για επενδύσεις δημιουργεί και την ανάγκη για περισσότερη πληροφόρηση, η ελεγκτική άρχισε να αναπτύσσετε και να γίνεται πιο απαιτητική σε γνώσεις σε εμπειρία που θα πρέπει να έχει ο κάθε αρμόδιος ελεγκτής ώστε να εκφράζει γνώμη εμπειριστατωμένα, αδιάβλητα και αντικειμενικά.

1 Brend Porter. 2003 *The Principles of External Auditing*, 2nd edn, John Wiley & Sons Ltd, Somerset, NJ, USA

Στο ακόλουθο πόνημα θα μελετηθεί το θέμα της κοστολόγησης των ελεγκτικών διαδικασιών και η επίδραση τους στην απάτη, δηλαδή στο συσχετισμό που υπάρχει ανάμεσα το κόστος της ελεγκτικής υπηρεσίας και στη πιθανότητα εξεύρεσης οικονομικής απάτης.

Για να γίνει κατανοητό πως η ελεγκτική αμοιβή επιδρά στην ανακάλυψη απάτης πρέπει πρώτα να ερευνηθεί η μεθοδολογία με τον οποία προκύπτει η ελεγκτική αμοιβή. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία δεν υπάρχει ένας και μοναδικός τρόπος για να γίνει αυτό. Με πιο γνωστές τις έρευνες των Simunic (1980), Francis and Simon(1987) και Pong and Whittington (1994) έχουν επεξεργαστεί μοντέλα υπολογισμού της ελεγκτικής αμοιβής βασισμένα σε εμπειρικούς παράγοντες που υπάρχουν ανάμεσα στην ελεγκτική εταιρία και τον ελεγχόμενο. Από την άλλη υπάρχει και ο αντίλογος Taylor and Simon (1999), Ittonen and Peny(2012) που βρίσκουν κενά στα μοντέλα αυτά καθώς δεν λαμβάνουν υπόψιν τους εξωγενείς παράγοντες όπως το θεσμικό πλαίσιο που διαπραγματεύονται ο ελεγκτικής και ελεγχόμενη εταιρία, αλλά και διάφορους ψυχολογικούς παράγοντες.

Το γενικό πλάνο της εργασίας χωρίζετε σε 5 ενότητες. Στο πρώτο κεφάλαιο θα δούμε πια είναι την ανάγκη και το σκοπό του ελέγχου καθώς και ποιους ωφελεί και γιατί. Θα γίνει μια ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη του ελέγχου καθώς και αναφορά στο Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και τι πρεσβεύει στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στο πώς γίνεται ο οικονομικός έλεγχος, τι διαδικασίες ακολουθούνται καθώς και τα είδη του ελέγχου αλλά και στα σημαντικότερα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Στο τρίτο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στην οικονομική απάτη, για ποιους λόγους δημιουργείται, από ποιους και με πιο τρόπο καθώς και για το τι γίνεται στον ελληνικό χώρο. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα στοιχεία τα οποία καθορίζουν το κόστος του ελέγχου. Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο ακολουθούν τα συμπεράσματα του πονήματος.

Επίσης μέρη της εργασίας καθώς και τα αριθμητικά δεδομένα είναι ελεύθερο να χρησιμοποιηθούν από οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο για ερευνητικό σκοπό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΛΕΚΤΙΚΗ

Έλεγχος είναι η συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων και δεδομένων με σκοπό την έκφραση γνώμης από έναν ανεξάρτητο και κάτοχο των απαιτούμενων προσόντων επαγγελματία σχετικά με το κατά πόσο οι υπό έλεγχο πληροφορίες ή δεδομένα έχουν παραχθεί σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια¹.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούμε μια όλο και μεγαλύτερη ζήτηση στη διενέργεια διαφορών τύπου ελέγχων οικονομικών, φορολογικών, έλεγχο δημόσιας υγείας, περιβαλλοντολογικών, έλεγχο απόδοσης συστημάτων ή υλικών, δημοσίων δαπανών κ. λπ. Η απαίτηση από διάφορες κοινωνικές ομάδες για λογοδοσία και απολογισμό έχει φέρει την ανάγκη για τη δημιουργία του ελεγκτικού επαγγέλματος. Επαγγελματίες ελεγκτές εξειδικευμένοι σε διάφορους τομείς διενεργούν ελέγχους ώστε να αποδείξουν στο κοινό την αληθοφάνεια των στοιχείων που ελέγχουν.

Ο έλεγχος προσδίδει αξιοπιστία στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις επιχειρήσεων καθώς χρησιμοποιούνται από τους χρήστες για τη λήψη αποφάσεων αλλά και από ομάδες του κοινωνικού συνόλου όπως οι επενδυτές, οι αναλυτές, μέτοχοι ή τράπεζες. Οι αγορές σήμερα είναι τόσο ανοικτές παγκόσμια όπου μια επιχείρηση μπορεί να έχει ενδιαφερόμενους σε κάθε σημείο της γης το οποίο συνεπάγεται και αυξημένη ζήτηση για ασφάλεια και αξιοπιστία κάτω από κοινούς κώδικες επικοινωνίας. Έτσι οι ελεγκτικές εταιρίες που είναι αναγνωρισμένες από παγκόσμιους οργανισμούς λογιστών – ελεγκτών όπως η ACCA, η AAA, η IFAC και δημοσιεύουν τις αναφορές τους ώστε να γίνει ευρέως γνωστό κατά πόσο αληθείς είναι οι ισχυρισμοί μιας εταιρείας για τις οικονομικές τις καταστάσεις.

¹ American Accounting Association. 1971. *A Statement of Basic Auditing Concepts*, Sarasota, Florida

Καμιά πώληση, εξαγορά ή συγχώνευση σημαντικού μεγέθους επιχείρησης δεν πραγματοποιείται χωρίς οικονομικό έλεγχο από κάποια ελεγκτική εταιρεία². Ο έλεγχος λειτουργεί ως καταλύτης για τη λειτουργία της παγκόσμιας οικονομίας.

Στον αντίποδα όμως τα κατά καιρούς οικονομικά εγκλήματα και απάτες που συμβαίνουν μας υπενθυμίζουν πόσο εύκολα κλονίζετε ένα οικονομικό σύστημα. Γεγονότα της πρόσφατης ιστορίας της οικονομίας όπως η κατάρρευση της Enron ενός αμερικάνικου κολοσσού παροχής ηλεκτρικής ενέργειας. Η παρουσιαζόμενη τότε ως το πρότυπο εταιρίας για το πόσο επιτυχημένη και επικερδής ήταν σε μικρό χρονικό διάστημα, κατέρρευσε σαν χάρτινος πύργος σε μόλις 10 μέρες όταν αποκαλύφθηκαν οι ψευδείς οικονομικές καταστάσεις που παρουσίαζε, και ανάγκασε το αμερικάνικο οικονομικό σύστημα τότε να εφαρμόσει πολύ σκληρούς κανόνες για να αποτρέψει νέες παρόμοιες περιπτώσεις στο μέλλον. Ακόμα και η κατάρρευση της μεγαλύτερης ως τότε Αγγλικής τράπεζας της Barings bank οπου φάνηκε ξεκάθαρα τότε πόσο επιτακτική ήταν η ανάγκη για αυστηρότερο εσωτερικό έλεγχο.

Μέχρι τη δεκαετία του '90 υπήρχαν 8 μεγάλες πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρίες, μετά από συγχωνεύσεις και με την κατάρρευση της Arthur Andersen με το σκάνδαλο της Enron, σήμερα έχουμε 4 μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες γνωστές στους ελεγκτικούς κύκλους και ως Big4, αυτές είναι:

- Deloitte, ιδρύθηκε το 1845 στο Λονδίνο.
- Ernst and Young, ιδρύθηκε το 1903 στο Σικάγο.
- KPMG, ιδρύθηκε το 1870 στο Λονδίνο.
- Pricewaterhouse Coopers, ιδρύθηκε το 1850 στο Λονδίνο.

Οι οικονομικές απάτες όμως είναι αυτές που υπενθυμίζουν πόσο σημαντικός και απαιτητικός πρέπει να είναι ο έλεγχος. Η ελεγκτική ως κλάδος και επαγγελματική ενασχόληση απαιτεί ένα υψηλό επίπεδο δεξιοτήτων και γνώσεων σε λογιστικά και τεχνικά ελεγκτικά θέματα,

2. Στη χώρα μας έχουμε διάφορα πρόσφατα παραδείγματα, όπως η συγχώνευση Alpha Eurobank, η πώληση του ΟΤΕ στη DT, η εξαγορά της Finashbank από την Εθνική τράπεζα.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Η ελεγκτική υπάρχει για να ικανοποιεί τις απαιτήσεις της κοινωνίας και διαφόρων κοινωνικών ομάδων που μπορεί να έχουν διαφορεικά συμφέροντα. Επιχειρήσεις και οργανισμοί μεγαλώνουν και αναπτύσσονται στο πέρασμα των χρόνων γίνονται πιο πολύπλοκοι στο να τους καταλάβουμε από οικογενειακές επιχειρήσεις εξελίσσονται σε πολυεθνικές.

Κυρίως με τη βιομηχανική επανάσταση και ειδικότερα στην Αγγλία υπήρξε μια ραγδαία ανάπτυξη των οικονομικών οργανισμών όλο και περισσότερες πληροφορίες διοχετεύονται στην αγορά, στην νέα τότε μεσαία αστική τάξη οπου από αυτή ξεκίνησαν να ενδιαφέρονται οι μικρο επενδυτές αλλά ακόμα και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι μέτοχοι που είχαν στα χέρια τους οικογενειακές επιχειρήσεις μεταβίβαζαν σταδιακά την εξουσία και την διοίκηση σε επαγγελματίες.

Αυτό είχε ως συνέπεια να έρθουν στο προσκήνιο εταιρίες επαγγελματιών που εφαρμόζαν τούς διαφόρους κανόνες ελέγχου που υπήρχαν τότε ώστε να πληροφορήσουν με τις αναφορές τους επενδυτές, τις τράπεζες τους μετόχους που διαχειρίζονταν την εταιρία αλλά ακόμα και το ίδιο το κράτος

1.2.1 ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΚΗΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

Οι διάφορες νομοθεσίες που πλαισιώνουν το ελεγκτικό επάγγελμα εξυπηρετούν μία ανάγκη διασφάλισης της εικόνας ενός οικονομικού οργανισμού προς το κοινό. Γενικότερα ο σκοπός του ελέγχου των επιχειρήσεων είναι η έκφραση επαγγελματικής γνώμης από τον ελεγκτή σχετικά με το αν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης ή οργανισμού παρουσιάζονται εύλογα και από κάθε ουσιώδη πλευρά που είναι σύμφωνες με τις εφαρμοζόμενες γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και από την σχετική νομοθεσία.

Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν διάφορες σκέψεις που εξηγούν γιατί υπάρχει ζήτηση για ελεγκτικές υπηρεσίες. Συμπυκνώνοντας αυτές τις απόψεις προκύπτουν διάφορες θεωρίες που εξηγούν το λόγο και την ανάγκη ύπαρξης ελέγχου.³

Η θεωρία της αντιπροσώπευσης

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία σχέση αντιπροσώπευσης είναι εκείνη στην οποία ο ιδιοκτήτης της εταιρίας προσλαμβάνει αντιπρόσωπο για να διενεργήσει για λογαριασμό του μια σειρά από διαδικασίες που απαιτούν την εκχώρηση αρμοδιότητας της εξουσίας. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι σε μια εταιρία οι μέτοχοι προσλαμβάνουν διοικητές για να διευθύνουν την εταιρία. Όμως σε αυτό υπάρχει ασύμμετρη πληροφόρηση καθώς οι διοικητές της εταιρίας, που παρέχουν την πληροφορία γνωρίζουν περισσότερα σχετικά με την ποιότητα και την αξιοπιστία της πληροφορίας αυτής, σε σχέση με τον αποδέκτη της πληροφορίας δηλαδή τους μετόχους.

Αυτό και μόνο ως υποψία δημιουργεί φαινόμενα έλλειψης εμπιστοσύνης και παρουσιάζονται δύο κύρια προβλήματα. Το πρώτο είναι ο ηθικός κίνδυνος όπου υπάρχει η υποψία ότι ο αντιπρόσωπος της εταιρίας δεν ενεργεί πάντα με γνώμονα τη μεγιστοποίηση του συμφέροντος των μετόχων.

Το δεύτερο κύριο πρόβλημα είναι αυτό της δυσμενούς επιλογής. Αυτό δημιουργείτε όταν δεν είναι δυνατό σε κάθε συμβαλλόμενο μέρος να διαπιστώσει την πλήρη τήρηση των όρων της συναλλαγής. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν ενδοιασμοί στην επιλογή ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες αποφάσεις για το ποια είναι δυνητικά η καλύτερη επιλογή.

Και στα δύο αυτά προβλήματα που παρουσιάζονται από την ασύμμετρη πληροφορία επιλύονται με την πρόσληψη ενός ή περισσότερων ελεγκτών που αναλαμβάνουν το έργο να εξακριβώσουν κατά πόσο ο αντιπρόσωπος των μετόχων προστατεύει τα συμφέροντα τους.

³ Brend Porter. 2003 *The Principles of External Auditing*, 2nd edn, John Wiley & Sons Ltd, Somerset, NJ, USA

Καραμάνης Κ. 2008 *Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα*, ΟΠΑ, ΑΘΗΝΑ

Η θεωρία της μείωσης του κόστους κεφαλαίου.

Σε περιπτώσεις χορήγησης ξένων κεφαλαίων από μια τράπεζα στην επιχείρηση, το συνολικό επιτόκιο που θα ζητήσει η τράπεζα αποτελείται από τρία μέρη:

- το επιτόκιο άνευ κινδύνου.
- ο κίνδυνος της επιχείρησης.
- ο κίνδυνος της πληροφόρησης.

Ο έλεγχός δεν μπορεί να επηρεάσει το επιτόκιο άνευ κινδύνου ή τον κίνδυνο της επιχείρησης αλλά μπορεί αν μειώσει σημαντικά τον κίνδυνο πληροφόρησης που αποτελεί σημαντικό μέρος του συνολικού κόστους κεφαλαίου. Μια μείωση έστω και κατά μία ποσοστιαία μονάδα του κινδύνου πληροφόρησης θα είχε και μείωση του κόστους δανεισμού, καθώς ο χρήστης της πληροφορίας (η τράπεζα) δεν έχει άμεση γνώση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης.

Η διοίκηση της επιχείρησης έχει συμφέρον να μεροληπτήσει με αποτέλεσμα η πληροφόρηση να μην είναι ακριβής. Εκεί εμφανίζεται η αξία του ελέγχου που έχει τη δυνατότητα να μειώσει τον κίνδυνο της πληροφόρησης καθώς αυξάνει την αξιοπιστία.

Η θεωρία της ασφάλισης και της βαθιάς τσέπης

Σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα υπάρχει ενδεχόμενο να θεμελιωθεί σε βάρος διοικούντων μιας επιχείρησης αστική ευθύνη αλλά ενδεχομένως και ποινική ευθύνη για ζημιές που προκαλούνται σε τρίτους από τη χρήση λογιστικών καταστάσεων που εμπεριέχουν ουσιώδη σφάλματα. Για να αποφευχθούν τέτοια ενδεχόμενα οι διοικητές επιζητούν τον έλεγχο των επιχειρήσεων από ορκωτούς ελεγκτές με σκοπό να μειώσουν την έκθεση τους σε αστικές και ποινικές ευθύνες καθώς ο έλεγχος μειώνει την πιθανότητα ύπαρξης ουσιωδών σφαλμάτων.

Η υπόθεση της βαθιάς τσέπης διατείνεται προς το συμφέρον των διαφόρων μερών όπως είναι οι μέτοχοι, οι προμηθευτές, οι εργαζόμενοι, οι υποψήφιοι επενδυτές σε περίπτωση που πτωχεύσει η

επιχείρηση. Είναι συχνό φαινόμενο η επιχειρηματική αποτυχία να συνδέεται με ελεγκτικό σκάνδαλο, καθώς ο έλεγχος έχει αποτύχει το βασικό του σκοπό, δηλαδή την ενημέρωση των διοικητών και του επενδυτικού κοινού για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει διάφορες κοινοτικές οδηγίες για την αμοιβαία αποδοχή της ποιότητας ελέγχου αλλά υπάρχουν ακόμα κενά στην ευθύνη που αναλαμβάνουν οι ορκωτοί ελεγκτές καθώς σε κάθε κράτος μέλος το νομικό πλαίσιο είναι διαφορετικό.

Η θεωρία του κρατικού οργάνου

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή ο εξωτερικός ελεγκτής μιας επιχείρησης λειτουργεί ως ένα κρατικό όργανο, για τη προάσπιση του δημοσίου συμφέροντος και την προώθηση κρατικών πολιτικών σε θέματα φορολογίας, επενδύσεων, ισορροπίας της αγοράς.

Η πολιτική προσέγγιση

Σύμφωνα με την πολιτική προσέγγιση διάφορες πολιτικές οργανώσεις και φορείς της χώρας, μπορεί να ασκούν πίεση στο πολιτικό σύστημα για επέκταση τους εξωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων από ανεξάρτητα όργανα, ώστε να βελτιωθεί η λογοδοσία και να ευθυγραμμιστεί η συμπεριφορά των επιχειρήσεων προς τις απαιτήσεις των διάφορων κοινωνικών εταίρων. Είναι σύνηθες πολύ μεγάλες οικονομικές μονάδες λόγω του μεγέθους τους αν συμβεί κάτι σε αυτές όπως η πτώχευση ή κάποια απάτη το περιβάλλον στο οποίο υπάρχουν να μην καταφέρει να απορροφήσει τους κραδασμούς που δημιουργούν στην αγορά. Έτσι υπάρχει μια πίεση στο εκάστοτε πολιτικό σύστημα για όλο και περισσότερο έλεγχο και από τις ελεγκτικές εταιρίες αλλά και από τους διάφορους φορείς. Κατά συνέπεια έχουμε μια αύξηση ελεγκτικών υπηρεσιών σε διάφορους τομείς πέρα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Ειδικότερα από το 2008 και μετά παρατηρούμε αύξηση των ελέγχων αλλά και αύξηση της επίδρασης των αποτελεσμάτων τους. Παράδειγμα στις μέρες μας ο έλεγχος για τις επισφάλειες των ελληνικών τραπεζών (έλεγχος από την Blackrock) που το αποτέλεσμα του επηρεάζει το αν ο τράπεζες θα ανατρέξουν στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Στήριξης αλλά και την πορεία διαπραγμάτευσης του PSI.

Από μια άποψη ο έλεγχος λειτουργεί ως ασπίδα και προς το συμφέρον μιας χώρας για το λόγο ότι μειώνει τον κίνδυνο της πολιτικής ηγεσίας αν συμβεί κάποιο σκάνδαλο που θα είναι επιζήμιο. Αλλά ακόμα και αν συμβεί κάποιο σκάνδαλο ο ελεγκτής ή ελεγκτική εταιρεία μπορεί να φανεί ως ο αποδιοπομπαίος τράγος του.

1.3 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Στη διεθνή κυρίως βιβλιογραφία έχουν γίνει διάφορες προσπάθειες για να καταγραφεί η ιστορία της εκλεκτικής ειδικότητα. Ο έλεγχος μέσα στο πέρασμα των χρόνων άλλαξε ικανοποιώντας τις απαιτήσεις κάθε κοινωνικοοικονομικής αλλαγής. Έξω από τα σύνορα της Ελλάδας παρατηρείται μια εντονότερη και γρηγορότερη αλλαγή του ελέγχου

1.3.1 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΩΣ

Τις πρώτες ενδείξεις ελέγχου η αρχαιολογική επιστήμη της έχει εντοπίσει 2500 χρόνια πριν οπότε οι πιο ανεπτυγμένοι πολιτισμοί της μεσογείου Αιγύπτιοι, Βαβυλώνιοι και Έλληνες άρχισαν να χρησιμοποιούν τις πρώτες λογιστικές μεθόδους σε πολύ πρώιμη μορφή όμως και με αποκορύφωμα το 5ο αιώνα π. Χ με τη δημιουργία της Δηλιακής συμμαχίας και την τότε ένωση 150 πόλεων κρατών με κοινό ταμείο στη Δήλο. Εντονότερα στοιχεία της ελεγκτικής βλέπουμε στη περίοδο του μεσαίωνα στην Αγγλία όπου κυβερνητικοί υπάλληλοι επισκεπτόταν τα δουκάτα του βασιλείου ώστε να διαπιστώσουν αν η συλλογή φόρων γινόταν σύμφωνα με όσα όριζε το στέμμα.

Μετά το 1800 και τη βιομηχανική επανάσταση στην Αγγλία η ελεγκτική ειδικότητα αρχίζει και παίρνει τη μορφή πιο επαγγελματική και συνάμα επιστημονική. Επιχειρήσεις και εργοστάσια μεγαλώνουν και λόγω του ότι εμφανίζονται και επενδυτές η ανάγκη για έλεγχο γίνεται επιτακτική.

Το 1844 στην Αγγλία με το Joint Stock Company Act που επέτρεψε στις οικονομικές μονάδες να έχουν μετόχους. Το κοινοβούλιο έθετε κανόνες και περιορισμού στην δημιουργία εταιριών ένας από τους κανονισμούς ήταν η εταιρία πρέπει να παρέχει έναν ισολογισμό για πληροφόρηση των μετόχων και για να γίνει αυτό το διοικητικό συμβούλιο έπρεπε να προσλάβει έναν ελεγκτή για να διερευνά την ορθότητα των λογαριασμών της εταιρίας. Παράλληλα ο κανονισμός προέβλεπε τις αρμοδιότητες και την ευθύνη του ελεγκτή.

Μετά το 1900 υπάρχει μια σταδιακή ανάπτυξη στην Αμερική το οικονομικό κέντρο που ήταν το Λονδίνο δίνει τη σκυτάλη στην Νέα Υόρκη. Μετά το οικονομικό κραχ του 1930 και όταν η ανάπτυξη επέστρεψε στην αγορά πέρα από τους μετόχους άρχισαν να εμφανίζονται και επενδυτές επαγγελματίες. Η ίδρυση του ACCA (Association of Chartered Certified Accountants) αλλά και του IFAC έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη οργάνωση και κατάρτιση της ελεγκτικής ειδικότητας με θέσπιση ελεγκτικών προτύπων αλλά και θέσπιση του κώδικα δεοντολογίας που πρέπει να διέπει τους ελεγκτές.

Την περίοδο του 1960 – 1990 με την έκρηξη της τεχνολογίας και των ηλεκτρονικών υπολογιστών αυτό έφερε και αλλαγές στους ελεγκτές καθώς έπρεπε να ελέγχουν και μέρος του εσωτερικού ελέγχου μιας εταιρίας που είχε μηχανογραφημένα συστήματα. Οι επιχειρήσεις γίνονταν ολοένα και πολυπλοκότερες με μεγαλύτερο ρίσκο για οικονομικές απάτες, οι ελεγκτικές εταιρίες έπρεπε να γνωρίζουν περισσότερα για το πελάτη τους και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου που χρησιμοποιούσε. Αυτό παράλληλα άνοιγε νέους δρόμους για το επάγγελμα καθώς οι ελεγκτικές εταιρίες βρήκαν και άλλους τομείς δραστηριοποίησης παρέχοντας υψηλού επιπέδου συμβουλές σε χρηματοοικονομικά θέματα αλλά και σε φοροτεχνικά.

Μέσα σε όλα αυτά υπήρχε και ο μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ των ελεγκτικών εταιριών. Μέσα από πολλές συγχωνεύσεις αλλά και με την κατάρρευση της Arthur Andersen απέμειναν 4 μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες (Big4) . Το σύγχρονο, παγκοσμιοποιημένο, εξαιρετικά πολύπλοκο και δυναμικό οικονομικό περιβάλλον, η πρόοδος στην πληροφοριακή τεχνολογία και στα συστήματα διοίκησης έχουν προσθέσει νέες προκλήσεις και προβληματισμούς για τη Λογιστική και την Ελεγκτική.

Στη σημερινή εποχή κυρίαρχο θέμα είναι η αντιμετώπιση των κινδύνων που απειλούν την επιχείρηση και που επηρεάζουν ή θα επηρεάσουν, τα λογιστικά μεγέθη των επιχειρήσεων, καθώς και η ζήτηση πληροφοριών προσανατολισμένων προς το μέλλον. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ελεγκτές όλο και περισσότερο στηρίζουν την ελεγκτική τους μεθοδολογία στη συστηματική ανάλυση και αξιολόγηση των κινδύνων για ουσιαστικά σφάλματα στους λογαριασμούς των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τις τυχόν υπάρχουσες εσωτερικές δικλίδες.⁴

1.3.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ιστορία του ελέγχου σε ότι αφορά στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας στη σύγχρονη Ελλάδα συνδέεται, όπως και σε όλες τις χώρες, με το θεσμό της ανώνυμης εταιρείας (Α.Ε.). Η Α.Ε., ως όχημα επιχειρηματικής δραστηριότητας, προβλέφθηκε για πρώτη φορά από τον Ναπολέοντιο Εμπορικό Κώδικα που εισήχθη αυτούσιος στο υπό σύσταση ελληνικό κράτος, ήδη από το έτος του 1822. Ο κώδικας αυτός μεταφράστηκε στα ελληνικά το έτος 1835 και πήρε την επίσημη μορφή του Ελληνικού Εμπορικού Κώδικα (ΕΕΚ).

Σε σχέση με τις Α.Ε., ο ΕΕΚ περιλάμβανε μόνο στοιχειώδεις ρυθμίσεις. Ήταν η εποχή του *Laissez Faire*⁵ δηλαδή στις συναλλαγές μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων δεν είχε ανάμειξη το κράτος, κάτι που διήρκεσε μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα .

Ο θεσμός των Ανώνυμων Εταιριών δεν εμφανίστηκε στην Ελλάδα ως ανάγκη της αγοράς, αλλά ως επιταγή της νομοθεσίας. Αυτό βέβαια είναι αναμενόμενο, αφού παγκοσμίως η ανάπτυξη του θεσμού της ανώνυμης εταιρείας συνδέεται με τη βιομηχανική επανάσταση και ειδικότερα στην τότε εποχή στην Αγγλία, το φαινόμενο της βιομηχανικής επανάστασης δεν επηρέασε στο 19ο αιώνα

4 Brend Porter. 2003 *The Principles of External Auditing*, 2nd edn, John Wiley & Sons Ltd, Somerset, NJ, USA
Καραμάνης Κ. 2008 *Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα*, ΟΠΑ, ΑΘΗΝΑ

5 Ορολογία που περιγράφει ένα περιβάλλον στο οποίο οι συναλλαγές μεταξύ ιδιωτών είναι απαλλαγμένες από κρατική παρέμβαση, περιλαμβανομένων των κανονισμών, των φόρων, δασμών και επιβεβλημένα μονοπώλια. Η φράση του *laissez-faire* είναι γαλλική και σημαίνει "ας [τους] να κάνει", αλλά σε γενικές γραμμές σημαίνει "ας γίνει", ή "αφήστε μόνο."

την Ελλάδα όσο την κεντρική Ευρώπη. Οι πρώτες Α.Ε. που ιδρύθηκαν ήταν τραπεζικές και ασφαλιστικές. Ο αριθμός συστάσεων Α.Ε. αυξήθηκε σημαντικά με την πρόοδο της εκβιομηχάνισης στις αρχές του 20ού αιώνα και κυρίως μετά το 1921.

Ωστόσο, καθώς ο αριθμός των Α.Ε. αύξανε και ύστερα από αρκετές περιπτώσεις σκανδάλων (εταιρικές απάτες) άρχισε σταδιακά να επεμβαίνει το κράτος με διάφορες ρυθμιστικές παρεμβάσεις. Ακόμη και κατά την εποχή του Laissez Faire, υπήρξαν διάφορες προσπάθειες για παρέμβαση του κράτους. Οι προσπάθειες αυτές όμως αποτύγχαναν καθώς τα συντασσόμενα εκάστοτε νομοσχέδια, είτε δεν έφθαναν μέχρι τη Βουλή, είτε ψηφισμένα σε πρώτη ανάγνωση έμεναν στα ταρχειά. Φαίνεται ότι επιχειρηματικά συμφέροντα της εποχής εκείνης είχαν αρκετή δύναμη για να παρεμποδίζουν την κρατική παρέμβαση.

Στη δεκαετία του 1910 συνέβησαν δραματικές αλλαγές στην Ελλάδα καθώς η ολιγαρχική πολιτική περίοδος ήρθε στο τέλος της. Με αποκορύφωμα την επανάσταση στο Γουδί του 1909, το πολιτικό σύστημα άνοιξε σε ευρύτερες μάζες του ελληνικού λαού και τέθηκαν τα θεμέλια ενός νέου πιο εκσυγχρονισμένου για την εποχή, κρατικού μοντέλου από τον Ελευθέριο Βενιζέλο που ανέλαβε την εξουσία. Σε αυτό το πλαίσιο άρχισε το κράτος με τις πρώτες παρεμβάσεις στη Λογιστική και Ελεγκτική καθώς επικρατούσαν συνθήκες πλήρους αναρχίας στη διαχείριση των Α.Ε με νόμους που είχαν σαν βασικό στόχο την προστασία από την κερδοσκοπία και την απάτη.

Έτσι, έγινε προσπάθεια να ρυθμιστούν βασικά λογιστικά θέματα, όπως ο υπολογισμός των λογιστικών κερδών. Το πλέον ίσως σημαντικό, έφερε όλες τις Α.Ε. κάτω από στενή κρατική εποπτεία, παρά τη δημόσια αντίδραση και αυστηρή κριτική που υπέστη για το λόγο αυτό. Το νέο νομοθετικό πλαίσιο ήταν ένα επείγον μέτρο και είχε κάποια αποτελέσματα, παρά το γεγονός ότι οι κρατικοί λειτουργοί που ανέλαβαν την εποπτεία των Α.Ε. παρουσίαζαν γενικευμένη έλλειψη λογιστικής εκπαίδευσης και εμπειρίας.

1.3.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΕΛ. (Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών)

Η άναρχη κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα στο θέμα του ελέγχου των Α.Ε. προσπάθησε η πολιτική ηγεσία να διορθώσει με την ίδρυση του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (στο εξής ΣΟΕΛ), του οποίου η λειτουργία άρχισε την 19.11.1956 και στο οποίο, σταδιακά, ανέθεσε τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων των μεγάλων και μικρομεσαίων αργότερα ανώνυμων εταιρειών, ενώ οι μικρού μεγέθους εταιρείες παρέμειναν στο προαναφερθέν καθεστώς του τυπικού ελέγχου. Από τότε και με διάφορους νόμους και τροποποιήσεις θεσπίστηκαν μέτρα ως προς την ανεξαρτησία και αλλά και την αναγνώριση του επαγγέλματος.

Κατά τα πρώτα βήματα του ΣΟΕΛ βοήθησαν στην εισήγηση μέτρων αλλά και την οργάνωση του Σώματος Άγγλοι ορκωτοί ελεγκτές καθώς το νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα τότε δεν ήταν τόσο ανεπτυγμένο για θέματα οικονομικών εργασιών αλλά και καταπολέμησης απάτης, καταρτίστηκαν πρότυπα ελεγκτικής, τα οποία βασίζονταν κυρίως στα Αγγλικά ελεγκτικά πρότυπα. Τα πρότυπα αυτά αναθεωρήθηκαν το έτος 1979 και προσαρμόστηκαν στις βασικές αρχές των διεθνών ελεγκτικών προτύπων καθώς και στις ειδικές απαιτήσεις της Ελληνικής νομοθεσίας περί εταιρειών.

Με την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα πρότυπα αναπροσαρμόστηκαν προς τις διατάξεις της 8ης κοινοτικής Οδηγίας. Αργότερα όμως, το έτος 1992, επικράτησε τελικά στην Κυβέρνηση η άποψη ότι πρέπει και στην Ελλάδα να υιοθετηθεί η μορφή οργανώσεως του ελεγκτικού επαγγέλματος που επικρατεί στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή σε ανώνυμες εταιρείες ορκωτών ελεγκτών λογιστών.

Από το 1993 νέοι νόμοι και διατάξεις έφεραν το ελεγκτικό επάγγελμα όπως το γνωρίζουμε σήμερα, φυσικά οι νόμοι είναι προσαρμοσμένοι στις Ευρωπαϊκές κοινοτικές οδηγίες. Σήμερα ορκωτοί ελεγκτές αλλά και ελεγκτικές εταιρίες μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους όχι μόνο από την Ελλάδα αλλά και άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁶

6 Ιστορική Εξέλιξη Της Οργανώσεως Και Λειτουργίας Του Ελεγκτικού Επαγγέλματος Στην Ελλάδα, αναγνώστηκε 5/3/2012 www.soel.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

2.1 ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Όταν αναφερόμαστε στον έλεγχο και στο πώς πραγματοποιείται και εφαρμόζετε στις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των εταιριών είναι αδύνατο να μελετηθούν χωρίς γνώσεις λογιστικής. Η λογιστική είναι η διαδικασία κατά την οποία συγκεντρώνονται και επεξεργάζονται όλα εκείνα τα οικονομικά στοιχεία και ενέργειες τις οποίες ο ελεγκτής πρέπει να μελετήσει. Οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να καταρτίζονται με σαφήνεια ακρίβεια και σύμφωνα με τα Διεθνή λογιστικά Πρότυπα αλλά και σύμφωνα με τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.

Έτσι η ελεγκτική είναι μια διαδικασία κρίσης κατά την οποία συγκεντρώνονται και αξιολογούνται στοιχεία και συμπεράσματα της λογιστικής διαδικασίας τα οποία ο ελεγκτής πρέπει να εκφράσει γνώμη για την ορθότητα και την ακρίβεια τους.

2.1.1 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο έλεγχος χωρίζεται σε δύο βασικές κατηγορίες. Ο εξωτερικός έλεγχος που είναι και η κύρια υπηρεσία των ελεγκτικών εταιριών, οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται από ανεξάρτητους ειδικούς επαγγελματίες για λογαριασμό πελατών τους που συνήθως είναι οικονομικές μονάδες. Σε αυτή την περίπτωση ο ελεγκτικής δεν έχει καμία σχέση με την εταιρία ούτε υπαλληλική καθώς και κανένα άμεσο συμφέρον από αυτή, καθώς πρέπει να τηρείται στο ακέραιο το κριτήριο ανεξαρτησίας.

Ο εσωτερικός έλεγχος αντίθετα διενεργείται από ειδικούς επαγγελματίες όπου εργάζονται και έχουν συμφέρον στη εταιρία την οποία εργάζονται. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι η πρώτη γραμμή άμυνας της επιχείρησης στην αποφυγή οικονομικών λαθών αλλά και απάτης.

2.1.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Οι έλεγχοι, με βάση διακρίσεις το αντικείμενο του ελέγχου μπορούν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες: ⁷

- Έλεγχοι Οικονομικών Καταστάσεων
- Έλεγχοι Συμμόρφωσης
- Λειτουργικοί Έλεγχοι
- Έλεγχοι Διοίκησης
- Έλεγχοι Κοινωνικής Ευθύνης
- Έλεγχοι Οικονομικού Εγκλήματος

Έλεγχοι Οικονομικών Καταστάσεων

Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων πραγματοποιείται με απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση και έκφραση μιας γνώμης για το κατά πόσο οι καταστάσεις αυτές έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής και αν αυτές απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα της διαχείρισης της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας. Πρωταρχικός σκοπός του ελέγχου αυτού δεν είναι η ανακάλυψη μικρής σημασίας καταχρήσεων ή λαθών εκτός εάν αυτά είναι τόσο σοβαρά ώστε να επηρεάζουν την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει, ότι ο ελεγκτής μπορεί να μην ενδιαφέρεται για περιπτώσεις απάτης ή καταχρήσεων. Αντίθετα εξετάζει κάθε στοιχείο που δημιουργεί υποψία

⁷ Καραμάνης Κ. 2008 *Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα*, ΟΠΑ, ΑΘΗΝΑ

απάτης ή κατάχρησης και έχει καθήκον να προχωρήσει την έρευνα μέχρις ότου απαλλαγεί από τις τυχόν αμφιβολίες του. Οι έλεγχοι των οικονομικών καταστάσεων αποτελούν με διαφορά τη συνηθέστερη κατηγορία ελέγχου που πραγματοποιούν οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές,

Έλεγχοι Συμμόρφωσης

Ο σκοπός ενός ελέγχου συμμόρφωσης είναι ο καθορισμός του κατά πόσο ο ελεγχόμενος συμμορφώνεται με συγκεκριμένους κανόνες ή ακολουθεί διαδικασίες που έχουν τεθεί από κάποιο ιεραρχικά ή διοικητικά ανώτερο φορέα. Ένας έλεγχος συμμόρφωσης περιλαμβάνει μια εξέταση συγκεκριμένων χρηματοοικονομικών και λειτουργικών δραστηριοτήτων μιας οικονομικής μονάδας με στόχο τη διακρίβωση της συμμόρφωσής τους σε συγκεκριμένους όρους, κανόνες ή διατάξεις ρυθμιστικών αρχών. Στην κατηγορία αυτή των ελέγχων τα προκαθορισμένα κριτήρια μπορεί να προέρχονται από μια ποικιλία διαφορετικών πηγών, όπως είναι οι εγκύκλιες οδηγίες, οι κανονισμοί και οι αποφάσεις των διοικήσεων μιας επιχείρησης, οι πιστωτές της, οι εποπτικοί και διοικητικοί φορείς της δημόσιας διοίκησης και οι κανόνες των ανεξάρτητων αρχών ρυθμιστικού παρεμβατισμού. Σε κάθε επιχείρηση του ιδιωτικού τομέα και οργανισμό του δημόσιου τομέα υπάρχουν πολιτικές, συμβάσεις, νομικές δεσμεύσεις και υποχρεώσεις που μπορεί να προβλέπουν τη διενέργεια ελέγχων συμμόρφωσης.

Λειτουργικοί Έλεγχοι

Ένας λειτουργικός έλεγχος περιλαμβάνει μια συστηματική επισκόπηση και αξιολόγηση των λειτουργικών δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης σε σχέση με συγκεκριμένους αντικειμενικούς στόχους. Κατά τον έλεγχο αυτό γίνεται μία, επισκόπηση κάθε τμήματος της επιχείρησης προκειμένου να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητά τους. Οι λειτουργικοί έλεγχοι αν και καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος του εσωτερικού ελέγχου, άλλα τα τελευταία χρόνια οι ελεγκτικές εταιρίες παρέχουν και τέτοιου είδους υπηρεσίες αν και έχουν περισσότερο συμβουλευτικό χαρακτήρα .

Σε ένα λειτουργικό έλεγχο, ο ελεγκτής αναμένεται να πραγματοποιήσει μια αντικειμενική παρατήρηση και μια περιεκτική ανάλυση συγκεκριμένων λειτουργικών διαδικασιών. Οι λειτουργικοί έλεγχοι πραγματοποιούνται συνήθως για να ικανοποιήσουν ένα συνδυασμό των ακόλουθων τριών σκοπών:

Προσδιορισμός Απόδοσης: Η απόδοση της ελεγχόμενης λειτουργίας συγκρίνεται με πολιτικές, πρότυπα και στόχους που έχουν τεθεί από την ανώτατη διοίκηση ή με άλλα κατάλληλα για την περίπτωση κριτήρια μέτρησης της απόδοσης της συγκεκριμένης λειτουργίας.

Προσδιορισμός Ευκαιριών για Βελτίωση: Από τον παραπάνω έλεγχο της απόδοσης ο ελεγκτής ανακαλύπτει γενικά ευκαιρίες αύξησης της αποδοτικότητας, της παραγωγικότητας, της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της ελεγχόμενης λειτουργίας.

Υποβολή Συστάσεων για Βελτίωση και Περαιτέρω Δράση: Οι προτάσεις μπορούν να ποικίλουν ανάλογα με τήρηση του προβλήματος και τις ευκαιρίες για βελτίωση. Σε ορισμένες περιπτώσεις ο ελεγκτής μπορεί να κάνει συγκεκριμένες προτάσεις, σε άλλες περιπτώσεις μπορεί να προτείνει περαιτέρω μελέτη. Λειτουργικοί έλεγχοι μπορεί να ζητηθούν από την ανώτατη διοίκηση ή ένα τρίτο ενδιαφερόμενο μέρος. Τα αποτελέσματα του λειτουργικού ελέγχου ανακοινώνονται στο φορέα που ζήτησε τον έλεγχο.

Έλεγχοι Διοικήσεως

Έλεγχοι Διοικήσεως ή Έλεγχοι της αποδοτικότητας της διοικήσεως ή Έλεγχοι επιδόσεων είναι οι έλεγχοι που έχουν ως αντικειμενικό τους σκοπό την αξιολόγηση των στόχων της διοικήσεως μιας επιχείρησης και το βαθμό επίτευξης των στόχων αυτών. Με άλλα λόγια αξιολογείται η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα ενός μέλους ή συλλογικού οργάνου διοικήσεως μιας επιχείρησης ή ενός τμήματος της.

Κοινωνικοί Έλεγχοι

Κοινωνικός έλεγχος ή έλεγχος της Κοινωνικής Ευθύνης, είναι ο έλεγχος που έχει αντικειμενικό στόχο την επαλήθευση, επικύρωση, και επιβεβαίωση των πληροφοριών που συγκεντρώνει και παρουσιάζει η Κοινωνική Λογιστική. Τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτό ότι οι επιχειρήσεις εκτός από την παραδοσιακή υπευθυνότητα τους για μεγιστοποίηση του κέρδους και της αξίας τους, έχουν ευθύνη έναντι του εργασιακού τους δυναμικού, των πελατών και των προμηθευτών τους καθώς και έναντι του κοινωνικού τους περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δημιουργούνται και αναπτύσσονται.

Έλεγχοι Οικονομικού Εγκλήματος και Απάτης

Ο έλεγχος της απάτης είναι ένα σχετικά νέο και υπό ανάπτυξη γνωστικό και επαγγελματικό πεδίο της ελεγκτικής. Η μεγάλη αύξηση του οικονομικού εγκλήματος, της απάτης, των καταχρήσεων και των δολίων πράξεων στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα δημιουργούν την ανάγκη για ανάπτυξη του νέου αυτού κλάδου της ελεγκτικής. Η επιτυχής έρευνα και η ανακάλυψη της απάτης στις οικονομικές συναλλαγές και στις λογιστικές καταστάσεις προϋποθέτει την συνύπαρξη των δεξιοτήτων και εμπειριών ενός καλά εκπαιδευμένου ελεγκτή και ενός ικανού ανακριτή. Θα πρέπει να σημειωθεί βέβαια ότι, η συνδυασμένη αυτή συνύπαρξη των δεξιοτήτων αυτών σε ένα πρόσωπο είναι σπάνια, με συνέπεια να είναι αναγκαία η απόκτηση από τους ελεγκτές των αναγκαίων γνώσεων που αφορούν κανόνες, αρχές, τεχνικές και μεθόδους της ανακριτικής διαδικασίας.

Οι ελεγκτές των περιπτώσεων απάτης πρέπει να διαθέτουν βαθιά γνώση της απάτης ως ενός οικονομικού, κοινωνικού και οργανωτικού φαινομένου. Ο έλεγχος απάτης δεν μπορεί να περιορισθεί σε μια απλή απαρίθμηση ελεγκτικών ενεργειών και διαδικασιών. Ο έλεγχος αυτός περιλαμβάνει τη γνώση και δημιουργία ενός συνόλου δομικών στοιχείων ελέγχου που ενθαρρύνουν την αποκάλυψη και την πρόληψη απατηλών ενεργειών και συμπεριφορών.

Οι ελεγκτές απάτης θα πρέπει να διαθέτουν επαρκή γνώση για τις βασικές αρχές των ελέγχων απάτης, την έννοια και τις μορφές απάτης, τους πιθανούς δράστες και τα κίνητρά τους, τις συνθήκες που ευνοούν τη διάπραξή της, τα πρόδρομα σημάδια πιθανής ύπαρξης, τα αποδεικτικά στοιχεία και τα πρότυπα που στοιχειοθετούν και αποδεικνύουν την απάτη, καθώς και τις οργανωτικές, κοινωνικές, οικονομικές και λογιστικές πτυχές της απάτης. Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 οριοθετεί την έννοια της απάτης και την ευθύνη της Διοίκησης και του ελεγκτή για την αποκάλυψή της

2.1.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η ελεγκτική επεξεργασία σχετίζεται με μια σειρά από λογικά και με σαφήνεια καθορισμένα βήματα, κάθε τμήμα έχει συγκεκριμένο αντικείμενο ή σκοπό και εκτελείτε με την κατάλληλη ελεγκτική διαδικασία. Όλα τα βήματα και οι διαδικασίες καθορίζονται από τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα .

Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα

Το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο ορίζει ως Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα νοούνται τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ), τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) και οι συναφείς ερμηνείες, οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις των εν λόγω προτύπων και συναφών ερμηνειών καθώς και τα μελλοντικά πρότυπα και συναφείς ερμηνείες που θα εκδώσει ή θα δημοσιεύσει στο μέλλον ο Οργανισμός Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΟΔΛΠ).

Ο βασικός σκοπός των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων αναφέρεται στην παράγραφο 4 του κανονισμού 1606/2002: «Ο παρόν κανονισμός ενισχύει την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων στην εσωτερική αγορά και βοηθά τις κοινοτικές εταιρείες να ανταγωνίζονται σε ισότιμη βάση για την εξεύρεση διαθέσιμων χρηματοοικονομικών πόρων τόσο στις κοινοτικές όσο και στις διεθνείς κεφαλαιαγορές».

Αποτέλεσμα της εφαρμογής του κανονισμού είναι η ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς, η προστασία του επενδυτικού κοινού και η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι ένα υγιές χρηματοπιστωτικό σύστημα αντικατοπτρίζεται από μια ομαλή και αποδοτική λειτουργία της κεφαλαιαγοράς, που χαίρει διεθνούς αποδοχής μέσα από τα γενικά αποδεκτά λογιστικά πρότυπα.

Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα στοχεύουν στην περιφρούρηση της ανταγωνιστικότητας των κοινοτικών κεφαλαιαγορών. Η επίτευξη αυτού του στόχου απαιτεί την σύγκλιση των προτύπων που χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, με διάφορα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, που θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν παγκοσμίως για τις διασυνοριακές συναλλαγές ή την εισαγωγή σε χρηματιστηριακή αγορά οπουδήποτε στον κόσμο.

Εν κατακλείδι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ουσία της αποστολής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων είναι η καθοριστική και ουσιαστική συμβολή τους σε μια πραγματική και αμερόληπτη απεικόνιση της χρηματοοικονομικής κατάστασης και των αποτελεσμάτων μιας επιχείρησης κατά την εφαρμογή τους.⁸

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα βασίζονται σε κάποιες γενικές παραδεκτά λογιστικές αρχές οι οποίες διασφαλίζουν την αντικειμενικότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία τους. Πιο αναλυτικά, οι αρχές αυτές παρουσιάζονται παρακάτω.

Αρχή της ακριβοδίκαιης παρουσίασης

Οι οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών που καταρτίζονται σύμφωνα με τα ΔΛΠ θα πρέπει να συμμορφώνονται απαραίτητα σε όλες τις αρχές των προτύπων και να παρουσιάζουν ακριβοδίκαια την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης. η εφαρμογή τους θα πρέπει να είναι πολύ προσεκτική ούτως ώστε να μην παραποιούνται τα οικονομικά δεδομένα των εταιρειών προς παραπληροφόρηση των χρηστών των καταστάσεων.

⁸ Barth M. Wayne R.L, Mark H. Lang,(2008) *International Accounting Standards and Accounting Quality*, Journal of Accounting Research Volume 46, Issue 3

Σε κάποιες περιπτώσεις η χρήση ενός προτύπου μπορεί να οδηγήσει σε στρεβλή πληροφόρηση. Αυτό μπορεί να αποφευχθεί κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις που παρουσιάζονται στις επεξηγηματικές σημειώσεις, όπου εκεί ερμηνεύονται και οι οικονομικές επιπτώσεις που έχουν οι ενέργειες αυτές στην επιχείρηση. Έτσι κάθε παρέκκλιση από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα γίνεται με την προϋπόθεση ότι θα εξηγείται ο λόγος που συμβαίνει αυτό.

Αρχή της Συνεχιζόμενης Δραστηριότητας

Η Αρχή της Συνεχιζόμενης Δραστηριότητας (going concern) τονίζει ότι η οικονομική μονάδα θα πρέπει να παρουσιάζει συνεχιζόμενη δραστηριότητα, η οποία θα φαίνεται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, εκτός εάν η διοίκηση προτίθεται να ρευστοποιήσει την επιχείρηση ή να παύσει τις εμπορικές συναλλαγές, οπότε το γεγονός αυτό γνωστοποιείται στις οικονομικές καταστάσεις.

Αρχή Δεδουλευμένων Εσόδων-Εξόδων

Με βάση την Αρχή των Δεδουλευμένων Εσόδων και Εξόδων, τα έσοδα και τα έξοδα λογίζονται στη χρήση που αφορούν, ανεξάρτητα από το χρόνο είσπραξης ή πληρωμής τους. Έσοδα ή έξοδα προηγούμενων χρήσεων δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Συνεπώς κάθε χρήση θεωρείται ανεξάρτητη από την άλλη.

Αρχή της Αυτοτέλειας των χρήσεων

Σύμφωνα με την Αρχή των Δεδουλευμένων Εσόδων και Εξόδων κάθε χρήση θεωρείται ανεξάρτητη από τις άλλες. Οι συναλλαγές απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις όταν πραγματοποιούνται και απεικονίζονται κατά τις χρήσεις που αυτές αφορούν.

Ομοιομορφία των Οικονομικών Καταστάσεων

Η εμφάνιση και ταξινόμηση των στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να παραμένει η ίδια από χρήση σε χρήση, εκτός αν πραγματοποιηθεί μεταβολή στις επιχειρηματικές δραστηριότητες της επιχειρηματικής μονάδας ή μεταβολή που απαιτείται από τα ΔΛΠ.

Σπουδαιότητα και ολότητα

Κάθε σημαντικό στοιχείο θα πρέπει να παρουσιάζεται ξεχωριστά στις οικονομικές καταστάσεις ενώ τα επουσιώδη στοιχεία θα πρέπει να συναθροίζονται με στοιχεία όμοιας φύσης. Η παράλειψη σημαντικών οικονομικών δεδομένων θεωρείται ατόπημα και μπορεί να αποβεί μοιραίο για τις επενδυτικές αποφάσεις των χρηστών.

Συμψηφισμοί

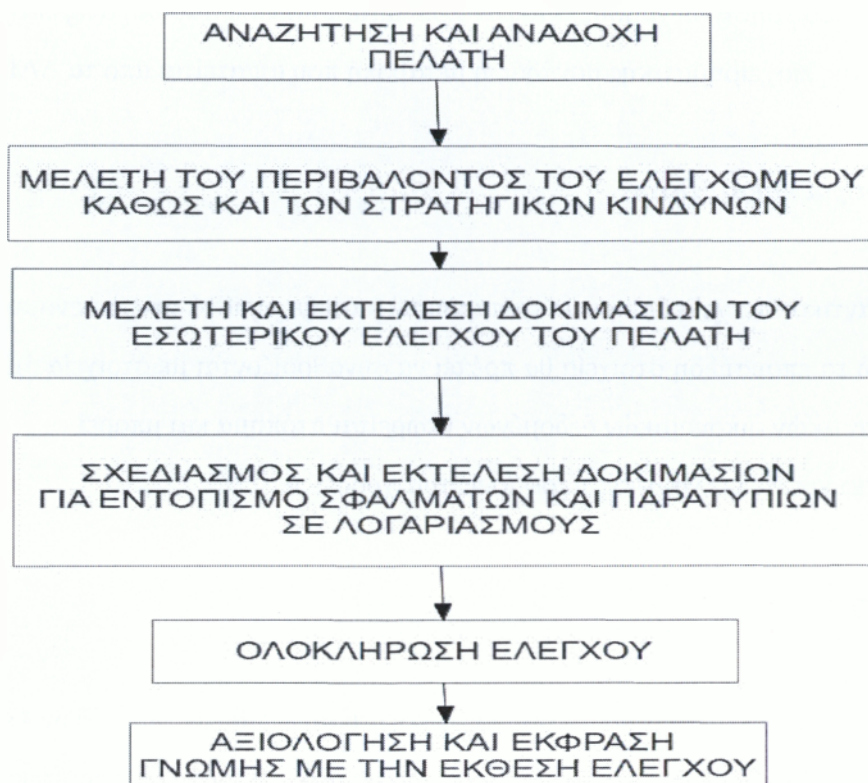
Δεν επιτρέπεται ο συμψηφισμός στοιχείων ενεργητικού - παθητικού, εσόδων - εξόδων, ζημιών - κερδών, περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων, εκτός από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 33, στο ΔΛΠ 1.

Συγκριτική Πληροφόρηση

Οι διαχρονικές καταστάσεις πρέπει να είναι διαχρονικά συγκρίσιμες έτσι ώστε οι χρήστες να εκτιμούν τις τάσεις και να προβαίνουν σε προβλέψεις για το μέλλον. Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, επιτρέπεται η παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων σε δυο στήλες, ούτως ώστε να φαίνονται τα κονδύλια της τρέχουσας και της προηγούμενης περιόδου αναφοράς ή των προηγούμενων περιόδων και να υπάρχει χρονική, κλαδική και διακλαδική σύγκριση. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να υπάρξει παρέκκλιση από τη προηγούμενη περίοδο, αλλά αυτό θα συμβεί μόνο στην περίπτωση που επιτρέπονται από τα πρότυπα.

2.1.4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

Τα βήματα που ακολουθεί η διαδικασία ελέγχου περιγράφονται γραφικά στο ακόλουθο σχήμα.

Αναζήτηση και αναδοχή πελάτη

Σήμερα στις περισσότερες προηγμένες χώρες υπάρχει ελευθερία από την πλευρά της ελεγχόμενης εταιρείας να επιλέξει τον ελεγκτή ή την ελεγκτική εταιρία για τις οικονομικές της καταστάσεις. Στην Ελλάδα το νομικό πλαίσιο προσφέρει αυτή την ελευθερία με κάποιες προϋποθέσεις και προβλέπεται ότι ως ελεγκτής εκλέγεται η ελεγκτική εταιρία ως νομικό πρόσωπο και όχι ένας εταίρος της εταιρείας αυτής ως φυσικό πρόσωπο.

Ακόμα προβλέπεται ότι η αμοιβή του ελέγχου του πελάτη δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα δέκατο του συνόλου των εσόδων της ελεγκτικής εταιρείας της προηγούμενης διαχειριστικής περιόδου. Στόχος της ρύθμισης αυτής είναι να μην αποκτά δυσανάλογα υψηλή επιρροή για τα οικονομικά δεδομένα της ελεγκτικής εταιρείας ένας πελάτης. Ακόμα καθιερώνετε υποχρεωτική αλλαγή μετά το πέρας πέντε ετών για τον ορκωτό ελεγκτή αλλά όχι υποχρεωτικά και για την ελεγκτική εταιρία.

Η επαφή με την διοίκηση της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας γίνεται από τον ελεγκτή για να διερευνήσει τυχόν λόγους για τους οποίους δεν επιτρέπεται η ανάληψη ελέγχου για λόγους που προβλέπονται από τη νομοθεσία και τον κώδικα δεοντολογίας. Αλλά και για να πείσει την οικονομική μονάδα να του αναθέσει τον έλεγχο δεδομένου του ανταγωνισμού που υπάρχει.

Σε αυτό το στάδιο ακολουθούνται κάποια βήματα από τον ελεγκτή.

- *Αρχική κατανόηση της επιχείρησης του πελάτη.* Σε αυτό το στάδιο ο ελεγκτής βάση του ΔΕΠ 315 συλλέγει πληροφορίες από τον πιθανό πελάτη από κάθε διαθέσιμη πηγή.

- *Έλεγχος κάλυψης προϋποθέσεων Κώδικα Δεοντολογίας και τεχνικής ικανότητας.* Ο ελεγκτής αξιολογεί αν πληρούνται οι όροι Κώδικα Δεοντολογίας και άλλα θέματα όπως η αρχή της ανεξαρτησίας του ελεγκτή έναντι του υποψήφιου πελάτη. Πρέπει να εξεταστεί δηλαδή ότι δεν ενέχουν συμφέροντα του ελεγκτή από την ελεγχόμενη εταιρία όπως επενδύσεις, μετοχές. Ακόμα απαγορεύεται η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από τον ελεγκτή προς την ελεγχόμενη εταιρία κατά το διάστημα του ελέγχου.

- *Χρησιμοποίηση άλλων ελεγκτών ή ειδικών επαγγελματιών.* Κατά αυτό το στάδιο εξετάζεται η πολυπλοκότητα της επιχείρησης καθώς είναι πιθανό ο ελεγκτής να χρειάζεται μεγαλύτερη ομάδα να για ολοκληρώσει το έργο του ή ακόμα την συνδρομή και άλλου ορκωτού ελεγκτή με μεγαλύτερη εξειδικευμένη γνώση αυτό φυσικά επηρεάζει και το κόστος του ελέγχου. Σχετικά θέματα καθορίζονται στα ΔΕΠ 600 και ΔΕΠ 620.

- *Επικοινωνία με τον προηγούμενο ελεγκτή.* Στο τμήμα 210 του κώδικα δεοντολογίας θέτει ένα πλαίσιο αρχών σχετικά με την αλλαγή ελεγκτή. Πριν υποβληθεί προσφορά για τον έλεγχο μιας εταιρίας οφείλει να εξετάσει εάν συντελούν παράγοντες τέτοιοι ώστε να μην αναλάβει τη συγκεκριμένη εργασία, η εξέταση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει και επικοινωνία με τον απερχόμενη ελεγκτή.

- *Υποβολή πρότασης προσφοράς ελέγχου προς τον πελάτη.* Εφόσον ο υποψήφιος πελάτης κρίνεται αποδεκτός, το επόμενο βήμα είναι η προετοιμασία από τον ελεγκτή σχετικής επιστολής πρότασης ελέγχου. Όπου προσδιορίζεται το είδος και οι όροι διενέργειας ελέγχου εκτός και αν αυτό ορίζονται από το νόμο. Καθώς δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου θεσμικοί φορείς υποχρεώνουν κάποιον ελεγκτή να διενεργήσουν κάποιον έλεγχο.

2.2 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός του ελεγκτικού έργου αποτελούν μια από τις σημαντικότερες φάσεις πραγματοποίησης ενός ελέγχου. Με τον κατάλληλο σχεδιασμό του ελεγκτικού έργου, ο ελεγκτής έχει τη δυνατότητα να εντοπίσει έγκαιρα προβληματικές περιοχές και τομείς που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, έτσι ώστε να μπορεί να κατανείμει τους πόρους του ελέγχου εκεί που χρειάζονται περισσότερο.

Ο σχεδιασμός διευκολύνει την ενημέρωση και τον συντονισμό των μελών της ελεγκτικής ομάδας και συμβάλλει στην κατάλληλη ανάθεση του έργου στους βοηθούς και τους εμπειρογνώμονες. Ο σχεδιασμός διευκολύνει, επίσης, την ανασκόπηση των ελεγκτικών διαδικασιών στη φάση της ολοκλήρωσης του ελέγχου.

Η έκταση του σχεδιασμού ποικίλει ανάλογα με το μέγεθος της οικονομικής μονάδας και την πολυπλοκότητα των εργασιών του πελάτη, τη γνώση και την εμπειρία του ελεγκτή για την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και τον κλάδο της, αλλά και την εμπειρία και ικανότητα της ελεγκτικής ομάδας. Η γνώση του ελεγκτή για την επιχειρηματική δραστηριότητα βοηθά στον

εντοπισμό των γεγονότων, των συναλλαγών και των πρακτικών, οι οποίες μπορεί να έχουν ουσιώδη επίπτωση στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Ο ελεγκτής, είναι δυνατόν, να συζητήσει τα επιμέρους στοιχεία του συνολικού ελεγκτικού σχεδιασμού και ορισμένες ελεγκτικές διαδικασίες με την Επιτροπή Ελέγχου της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας, με τη Διοίκηση και τα στελέχη της προκειμένου να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του ελέγχου αλλά και για να συντονίσει τις ελεγκτικές διαδικασίες με το έργο του προσωπικού της οικονομικής μονάδας.

Σε κάθε περίπτωση, το συνολικό ελεγκτικό σχέδιο και τα προγράμματα ελέγχου παραμένουν στην ευθύνη του ελεγκτή. Ο ελεγκτής οφείλει επίσης να αναπτύσσει και να τεκμηριώνει το γενικό σχέδιο του ελέγχου, το οποίο πρέπει να προδιαγράφει το εύρος και τη δομή του ελέγχου, ούτως ώστε ο έλεγχος να εκτελεστεί κατά τρόπο αποδοτικό μέσα στα τεθέντα χρονικά όρια.

Ο ελεγκτής, σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 200, πρέπει να σχεδιάζει και να διενεργεί τον έλεγχο με διάθεση επαγγελματικού σκεπτικισμού, αναγνωρίζοντας ότι μπορεί να υφίστανται περιπτώσεις οι οποίες να κάνουν τις οικονομικές καταστάσεις να εμφανίζονται στην ουσία ανακριβείς. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο έλεγχος σχεδιάζεται για να παρέχει λογική διασφάλιση ότι οι οικονομικές καταστάσεις, στο σύνολο τους λαμβανόμενες, είναι απαλλαγμένες από ουσιαστική ανακρίβεια.

Η λογική διασφάλιση είναι, σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 200, μια συλλογιστική που σχετίζεται με τη συσσώρευση ελεγκτικών τεκμηρίων, που είναι απαραίτητα στον ελεγκτή, έτσι ώστε να συμπεράνει ότι δεν υπάρχουν ουσιώδεις ανακρίβειες στις οικονομικές καταστάσεις, λαμβανόμενες στο σύνολο τους. Η λογική διασφάλιση αναφέρεται στο σύνολο της διαδικασίας.

Ο κάθε ελεγκτής, πάντως, από τη φάση του σχεδιασμού και καθ' όλη τη διάρκεια του ελεγκτικού έργου, θα πρέπει να γνωρίζει ότι υπάρχουν εξ αντικειμένου σύμφυτοι περιορισμοί στον έλεγχο, που επηρεάζουν την ικανότητα του ελεγκτή να εντοπίσει ουσιαστικές ανακρίβειες. Οι περιορισμοί αυτοί μπορεί να πηγάζουν από:

- Τη χρήση ελεγκτικών επαληθεύσεων
- Τους εγγενείς περιορισμούς του συστήματος εσωτερικού ελέγχου
- Το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των ελεγκτικών αποδεικτικών στοιχείων και μαρτυριών είναι μάλλον πειστικά, παρά αδιαμφισβήτητα.

Ένα Σχέδιο Ελέγχου αποτελεί μια κατάστρωση της γενικής στρατηγικής του ελεγκτικού έργου, μια σκιαγράφιση των αντικειμενικών στόχων του ελέγχου. Τα προγράμματα ελέγχου είναι πολύ αναλυτικότερα από το σχέδιο ελέγχου. Το πρόγραμμα ελέγχου είναι μια λεπτομερής αποτύπωση των ελεγκτικών εργασιών και διαδικασιών που θα εκτελεσθούν με εκτίμηση του απαιτούμενου χρόνου για την επίτευξη των αντικειμενικών στόχων του ελέγχου.

Τα προγράμματα ελέγχου διασφαλίζουν ότι τα απαραίτητα βήματα της ελεγκτικής διαδικασίας δεν θα παραλειφθούν ή παραβλεφθούν και ότι τα λιγότερο έμπειρα μέλη της ελεγκτικής ομάδας μπορούν να εργαστούν αποτελεσματικά με λιγότερη προσωπική επίβλεψη.

Παρέχεται έτσι η δυνατότητα και ο χρόνος στους επικεφαλής ελεγκτές να εστιάσουν την προσοχή τους σε εκείνους τους τομείς του ελέγχου που απαιτούν υψηλό βαθμό αναλυτικής ικανότητας και δημιουργική άσκηση της επαγγελματικής τους κρίσης. Μολονότι τα διάφορα σχέδια ελέγχου διαφέρουν ως προς τη μορφή και το περιεχόμενό τους, ένα "τυπικό" σχέδιο ελέγχου περιλαμβάνει ενδεικτικά τα ακόλουθα:

- Τους αντικειμενικούς σκοπούς του ελέγχου.
- Ανάλυση της ελεγχόμενης επιχείρησης (οργανωτική δομή, επιχειρησιακή δράση, περιβάλλον),
- Χρονικό προγραμματισμό του ελεγκτικού έργου.
- Τα αναγκαία μέσα για την επίτευξη των στόχων του ελέγχου (ανάγκες σε προσωπικό για τη διεκπεραίωση των εργασιών, εργασίες που θα εκτελεστούν από το προσωπικό του πελάτη),
- Τις ημερομηνίες - στόχους ολοκλήρωσης των φάσεων της ελεγκτικής διαδικασίας.
- Λοιπά θέματα όπως ειδικά προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν κατά τη διάρκεια του ελέγχου, (ρύση πρόσθετων υπηρεσιών προς τον πελάτη).

Το σχέδιο ελέγχου καταρτίζεται πριν την έναρξη των εργασιών και είναι δυνατόν να αναθεωρηθεί κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Με βάση τη διεθνή πρακτική ο σχεδιασμός του Ελέγχου περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα:

- Γνώση της ελεγχόμενης επιχείρησης
- Καθορισμός του επιπέδου ουσιαστικότητας και ελεγκτικού κινδύνου
- Κατανόηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου
- Ανάπτυξη της στρατηγικής και των στόχων του ελέγχου
- Ανάπτυξη προγραμμάτων ελέγχου
- Οργάνωση και Διοίκηση του ελέγχου
- Αναζήτηση πρόσθετων υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας

Γνώση της ελεγχόμενης επιχείρησης

Μετά την αποδοχή της ανάθεσης ελέγχου, ο ελεγκτής πρέπει να συγκεντρώσει περισσότερη και λεπτομερέστερη πληροφόρηση. Η εξασφάλιση της απαιτούμενης γνώσης της επιχείρησης είναι μια συνεχής και σωρευτική διαδικασία συλλογής και εκτίμησης πληροφοριών. Το μεγαλύτερο μέρος της πληροφόρησης αυτής συλλέγεται στο στάδιο του σχεδιασμού του ελέγχου, ολοκληρώνεται δε στα επόμενα στάδια του ελέγχου. Για τις συνεχιζόμενες αναθέσεις, ο ελεγκτής θα ενημερώνει και θα επανεκτιμά την πληροφόρηση που έχει συλλεχθεί προγενέστερα, συμπεριλαμβανομένης και της πληροφόρησης που συγκεντρώθηκε με τα φύλλα εργασίας της προηγούμενης χρήσης.

Ο ελεγκτής που αναλαμβάνει τον έλεγχο μιας επιχείρησης για πρώτη φορά πρέπει να γνωρίσει την επιχείρηση και να σχηματίσει μια σφαιρική εικόνα της τεχνοοικονομικής της διάρθρωσης, των δραστηριοτήτων και των συναλλαγών της, της διοικητικής της δομής και της οργάνωσής της.

Ο ελεγκτής θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να μάθει τα βασικά προϊόντα του παράγει, να ενημερωθεί για την τεχνολογία παραγωγής και να μελετήσει τις οικονομικές τάσεις στην αγορά, τον ανταγωνισμό και το πλαίσιο ρυθμιστικού παρεμβατισμού. Στη φάση αυτή του σχεδιασμού ο ελεγκτής:

- Χρησιμοποιεί Διαδικασίες Αναλυτικής Διερεύνησης
- Διερευνά τα αποτελέσματα προηγούμενων ελέγχων
- Αξιολογεί την ύπαρξη συναλλαγών με συγγενικά μέρη
- Πραγματοποιεί επίσκεψη στις εγκαταστάσεις του πελάτη
- Μελετά τις επιχειρησιακές πολιτικές

Διαδικασίες Αναλυτικής Διερεύνησης

Το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 520 ορίζει ότι ο ελεγκτής οφείλει, εφαρμόζοντας διαδικασίες αναλυτικής διερεύνησης στο στάδιο του σχεδιασμού του ελέγχου, να στοχεύει και να εξασφαλίζει την καλή κατανόηση της ελεγχόμενης δραστηριότητας και τον εντοπισμό των επικίνδυνων περιοχών. Η εφαρμογή αναλυτικής κριτικής διερεύνησης μπορεί να υποδεικνύει πλευρές των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για τις οποίες ο ελεγκτής δεν ήταν ενήμερος και να υποβοηθήσει στον καθορισμό του είδους, της επιλογής του χρόνου και της έκτασης άλλων ελεγκτικών διαδικασιών.

Η αναλυτική κριτική διερεύνηση στο σχεδιασμό του ελέγχου χρησιμοποιεί τόσο οικονομικές όσο και μη οικονομικές πληροφορίες, π.χ , η σχέση μεταξύ του ύψους των πωλήσεων και του όγκου των πωλουμένων αγαθών. Με βάση τα οικονομικά στοιχεία της επιχείρησης υπολογίζονται αριθμοδείκτες ή άλλες βασικές σχέσεις-κλειδιά, οι οποίοι συγκρίνονται με αντίστοιχους δείκτες προηγούμενων ετών ή με τις τιμές-στόχους για τις σχέσεις αυτές ή και με διάφορες άλλες πληροφορίες. Η επιλογή των κατάλληλων συσχετίσεων εξαρτάται από τις συγκεκριμένες ανάγκες του ελεγκτή για πληροφορίες, την προσωπική εμπειρία και τις προτιμήσεις του, καθώς και τους στόχους του ελέγχου.

Διερεύνηση Αποτελεσμάτων Προηγούμενων Ελέγχων

Μια ενδιαφέρουσα πηγή πληροφοριών για τον προσδιορισμό των περιοχών εκείνων του ελέγχου που είναι πολύ πιθανό να προκαλέσουν δυσκολίες και προβλήματα στον ελεγκτή είναι τα αποτελέσματα των ελέγχων των προηγούμενων ετών. Δύο στοιχεία προβληματικών περιοχών από τα προηγούμενα χρόνια μπορεί να είναι η χρονική διάρκεια της εργασίας που αναλώθηκε σε κάθε περιοχή και τα σφάλματα ή παραλείψεις που αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ελέγχων. Για παράδειγμα, αν μία περιοχή ελέγχου παρουσίασε στο παρελθόν ιδιαίτερα προβλήματα και οι συνθήκες δεν άλλαξαν, εκτός από την αναζήτηση των αιτιών των προβλημάτων, θα πρέπει να διασφαλισθεί, με το νέο σχεδιασμό, η αυξημένη εγρήγορση και προσοχή της ελεγκτικής ομάδας. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται και για τις περιοχές εκείνες με μεγάλη συχνότητα σφαλμάτων. παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας ερευνητικής εργασίας, η οποία με βάση τα πιστοποιητικά ελέγχου των ορκωτών λογιστών διέκρινε τις περιοχές των οικονομικών καταστάσεων με τη μεγαλύτερη συχνότητα σφαλμάτων. Η έρευνα των αποτελεσμάτων προηγούμενων ελέγχων δεν πρέπει να περιορισθεί μόνο στις σχετικές εκθέσεις ελέγχου, αλλά να περιλάβει, κυρίως, τα φύλλα εργασίας, τα οποία αποτελούν την καλύτερη πηγή άντλησης των απαραίτητων πληροφοριών.

Αξιολόγηση Ύπαρξης Συναλλαγών με Συγγενικά Μέρη

Οι γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής απαιτούν την αποκάλυψη όλων των σημαντικών οικονομικών σχέσεων μιας επιχείρησης με τα συγγενικά της, φυσικά ή νομικά, πρόσωπα. Οι ελεγκτές, επειδή πρέπει να εντοπίσουν και να αξιολογήσουν τις συναλλακτικές αυτές σχέσεις, είναι υποχρεωμένοι, από τα πρώτα βήματα του ελέγχου, να καταγράψουν τα συγγενικά μέρη της επιχείρησης. Η καταγραφή αυτή θα αυξήσει σημαντικά τις πιθανότητες αποκάλυψης από τον ελεγκτή των σχέσεων αυτών. Μετά την αποκάλυψη των συγγενικών μερών, θα πρέπει να ενημερωθεί το προσωπικό της ομάδας ελέγχου, έτσι ώστε να εντοπίζει και να εξετάζει τις συναλλαγές της ελεγχόμενης επιχείρησης με αυτά τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα .

Επίσκεψη του Εργοστασίου και των Γραφείων

Η επίσκεψη των εγκαταστάσεων της υπό έλεγχο επιχείρησης δίνει την ευκαιρία στους ελεγκτές να σχηματίσουν προσωπική γνώμη για τη διάταξη των τμημάτων παραγωγής, τους αποθηκευτικούς, γραφειακούς και βοηθητικούς χώρους της επιχείρησης, καθώς και για τα προϊόντα και την εν γένει λειτουργία της. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης αυτής οι ελεγκτές έχουν την δυνατότητα να συναντήσουν και να συζητήσουν με τους υπεύθυνους και τα στελέχη των διαφόρων τμημάτων της επιχείρησης, να παρατηρήσουν προσεκτικά τα συστήματα ασφαλείας των αποθεμάτων και του εξοπλισμού και να διαπιστώσουν από πρώτο χέρι την τεκμηρίωση λειτουργικών δραστηριοτήτων όπως της παραλαβής των πρώτων υλών, της μεταφοράς των υλών στην παραγωγή και της αποστολής των προϊόντων στις αποθήκες και τους πελάτες.

Επισκόπηση Επιχειρησιακών Πολιτικών

Πολλοί ελεγκτές καταγράφουν και διατηρούν τις σημαντικότερες πολιτικές των υπό έλεγχο επιχειρήσεων και το πρόσωπο ή το συλλογικό όργανο που είναι εξουσιοδοτημένο να επιφέρει μεταβολές στις πολιτικές αυτές. Επιχειρησιακές πολιτικές όπως της χορήγησης πιστώσεων προς τους πελάτες, έγκρισης δανείων προς θυγατρικές εταιρίες, εξουσιοδοτήσεων για πραγματοποίηση δαπανών ή πώλησης περιουσιακών στοιχείων είναι δυνατόν να έχουν κάποιο αντίκτυπο στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρ' ότι βρίσκονται έξω από το σκοπό και τα όρια του Λογιστικού συστήματος. Γι' αυτό πρέπει να γίνει επισκόπηση και αξιολόγηση των βασικότερων πολιτικών της επιχείρησης για να διαπιστωθεί αν οι αποφάσεις λαμβάνονται από όργανα που έχουν αντίστοιχη εξουσιοδότηση και να εξακριβωθεί ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται στα πλαίσια των πολιτικών δεν μειώνουν την αξιοπιστία και τη χρησιμότητα των οικονομικών καταστάσεων. Η επισκόπηση για παράδειγμα της επιχειρησιακής πολιτικής αποτίμησης των αποθεμάτων θα βοηθήσει τους ελεγκτές να διαπιστώσουν πιθανές αλλαγές που έλαβαν χώρα και οι οποίες επηρέασαν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Καθορισμός Ελεγκτικού Κίνδυνου

Στην παρούσα φάση ο ελεγκτής, ορίζει το μέγιστο ποσό ανοχής σφαλμάτων ή παραλείψεων στα κονδύλια των οικονομικών καταστάσεων. Τα ελεγκτικά πρότυπα δεν απαιτούν ρητά από τους ελεγκτές να προσδιορίζουν το προκαταρκτικό επίπεδο ουσιαστικότητας στη φάση αυτή του ελέγχου.

Κατανόηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Στη φάση του σχεδιασμού, ο ελεγκτής δεν προβαίνει σε αναλυτική και πλήρη εξέταση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ο ελεγκτής απλά αποκτά μια πρώτη εικόνα για την αξιοπιστία του συστήματος και για τις δικλείδες ασφαλείας του. Ο ελεγκτής θα πρέπει να εκτιμήσει, επίσης, την επαγγελματική επάρκεια και την αντικειμενικότητα της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης επιχείρησης. Αν οι εσωτερικοί ελεγκτές διαθέτουν επαγγελματική επάρκεια και αντικειμενικότητα τότε ο εξωτερικός ελεγκτής μπορεί να εντάξει στο σχεδιασμό του την εργασία των εσωτερικών ελεγκτών και έτσι να μειώσει την έκταση του ελέγχου.

Όταν οι εσωτερικοί ελεγκτές παρέχουν άμεση βοήθεια τότε ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να επιβλέπει, να αξιολογεί και να ελέγχει το έργο τους. Στον ευρύτερο κύκλο του εσωτερικού ελέγχου ανήκουν και οι Επιτροπές Ελέγχου. Οι επιτροπές αυτές μπορεί να επηρεάσουν τον σχεδιασμό του ελέγχου και πιο συγκεκριμένα την έκταση του ελέγχου όταν υποβάλλουν συγκεκριμένα αιτήματα στους εξωτερικούς ελεγκτές.

2.2.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο σχεδιασμός του ελέγχου συνίσταται στο να καθορίσει τη φύση, την έκταση και το χρόνο εκτέλεσης διαφόρων ελεγκτικών διαδικασιών. Η στρατηγική αυτή πρέπει να επικαιροποιείται στη διάρκεια του ελέγχου με βάση τα ευρήματα που προκύπτουν από τον έλεγχο αλλά και στις αλλαγές που συμβαίνουν στην επιχείρηση και το περιβάλλον της.

Με κατάλληλο σχεδιασμό ο ελεγκτής θέλει να πετύχει τρεις στόχους.

- Να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα του και την αποδοτικότητά του ελέγχου, εντοπίζοντας γρήγορα προβλήματα ώστε να μπορεί να επιμερίζει τους περιορισμένους ελεγκτικούς πόρους που έχει στην διάθεση του.
- Να διευκολύνει την ανασκόπηση των ελεγκτικών διαδικασιών στο τέλος του ελέγχου και τη σύνταξη του σχετικού πορίσματος.
- Να διευκολύνει την ενημέρωση, το συντονισμό και την επίβλεψη της ελεγκτικής ομάδας καθώς και την κατανομή της εργασίας στα μέλη της.

Ο βαθμός στον οποίο ο σχεδιασμός του ελέγχου εξειδικεύεται, εξαρτάται από διάφορους παράγοντες που έχουν να κάνουν με τον ελεγκτή αλλά και με τον πελάτη.

- Το μέγεθος και η πολυπλοκότητα των εργασιών του πελάτη. Όσο μεγαλύτερη είναι η ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και όσο πολύπλοκες επιχειρηματικές διαδικασίες έχει τόσο πιο αναλυτικότερος πρέπει να είναι ο σχεδιασμός.
- Η γνώση του ελεγκτή για τον πελάτη και τον κλάδο δραστηριότητας του. Όσο περισσότερη γνώση έχει ο ελεγκτής για το πελάτη και τον κλάδο του τόσο μικρότερο μπορεί να είναι το επίπεδο του σχεδιασμού του ελέγχου.
- Η εμπειρία και η ικανότητα της ελεγκτικής ομάδας. Όσο πιο έμπειρη και ικανή είναι η ομάδα ελέγχου τόσο μικρότερο μπορεί να είναι το επίπεδο του σχεδιασμού του ελέγχου.

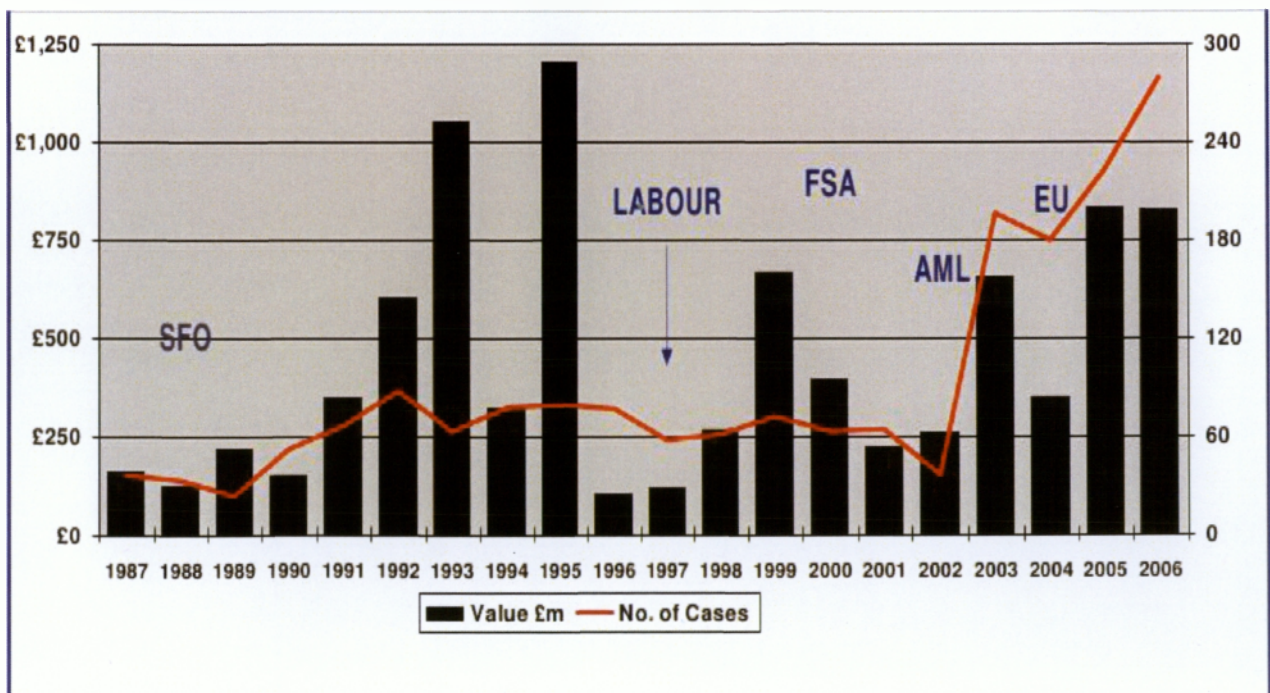
Βασικό στοιχείο στο σχεδιασμό και τη στρατηγική του ελέγχου αποτελεί ο κίνδυνος για ουσιώδη σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Με βάση τα ΔΕΠ 315, 320 και 500 οι ελεγκτικές διαδικασίες του ελεγκτή πρέπει να σχεδιάζονται με βάση μια προσεκτική ανάλυση των σχετικών κινδύνων. Αυτά τα πρότυπα εισάγουν την αρχή ότι ο ελεγκτής πρέπει να εξετάσει και να κατανοήσει τους επιχειρηματικούς κινδύνους της οικονομικής μονάδας και γενικότερα κάθε σημαντικό κίνδυνο. Επιπροσθέτως, ο κίνδυνος αποτελεί επιπλέον ένα στοιχείο που επηρεάζει σε μεγαλύτερο βαθμό τα ελεγκτικά κόστη όπως παρουσιάζουμε στην επόμενη ενότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΤΗ

3.1 ΠΕΡΙ ΑΠΑΤΗΣ

Πριν προχωρήσουμε στο πώς σχετίζεται το κόστος του οικονομικού ελέγχου με την απάτη σε μια οικονομική μονάδα πρέπει να δούμε τι είναι απάτη γιατί υπάρχει και πώς μπορεί να επηρεάσει τις οικονομικές καταστάσεις μιας εταιρίας με συνέπεια να δίνει μια μη πραγματική εικόνα για την εταιρία παραπλανώντας τους μετόχους της, τους πιστωτές της, τους εργαζόμενους και το κοινωνικό σύνολο μέσα στο οποίο λειτουργεί.

Σύμφωνα με έρευνα της KPMG οι οικονομικές απάτες στη Μεγάλη Βρετανία κοστίζουν στις εταιρίες € 16.7 δισεκατομμύρια⁹ που φτάνουν έως και τα € 23 δισεκατομμύρια αν συνυπολογιστούν τα έσοδα από τους φόρους. Επιπροσθέτως, η αξία της εκάστοτε απάτης έχει σχέση με το μέγεθος συνήθως της εταιρείας ενώ με την πάροδο των ετών υπάρχει μια γενικότερη αύξηση των υποθέσεων απάτης που φτάνουν στα δικαστήρια παρότι τα ελεγκτικά πρότυπα και οι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου αναπτύσσονται συνεχώς

10

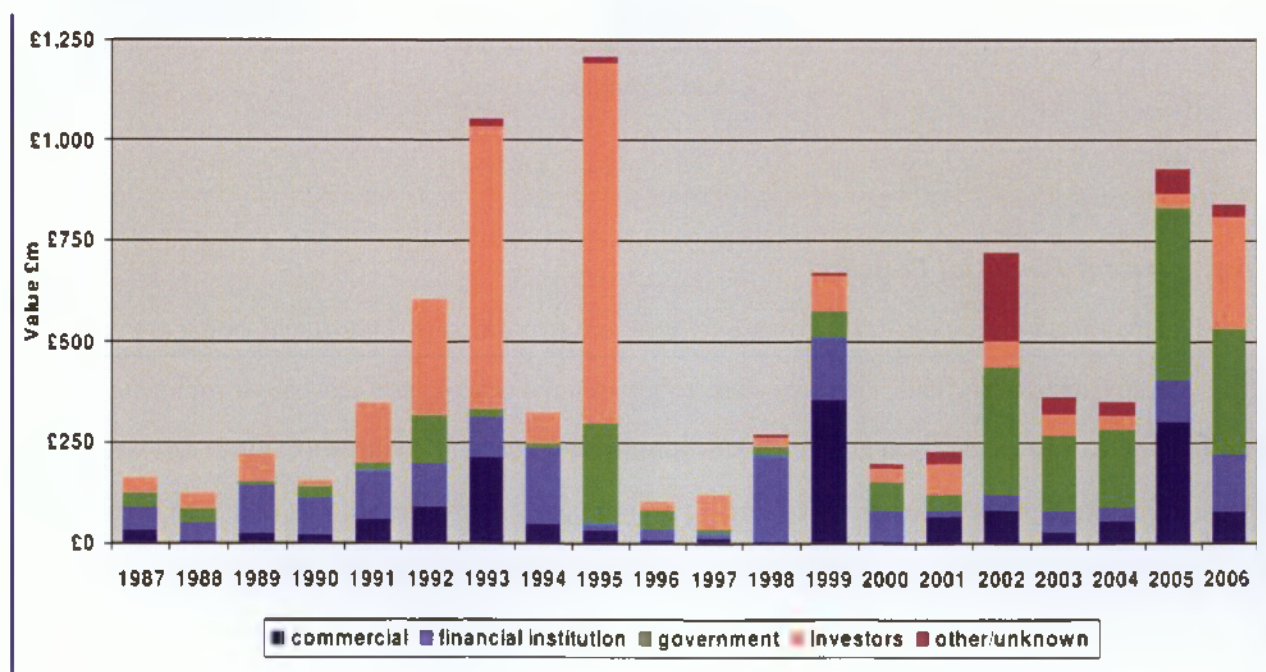
9 David Luijterink (2008), *Fraud Trends: KPMG Barometer Statistics*, KPMG, London

10 David Luijterink (2008), *Fraud Trends: KPMG Barometer Statistics*, KPMG, London

Οι οικονομικές απάτες έχει διαπιστωθεί ότι τις περισσότερες φορές έχουν διαπραχθεί από άτομα που είναι σε υψηλές θέσεις σε μια εταιρία όπου έχουν πρόσβαση στη πληροφορία και τα εσωτερικά οικονομικά δεδομένα της εταιρίας. Λόγω θέσης και λόγω αξιόπιστου προφίλ που έχουν καταφέρνουν να χειριστούν τους εσωτερικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς της εταιρίας με τέτοιο τρόπο που ουσιαστικά τους προσπερνούν ή τους αχρηστεύουν καταφέροντας να επωφεληθούν εις βάρος της εταιρίας και των μετόχων.

Αξία απάτης ως προς τον τομέα στον οποίο συντελείται.

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό που φαίνεται ότι εκμεταλλεύονται οι οικονομικοί εγκληματίες (white-collar criminals) είναι οι στρατηγικές και οι μηχανισμοί καταπολέμησης οικονομικών απατών εφαρμόζονται πιο δύσκολα ή πιο αργά στο δημόσιο τομέα ή σε επενδυτικά fund. Από τη σκοπιά του δημοσίου τομέα δείχνει μια αδυναμία κατανόησης και εφαρμογής ελεγκτικών διαδικασιών. Επιπροσθέτως οι οικονομικές απάτες σε δημόσιους φορείς αργούν να εξιχνιαστούν ώστε να δημοσιευθεί κάποιο πόρισμα για το πώς διενεργήθηκε η απάτη καθώς είναι πολλές οι περιπτώσεις όπου πολιτικά πρόσωπα εμπλέκονται με έμμεσο ή άμεσο τρόπο. Ενώ από τη σκοπιά των private funds είναι το τοπίο παραμένει θολό καθώς πολλές φορές η παράληψη ελεγκτικών διαδικασιών γίνεται επιτηδευμένο σκόπο.

11

11 David Luijterink (2008), *Fraud Trends: KPMG Barometer Statistics*, KPMG, London

3.2 ΤΡΙΓΩΝΟ ΑΠΑΤΗΣ (Fraud Triangle)

Σε μια πρώτη προσπάθεια να μελετηθεί από τη διεθνή κοινότητα λογιστών και ελεγκτών το φαινόμενο της οικονομικής απάτης, το 2002 η AICPA εισήγαγε το ελεγκτικό πρότυπο 99 (SAS No99) μετά τα σοβαρά σκάνδαλα των Enron και WorldCom ανάμεσα σε άλλα. Στο πρότυπο αυτό δόθηκε μια ερμηνεία της απάτης καθώς και των χαρακτηριστικών της όπου αναφέρεται ο τρόπος αντιμετώπισης των φαινομένων απάτης. Αυτό οδήγησε στην εμφάνιση του όρου "τριγώνου της απάτης" στη διεθνή βιβλιογραφία.

Κίνητρο-πίεση(Financial Pressure)

Πρώτος παράγοντας αποτελεί τον παράγοντα «κίνητρο-πίεση». Ορισμένες φορές ο κύριος λόγος διενέργειας απάτης θεωρείται ότι είναι το προσωπικό όφελος που μπορεί να έχει ένας υπάλληλος από την κατάχρηση ενός μεγάλου χρηματικού ποσού. Κάτι τέτοιο, όμως, φαίνεται ότι απέχει πολύ από την πραγματικότητα. Η πίεση που μπορεί να ασκείται από τα ανώτατα διευθυντικά στελέχη της εταιρείας στους υπαλλήλους αυξάνει τον κίνδυνο της απώλειας της εργασίας τους, κατά συνέπεια των μελλοντικών εισοδημάτων τους, αποτελώντας παράλληλα κίνητρο των υπαλλήλων για τη διενέργεια απάτης.

Ευκαιρία (Opportunity)

Ο δεύτερος παράγοντας είναι ο παράγοντας «ευκαιρία». Οι επιχειρήσεις σε περιόδους οικονομικής κρίσης προσπαθούν να μειώσουν το κόστος τους μέσω απολύσεων ή περικοπών προσωπικού, με πιθανή συνέπεια τον μη επαρκή διαχωρισμό αρμοδιοτήτων των υπαλλήλων της εταιρείας, γεγονός που συνδέεται με πιθανή εμφάνιση αδυναμιών στα Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου.

Λογική εξήγηση (Rationalization)

Η «λογική εξήγηση» αποτελεί τον τρίτο παράγοντα. Οι περιπτώσεις απάτης αυξάνονται εν μέσω οικονομικής ύφεσης εξαιτίας της ικανότητας των στελεχών να αιτιολογούν όλα τα είδη απάτης ως απόλυτα λογικά και να δίνουν μια λογική εξήγηση για κάθε μορφή απάτης.

Κατά συνέπεια η στρατηγική των εταιρειών θα πρέπει να διαμορφώνεται από κοινού με βάση τα ακόλουθα: Ύφος της Διοίκησης (Organizational tone), Διακυβέρνηση (Governance), Πολιτική αντιμετώπισης απάτης και ατασθαλιών (Fraud and integrity policies), Διαδικασία προσλήψεων (Hiring and promotion), Αξιολόγηση των κινδύνων (Risk assessment), Σύνδεση και αξιολόγηση της επάρκειας και αποτελεσματικότητας των δικλίδων ασφαλείας (Control linkage and evaluation), Διοικητική πληροφόρηση (Management information), Επικοινωνία και εκπαίδευση (Communication and training), Διοικητική εποπτεία (Management oversight), Έλεγχος και προστασία από ενδεχόμενους κινδύνους των λειτουργιών της εταιρείας, Αντιμετώπιση απάτης και ατασθαλιών (Fraud and corruption response).

3.3 ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΑΠΑΤΗΣ

Με βάση τις μελέτες και τη διεθνή βιβλιογραφία μπορούμε να καταλήξουμε σε μια σειρά συμπερασμάτων για τα κίνητρα τα οποία οδηγούν στην διενέργεια οικονομικών απατών.¹²

- Η επιθυμία χειραγώγησης της τιμής της μετοχής.
- Διάθεση για μείωση των υποχρεώσεων προς φόρους.
- Η ανάγκη να αποφευχθούν τυχόν κυρώσεις από την μη εκπλήρωση χρεωστικών συμβάσεων.
- Η επιθυμία να αυξήσουν τα εξωτερικά κεφάλαια με ένα φθηνό τρόπο.
- Η ανάγκη για επίτευξη των προβλέψεων ή στόχων ακόμα και αυτοί δεν είναι ρεαλιστικοί.

Για τις εταιρίες η πίεση για την αύξηση των εσόδων τους είναι η μία πλευρά του νομίσματος, από την άλλη υπάρχει μια συνεχής πίεση στις εταιρίες για ολοένα και περισσότερες μειώσεις κόστους.

ΣΗΜΕΙΑ ΠΙΕΣΗΣ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

¹² Albrecht, W.S., C.C Albrecht and C.O. Albrecht, 2004, "Fraud and Corporate Executives: Agency, Stewardship and Broken Trust, Journal of Forensic Accounting Volume V

¹³ Ernst and Young 2010 Fraud Global Survey

Οι περισσότερες οικονομικές μονάδες ρίχνουν το βάρος τους στην μείωση του κόστους που μπορεί να ερμηνευθεί ως δυσαρέσκεια του προσωπικού τους λόγω απολύσεων, μείωση μισθών, περικοπή διαφόρων προνομίων. Αυτό δίνει έδαφος σε κάποια στελέχη να παραβούν τους κανονισμούς και να παραποιήσουν την εικόνα των οικονομικών τους καταστάσεων και κατά συνέπεια να πετύχουν πιο εύκολα τους προσωπικούς τους στόχους ή τους στόχους που έχει θέσει η εταιρία και θέλει να παρουσιάσει στους μετόχους της. Βάση της έρευνας διαπιστώνουμε ότι μόνο το 24% των εταιριών έχει κάποια πίεση στο να προσαρμοστεί με τους κανόνες που θέτει η εκάστοτε εποπτική αρχή ακόμα και αν διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο απάτης ή διαφθοράς από το προσωπικό τους.

Ακόμα μελετώντας διάφορες υποθέσεις οικονομικών απατών και παρατηρώντας αυτές μέσα από το τις γενικές θεωρίες που διέπουν τη διοίκηση επιχειρήσεων μπορούμε να προσθέσουμε άλλους εννέα γενικούς παράγοντες που συντελούν στην τέλεια καταιγίδα απάτης (perfect fraud storm).

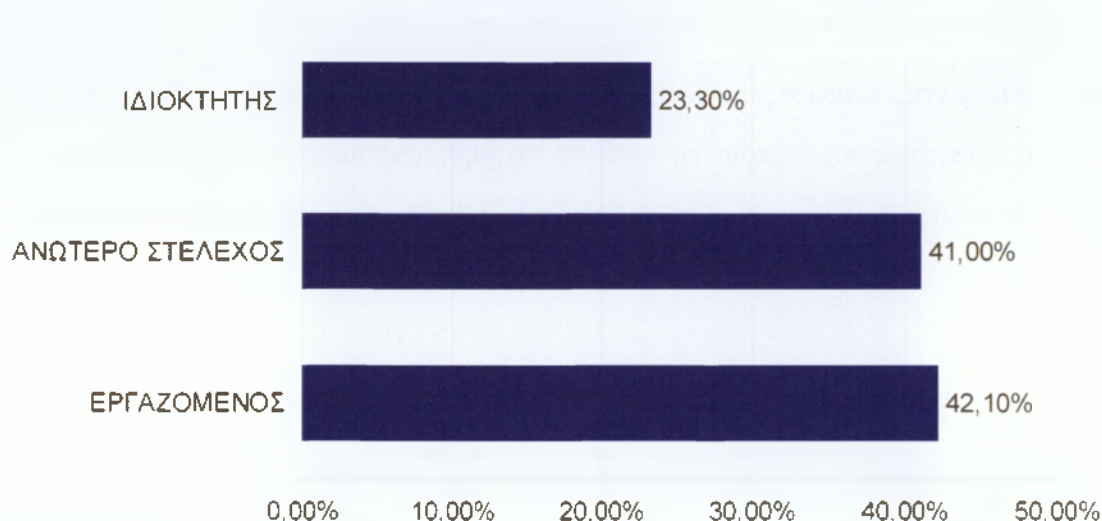
- Μια οικονομική φούσκα (booming economy) που συνήθως κρύβει κάποια απάτη.
- Ηθική φθορά.
- Άστοχα κίνητρα.
- Ακατόρθωτες προσδοκίες για την αγορά.
- Η πίεση από μεγάλα δάνεια που έχουν ληφθεί.
- Τα λογιστικά πρότυπα που ισχύουν για τις εταιρίες της Αμερικής.
- Η ευκαιριακή συμπεριφορά των ελεγκτικών εταιριών.
- Η απληστία.

Αυτοί είναι οι παράγοντες μπορούν να αναλυθούν με το τρίγωνο της απάτης ως προς την κίνητρο - πίεση για διενέργεια απάτης, την ευκαιρία και τη λογική εξήγηση.

3.4 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗ (the white collar criminal)

Στη γλώσσα των επιχειρήσεων ο δράστης μιας οικονομικής απάτης συνήθως αναφέρεται με έναν χιουμοριστικό τίτλο ως white collar criminal και μάλλον δεν είναι άδικος ο χαρακτηρισμός αυτός καθώς συνήθως πρόκειται για στέλεχος που δουλεύει μέσα στην εταιρία ή στον οργανισμό, ανήκει σε κάποια από τις υψηλές βαθμίδες της οικονομικής μονάδας και έχει γνώση εσωτερικών πληροφοριών της εταιρίας. Δεν έχει διατελέσει στο παρελθόν κάποια εγκληματική πράξη, έχει μια σταθερή οικογενειακή ζωή και έχει κτίσει μια εικόνα εμπιστοσύνης στους συνάδελφους του.

ΘΕΣΗ ΔΡΑΣΤΗ

14

Ο ιδιοκτήτης συνήθως μίας οικογενειακής εταιρίας συνήθως δεν κάνει κακό στο δημιούργημά του, παρόλα αυτά όμως όταν δημιουργεί μια εταιρία με σκοπό να διενεργήσει κάποια απάτη οι ζημιές που προκαλεί ξεπερνούν τις απάτες όταν αυτές γίνονται από ανώτερα στελέχη ή εργαζόμενους.

14 ACFE 2010 "Report to the Nations : On Occupational Fraud and Abuse" Global Fraud Study

ΜΕΣΗ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΖΗΜΙΩΝ

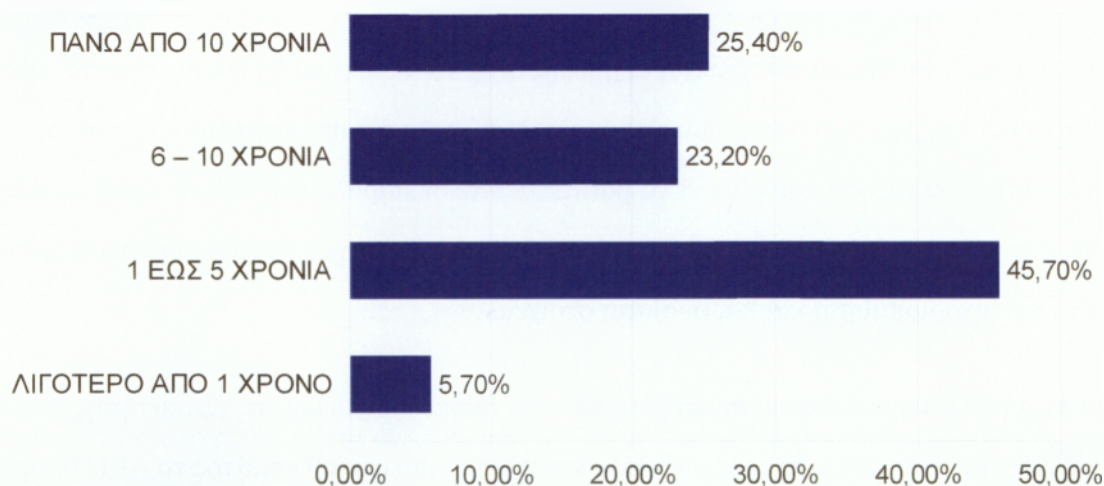
ΠΟΣΑ ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΔΟΛΛΑΡΙΑ

15

Ένα ακόμα ενδιαφέρον δεδομένο είναι ο χρόνος που χρειάστηκε για να ανακαλυφθεί μια απάτη καθώς σε λιγότερο από 1 χρόνο ο δράστης συνήθως δεν προλαβαίνει να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για να διατελέσει κάποια οικονομική απάτη. Το διάστημα αυτό είναι αρκετά μικρό ώστε να δημιουργήσει ένα προφίλ εμπιστοσύνης στους γύρω του αλλά και για να μάθει τα αδύναμα σημεία του εσωτερικού ελέγχου.

ΧΡΟΝΟΣ ΘΗΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗ

16

15 ACFE 2010 "Report to the Nations : On Occupational Fraud and Abuse" Global Fraud Study

16 ACFE 2010 "Report to the Nations : On Occupational Fraud and Abuse" Global Fraud Study

3.5 ΤΟ ΔΕΠ 240 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ίσως το πιο σημαντικό από τα ΔΕΠ για την τήρηση και προώθηση της χρηστής και αποτελεσματικής λειτουργίας της αγοράς είναι το ΔΕΠ 240, το οποίο καθιερώνει την ευθύνη του ελεγκτή να προσπαθήσει να αποκαλύψει τυχόν απάτη κατά τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας. Η έκταση και μόνον του ΔΕΠ 240, το οποίο εκτείνεται σε δεκάδες παραγράφους και τρία συμπληρωματικά παραρτήματα, δίνει μια πολύ σαφή εικόνα της σημασίας του. Στο ουσιαστικό του μέρος το ΔΕΠ επεξηγεί τις δράσεις που απαιτούνται από τον ελεγκτή για την ανακάλυψη τυχόν απάτης σε οικονομικές καταστάσεις και εξηγεί σε ποιες περιπτώσεις ο ελεγκτής θα πρέπει να υποθέσει την ύπαρξη απάτης και να θέσει σε λειτουργία τις αναγκαίες διαδικασίες για της ανίχνευση της.

Το πρώτο στάδιο για τον ελεγκτή είναι το να διαχωρίσει το απλό λάθος/πλάνη από την απάτη. Η διαφορά μεταξύ των δύο είναι σύμφωνα με το ΔΕΠ 240 η φύση της συμπεριφοράς: ηθελημένη ή μη ηθελημένη, στην οποία βασίζεται το επίμαχο αποτέλεσμα, δηλαδή ή συμπερίληψη ψευδούς ή ανακριβούς δήλωσης στις οικονομικές καταστάσεις. Επομένως ως λάθος/πλάνη νοείται η μη ηθελημένη συμπερίληψη ψευδούς ή ανακριβούς δήλωσης στις οικονομικές καταστάσεις, η οποία δεν μπορεί να οφείλεται είτε σε παράλειψη εγγραφής ενός ποσού ή μιας δήλωσης, είτε σε λάθος στην συλλογή και επεξεργασία στοιχείων στα οποία βασίζονται τέτοιες καταστάσεις, είτε σε ανακριβή λογιστική εκτίμηση που μπορεί να βασίζεται είτε σε παράλειψη, είτε σε κακή ερμηνεία γεγονότων, είτε τέλος σε λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών αρχών που διέπουν τη μέτρηση, αναγνώριση, κατηγοριοποίηση και παρουσίαση στοιχείων.

Από το σύνολο των εκούσιων συμπεριφορών που σκοπεύουν μέσω της εξαπάτησης ή άλλων μη νόμιμων μέσων στην επίτευξη ενός αθέμιτου και παράνομου αποτελέσματος τα ΔΕΠ θεωρούν ως απάτη μόνο την συμπεριφορά που έχει σκοπό την εξαπάτηση και στην οποία βασίζεται η συμπερίληψη ψευδούς ή ανακριβούς δήλωσης στις οικονομικές καταστάσεις. Οι ελεγκτές δεν οφείλουν να κάνουν νομικές εκτιμήσεις όσον αφορά την ύπαρξη ή μη απάτης.

Η απάτη που θα πρέπει να αποκαλύψει ο ελεγκτής σχετίζεται είτε με ενέργειες των διοικητικών στην εταιρία είτε των εργαζομένων της, που έχουν σκοπό την εξαπάτηση των επενδυτών και άλλων χρηστών των οικονομικών λογαριασμών και μπορεί να επιτευχθεί και με την συνεργασία τρίτων μερών

Η εν λόγω απάτη όπως χαρακτηρίζεται στο ΔΕΠ 240 είναι δύο ειδών:

- Οι ψευδείς δηλώσεις που προκύπτουν από την σκόπιμη παραπλανητική ή ψευδή πληροφόρηση χρηματοοικονομικών στοιχείων η οποία στοχεύει στην εξαπάτηση των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων.
- Ψευδείς δηλώσεις που προκύπτουν από την παράνομη διάθεση περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας.

Για το πρώτο είδος δηλώσεων μπορούν να βασίζονται σε:

- Αλλαγή, παραποίηση ή πλαστογράφηση λογιστικών αρχείων ή άλλων εγγράφων στα οποία βασίζεται η προετοιμασία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Συμπερίληψη ψευδών δηλώσεων ή σκόπιμη παράλειψη γεγονότων, συναλλαγών και ουσιωδών πληροφοριών από τις οικονομικές καταστάσεις καθώς και αλλαγή αρχειακών εγγραφών που αφορούν σημαντικές και ασυνήθιστες συναλλαγές.
- Ηθελημένη κακή εφαρμογή των λογιστικών αρχών που διέπουν τη μέτρηση, αναγνώριση, κατηγοριοποίηση και παρουσίαση ή δημοσίευση των στοιχείων.
- Υπέρβαση από τους διευθύνοντες των εσωτερικών μηχανισμών ελέγχου
- Δημιουργία ψευδών εγγράφων στα βιβλία της εταιρίας
- Παράλειψη, επιτάχυνση ή καθυστέρηση αναγνώρισης στις οικονομικές καταστάσεις γεγονότων και συναλλαγών που έχουν λάβει χώρα εντός της λογιστικής περιόδου.
- Αντικανονική αλλαγή των παραδοχών που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των λογαριασμών
- Συγκάλυψη των γεγονότων που μπορούν να επηρεάσουν τα ποσά που εγγράφονται στις οικονομικές καταστάσεις.
- Διενέργεια περίπλοκων συναλλαγών, οι οποίες έχουν σχεδιασθεί και πραγματοποιηθεί με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να αποδίδουν ψευδώς την οικονομική κατάσταση ή την οικονομική πορεία της εταιρίας.

Η παραπλανητική ή ψευδής πληροφόρηση χρηματοοικονομικών στοιχείων που είναι αποτέλεσμα των προσπαθειών των διευθυνόντων της εταιρίας με στόχο την αλλοίωση της εικόνας των χρηματοοικονομικών μεγεθών της εταιρίας, τη δημιουργία ψευδών εντυπώσεων όσον αφορά την αποδοτικότητα και την κερδοφορία της εταιρίας ούτως ώστε να εξαπατηθούν οι χρήστες των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων.

Οι διεθνείς κεφαλαιαγορές τα τελευταία χρόνια έχουν σταθεί επανειλημμένως μάρτυρες τέτοιων συμπεριφορών. Ιδιαίτερα η Αμερικάνικη αγορά έχει έρθει αντιμέτωπη με μερικά από το πιο κορυφαία παράδειγμα οικονομικής απάτης όπως αυτά της Enron, WorldCom, Parmalat όπου με την καταχρηστική και συστηματική απάτη των μετόχων τους λόγω των ενεργειών των διευθυνόντων γινόταν σκόπιμη παραποίηση των χρηματοοικονομικών τους μεγεθών όπως αυτά απεικονίζονταν στις ψευδείς δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις.

Όσον αφορά την απάτη που προέρχεται από την παράνομη διάθεση περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας, ψευδείς εγγραφές, πλαστογραφημένα και εικονικά έγγραφα και αλλοίωση η παραποίηση των εταιρικών βιβλίων μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να καλυφθεί τυχόν κλοπή των κινητών και ακίνητων περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας, κατάχρηση εισπράξεων, πληρωμές σε εικονικές συναλλαγές και χρήση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρία για προσωπική χρήση των διευθυνόντων.

Το ΔΕΠ 240 ζητά από τους ελεγκτές να διατηρούν τον επαγγελματικό σκεπτικισμό τους αναγνωρίζοντας την πιθανότητα ύπαρξης ουσιωδών ανακριβών ή ψευδών δηλώσεων χρηματοοικονομικών ή άλλων στοιχείων ακόμη και αν μια τέτοια πιθανότητα δεν μπορεί να συναχθεί από την πείρα του ελεγκτή όσον αφορά την τιμότητα και την χρηστότητα των διευθυνόντων της οικονομικής μονάδας που υπόκειται στον έλεγχο και των άλλων υψηλόβαθμων στελεχών της.

Τα μέλη της ομάδας που ασκεί έλεγχο οφείλουν να συζητούν το πόσο ευάλωτες μπορεί να είναι οι οικονομικές καταστάσεις της οικονομικής μονάδας που υπόκειται στον έλεγχο στην συμπερίληψη ουσιωδών ψευδών στοιχείων που οφείλονται σε απάτη.

Επιπροσθέτως με βάση το ΔΕΠ 240 ο ελεγκτής θα πρέπει:

- Να διενεργεί όλες τις απαραίτητες διαδικασίες για την απόκτηση πληροφοριών που μπορεί να φανούν χρήσιμες στην αναγνώριση του κινδύνου συμπερίληψης στις οικονομικές καταστάσεις ουσιωδών ψευδών στοιχείων που οφείλονται σε απάτη.
- Να εκτιμήσει τον εσωτερικό σχεδιασμό και οργάνωση μέσω των οποίων ασκούνται οι σχετικοί έλεγχοι από την ίδια την εταιρία και τον βαθμό στον οποίο ο σχεδιασμός αυτός έχει πραγματοποιηθεί.
- Να αποκτήσει καλή γνώση και να εκτιμήσει τις διατάξεις του τυπικού και ρυθμιστικού δικαίου που αφορούν τον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων μια υποχρέωση που αναπτύσσεται αναλυτικά στο ΔΕΠ 250.

Άλλες δράσεις που οφείλει να αναλάβει ο ελεγκτής εις εκπλήρωση του καθήκοντος αποκάλυψης της απάτης, αφορούν την χρησιμοποίηση για τη διενέργεια του ελέγχου κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού με την απαιτούμενη εμπειρία, να εκτιμήσει το βαθμό στον οποίο οι ψευδείς ή ανακριβείς δηλώσεις που ανακάλυψε ο έλεγχος υποδηλώνουν ύπαρξη απάτης και σε τέτοια περίπτωση όλες τις εγγυήσεις μυστικότητας με τις οποίες οφείλει να ασκεί τα καθήκοντα του.

Το καθήκον άμεσης επικοινωνίας των ευρημάτων του ελεγκτή στους υπεύθυνους για την εταιρική διακυβέρνηση σε περίπτωση απάτης είναι ακόμη σημαντικότερο όταν ο ελεγκτής έχει στη διάθεση του ευρήματα που δείχνουν πως στην απάτη είναι αναμειγμένοι οι διευθύνοντες την εταιρία, εργαζόμενοι που έχουν σημαντικό ρόλο στη διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου ή άλλα πρόσωπα εφόσον η απάτη θα έχει ως αποτέλεσμα την συμπερίληψη στις οικονομικές καταστάσεις ουσιωδών ψευδών ή ανακριβών δηλώσεων.

Τέλος, το ΔΕΠ 510 ορίζει με πολύ συγκεκριμένο τρόπο τις δέουσες ενέργειες και τα καθήκοντα του ελεγκτή πριν ξεκινήσει τον έλεγχο. Το πρότυπο αυτό μεταξύ άλλων ζητά από τον ελεγκτή να πληροφορηθεί σε βάθος τα χρηματοοικονομικά στοιχεία της εταιρίας και τις ουσιώδεις συναλλαγές που έχουν συναφθεί στην περίοδο πριν την ανάληψη του ελέγχου από τον ίδιο καθώς και των λογιστικών μεθόδων που ακολουθήθηκαν.

Ευθύνη του ελεγκτή

Ένας ελεγκτής που διενεργεί έλεγχο σύμφωνα με τα ΔΕΠ έχει την ευθύνη απόκτησης εύλογης διασφάλισης ότι οι οικονομικές καταστάσεις λαμβανόμενες ως σύνολο είναι απαλλαγμένες από ουσιώδες σφάλμα, είτε οφείλεται σε απάτη είτε σε λάθος. Οι δυνητικές επιπτώσεις των ενδογενών περιορισμών είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην περίπτωση σφάλματος που προκύπτει από απάτη.

Ο κίνδυνος μη εντοπισμού ουσιώδους σφάλματος που προκύπτει από απάτη είναι υψηλότερος από τον κίνδυνο μη εντοπισμού σφάλματος που προκύπτει από λάθος. Αυτό συμβαίνει επειδή η απάτη μπορεί να περιλαμβάνει πολυσύνθετα και προσεκτικά οργανωμένα σχήματα που σχεδιάστηκαν για τη συγκάλυψη της, όπως πλαστογραφία, εσκεμμένη παράλειψη καταγραφής συναλλαγών ή εκούσιες ψευδείς διαβεβαιώσεις που γίνονται προς τον ελεγκτή.

Τέτοιες απόπειρες συγκάλυψης μπορεί να είναι ακόμα πιο δύσκολο να εντοπισθούν όταν συνοδεύονται από συμπαιγνία. Η συμπαιγνία μπορεί να κάνει τον ελεγκτή να πιστέψει ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια είναι πειστικά ενώ στην πραγματικότητα είναι ψευδή. Η ικανότητα του ελεγκτή να εντοπίσει την απάτη εξαρτάται από παράγοντες όπως η επιδεξιότητα του δράστη, η συχνότητα και η έκταση της χειραγώγησης, ο υπάρχων βαθμός συμπαιγνίας, το σχετικό μέγεθος των επιμέρους ποσών χειραγώγησης, και η ιεραρχική θέση των ατόμων που εμπλέκονται.

Ενώ ο ελεγκτής μπορεί να είναι σε θέση να εντοπίσει πιθανές ευκαιρίες για διάπραξη απάτης, είναι δύσκολο για τον ελεγκτή να διαπιστώσει εάν σφάλματα σε τομείς κρίσεως όπως οι λογιστικές εκτιμήσεις προκαλούνται από απάτη ή λάθος.

Επιπλέον, ο κίνδυνος να μην εντοπίσει ο ελεγκτής ένα ουσιώδες σφάλμα που προκύπτει από απάτη της διοίκησης είναι μεγαλύτερος από την απάτη ενός εργαζομένου, επειδή η διοίκηση είναι συχνά σε θέση να χειραγωγεί άμεσα ή έμμεσα τα λογιστικά αρχεία, να παρουσιάζει απατηλές χρηματοοικονομικές πληροφορίες ή να παραβιάζει τις διαδικασίες δικλίδων που σχεδιάστηκαν για την αποφυγή παρόμοιων περιπτώσεων απάτης από άλλους εργαζομένους.

Κατά την απόκτηση εύλογης διασφάλισης, ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για τη διατήρηση επαγγελματικού σκεπτικισμού καθ' όλη τη διάρκεια του ελέγχου, λαμβάνοντας υπόψη τη δυνατότητα παραβίασης των δικλίδων από τη διοίκηση και αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι οι ελεγκτικές διαδικασίες που είναι αποτελεσματικές στον εντοπισμό λάθους μπορεί να μην είναι αποτελεσματικές στον εντοπισμό απάτης

Επαγγελματικός σκεπτικισμός

Ο ελεγκτής πρέπει να διατηρεί επαγγελματικό σκεπτικισμό καθ' όλη τη διάρκεια του ελέγχου, αναγνωρίζοντας την πιθανότητα ότι θα μπορούσε να υπάρξει ουσιώδες σφάλμα λόγω απάτης, παρά την προηγούμενη εμπειρία του για την ειλικρίνεια και την ακεραιότητα της διοίκησης της οντότητας και εκείνων που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση. Στην περίπτωση που ο ελεγκτής έχει λόγο να πιστεύει για το αντίθετο, μπορεί να αποδέχεται τα αρχεία και τα έγγραφα ως γνήσια.

Εάν οι συνθήκες που εντοπίστηκαν κατά τη διάρκεια του ελέγχου κάνουν τον ελεγκτή να πιστεύει ότι ένα έγγραφο μπορεί να μην είναι αυθεντικό, ή ότι όροι σε ένα έγγραφο έχουν τροποποιηθεί αλλά δεν έχουν γνωστοποιηθεί στον ελεγκτή, ο ελεγκτής πρέπει να ερευνήσει περαιτέρω. Όπου οι απαντήσεις σε ερωτήματα προς τη διοίκηση ή εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση είναι ασυνεπείς, ο ελεγκτής πρέπει να διερευνά τις ασυνέπειες.

3.6 ΜΕΘΟΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Η πιο συνήθης μέθοδος απάτης οικονομικών καταστάσεων είναι τεχνική αύξηση των εσόδων μέσω διάφορων τεχνικών δημιουργικής λογιστικής. Η αύξηση των εσόδων μπορεί να γίνει μέσω της διαμόρφωσης των πωλήσεων. Εταιρίες με μεγάλο ενεργητικό χειραγωγούν τα μεγέθη των αποσβέσεων, ενώ εταιρίες με μεγάλα έσοδα παραποιούν τα μεγέθη των πωλήσεων.

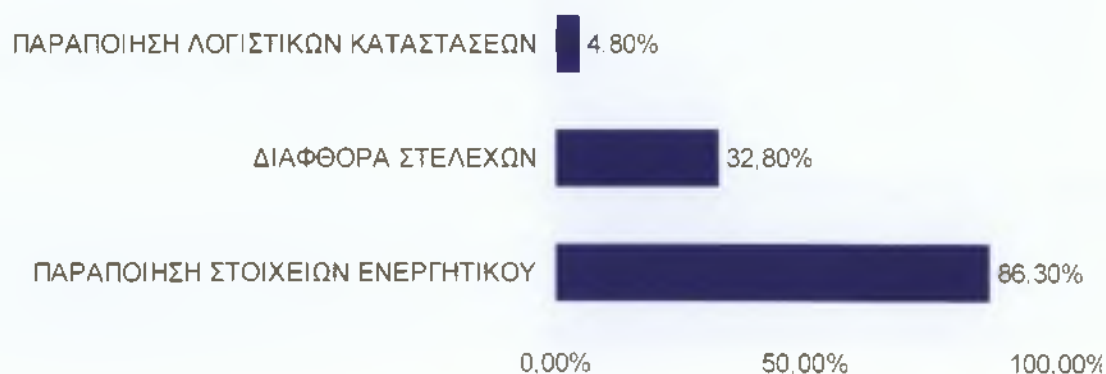
Ο τρόπος τον οποίο χρησιμοποιεί κάθε εταιρία για να παραποιήσει τις χρηματοοικονομικές τις καταστάσεις ποικίλει και εξαρτάται από το είδος της, αλλά και το οικονομικό μέγεθος που κάθε φορά είναι πιο εύκολο να παραποιηθεί χωρίς να κινήσει εύκολα υποψίες. Άλλοι τρόποι που χρησιμοποιούνται είναι η μη ρεαλιστική καταγραφή κερδών ή ζημιών, η μετακύλιση ζημιών σε θυγατρικές εταιρίες ή off-shore εταιρίες, τροποποιήσεις σε συμβόλαια μίσθωσης, καταχώρηση πωλήσεων που δεν έχουν αντίκτυπο στα κέρδη της εταιρίας αλλά αυξάνουν τον τζίρο.

Σε μια πιο γενικευμένη επισκόπηση του θέματος θα μπορούσαμε να χωρίσουμε τις περιπτώσεις απάτης σε 3 μεγάλες κατηγορίες - περιπτώσεις. Στις περιπτώσεις παραποίησης στοιχείων του ενεργητικού που περιλαμβάνει αλλοιώσεις στο ταμείο, παραποίηση των εκτιμήσεων των ακινήτων ή των αποσβέσεων αυτών.

Στις περιπτώσεις φαινομένων διαφθοράς όπου συνήθως στελέχη που ανήκουν στις ανώτερες βαθμίδες του οργανογράμματος της εταιρίας ή του οργανισμού χρησιμοποιούν την επιρροή τους τη δύναμη της θέσης τους για να εκβιάσουν καταστάσεις, να αποφύγουν ελεγκτικές διαδικασίες αλλά και να εμπλακούν σε φαινόμενα δωροδοκίας. Τέλος περιπτώσεις λογιστικής απάτης όπου περιλαμβάνονται ενέργειες που προκύπτουν από λογιστική παραποίηση όπως απόκρυψη υποχρεώσεων ή δημιουργία πλασματικών εσόδων.

ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΠΑΤΗΣ

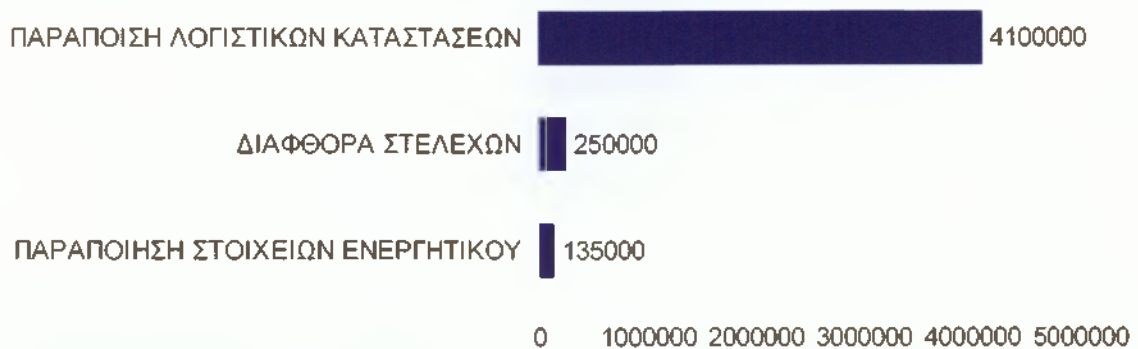
ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σύμφωνα με τον πίνακα η πιο συνηθής μέθοδος απάτης είναι η παραποίηση των στοιχείων του ενεργητικού γιατί είναι πιο εύκολο να ξεφύγουν από τον έλεγχο. Παρόλα αυτά η μέση απώλεια από την παραποίηση ενεργητικού είναι κατά πολύ μικρότερες από τις απώλειες που καταγράφονται από την λογιστική παραποίηση που σύμφωνα με τον πίνακα είναι η λιγότερο συνηθής μέθοδος απάτης.

ΜΕΣΕΣ ΑΠΩΛΕΙΣ ΜΕΘΟΔΩΝ ΑΠΑΤΗΣ

ΠΟΣΑ ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΔΟΛΛΑΡΙΑ

18

3.7 ΠΩΣ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ Η ΑΠΑΤΗ

Είναι σημαντικό να δούμε επίσης το πώς αποκαλύπτονται οι απάτες καθώς αυτό βοηθάει και τις εταιρίες να βελτιώσουν αδύνατα εσωτερικά τους σημεία, να βελτιώσουν κομμάτια του εσωτερικού τους ελέγχου αλλά και για τις ελεγκτικές εταιρίες ώστε να μπορούν πιο εύκολα να διαπιστωθεί κάποιο φαινόμενο απάτης.

Όσο και αν φαίνεται περίεργο μια απάτη αποκαλύπτεται στις περισσότερες των περιπτώσεων από άτομα είναι μέσα στην εταιρία και γνωρίζουν για κάποια απάτη από έναν συνάδελφο τους ή από κάποιο ανώτερο τους στέλεχος και όχι όπως θα περιμέναμε από κάποια δικλίδα εσωτερικού ελέγχου ή από εξωτερικό έλεγχο.

ΤΡΟΠΟΙ ΠΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΦΘΗΚΕ Η ΑΠΑΤΗ

19

3.8 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΑΤΗ

Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την διαπίστωση της απάτης εξετάζονται από την προοπτική της εταιρίας θύμα, του δράστη, των ενεργειών των θεσμικών ελεγκτών και των εξωτερικών ελεγκτών.

Επίδραση της απάτης στην εταιρία

Το άμεσο αποτέλεσμα που έχει η διαπίστωση απάτης στην εταιρίας είναι η σοβαρή μείωση στην τιμή της μετοχής της με ένα μέσο όρο περίπου 9%²⁰ κατά την πρώτη στιγμή που έρχεται στην δημοσιότητα μια υπόθεση απάτης.

19 ACFE 2010 "Report to the Nations : On Occupational Fraud and Abuse" Global Fraud Study

20 Dechow, P.A. R.G Solan and A.P. Sweeney, 1996, "Causes and Consequences of Earnings Manipulation: An Analysis of Firms Subject to Enforce Actions by the SEC" Contemporary Accounting Research.

Συνήθως οι περισσότερες εταιρείες δεν επιβιώνουν μετά από την αποκάλυψη μιας οικονομικής απάτης καθώς έχει σαν συνέπεια την πτώχευση της εταιρίας, σημαντικές αλλαγές στο ιδιοκτησιακό, οικονομικές κυρώσεις από το κράτος, έξοδο από τη χρηματιστηριακή αγορά στην οποία διαπραγματεύεται και η δυσπιστία που υπάρχει από το επενδυτικό κοινό για το αν μπορεί να επανακτήσει την φερεγγυότητα της.

Επίδραση της απάτης στον δράστη

Οι επιπτώσεις για τους εμπλεκόμενους σε απάτη είναι εξίσου σοβαρές, αν και παρατηρούνται διαφορές στο τρόπο αντίδρασης μεταξύ Αμερικής και της Ευρώπης. Στην Αμερική φαίνεται ότι οι διαδικασίες, στην περίπτωση που υπάρχει υπόνοια απάτης, είναι πιο άμεσες και γρήγορες σε σχέση με την Ευρώπη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός η χρηματιστηριακή αγορά της Αμερικής είναι πιο μεγάλη από την αντίστοιχη κάθε κράτους μέλους της Ευρώπης. Στην υποψία απάτης συνήθως οι εμπλεκόμενοι υποχρεώνονται από άλλα μέλη της εταιρίας να παραιτηθούν παρόλα αυτά λίγοι από τους δράστες παραδέχονται την ενοχή τους και τελικά φυλακίζονται.

Θεσμικοί ελεγκτές και διερεύνηση οικονομικής απάτης.

Στην Αμερική οι υποθέσεις απάτης ερευνώνται από την SEC (Securities and Exchange Commission) και τα δικαστήρια της πολιτείας που υπάγονται. Στην Ευρώπη οι υποθέσεις απάτης ερευνώνται από το θεσμικό όργανο που προβλέπει το νομικό πλαίσιο της χώρας στην οποία εδρεύει η εταιρία. Όπου συνήθως επιστρατεύεται έναντι αμοιβής κάποια ελεγκτική εταιρία που θα εκφράσει γνώμη στο πόρισμα αλλά όπως είναι λογικό δεν θα επιρρίψει σε κάποιον εμπλεκόμενο νομικές ευθύνες ή ποινές.

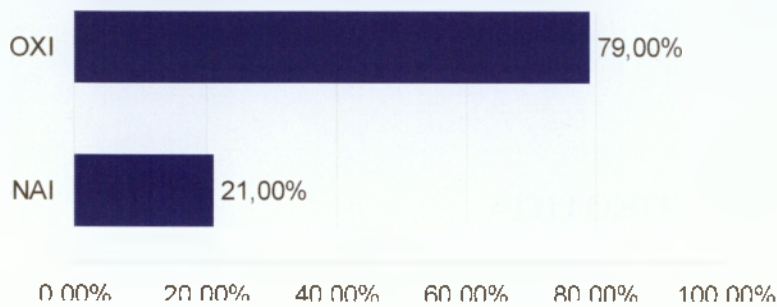
Εξωτερικοί ελεγκτές και απάτη.

Το περιβάλλον της ελεγκτικής εταιρίας πολλές φορές έχει επίδραση στην ποιότητα ελέγχου. Καθώς όσο αυξάνεται η οικονομική ύφεση σε ένα οικονομικό περιβάλλον τόσο πιο εύκολο και ευκαιριακό είναι το ενδεχόμενο να υποστεί απάτη από κάποιο στέλεχος της από την άλλη μεριά η ελεγκτική εταιρία θέλει να συνεχίσει να υπάρχει η εταιρία από την οποία πληρώνεται για να διαπιστώσει αν υπάρχει απάτη. Κάτι που επηρεάζει πιο εύκολα τις μικρές ελεγκτικές εταιρίες ενώ οι μεγάλες (BIG 4) λόγω του ότι είναι πολυεθνικές και είναι πιο εύκολο να έχουν συνεχώς πελάτες οπότε είναι δεν επηρεάζονται τόσο από το φαινόμενο που συχνά περιγράφεται ως βαθιά τσέπη (deep pockets).

Το αντίκτυπο της απάτης στην κοινωνία

Το φαινόμενο της απάτης φαίνεται ότι αντιμετωπίζεται με διαφορετικό σκεπτικισμό από την Αμερικάνικη ήπειρο και την Ευρωπαϊκή. Οι Αμερικάνικοι μηχανισμοί αντέδρασαν πιο γρήγορα στα διάφορα φαινόμενα απάτης που συνέβησαν και έτσι έχει δημιουργηθεί ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο μαζί με ισχυρά θεσμικά όργανα εποπτείας. Στην Ευρώπη τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα καθώς λόγω της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάθε κράτος έχει τη δική του νομοθεσία και τους δικούς του μηχανισμούς ελέγχου ενώ ξεχωριστά η Ευρωπαϊκή Ένωση θέτει προς τα κράτη μέλη νέους κανονισμούς καταπολέμησης της απάτης που θέλουν χρόνο να περάσουν στους νόμους και τα θεσμικά όργανα ελέγχου κάθε κράτους. Πρόσφατα το Ηνωμένο Βασίλειο πέρασε ένα νομοσχέδιο κατά της διαφθοράς και της δωροδοκίας (UK Bribery ACT) το οποίο θέτει νέους κανονισμούς για την προστασία των εταιρειών ή διαφόρων δημόσιων φορέων από τέτοια φαινόμενα.

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΤΗΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΝΑΙ

21

ΑΠΟ ΤΟ 21% ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

22

21 Ernst and Young 2010 "Fraud Global Survey"

22 Ernst and Young 2010 "Fraud Global Survey"

Σύμφωνα με τα στοιχεία το 79% των εταιριών της έρευνας δεν έχει κάνει κάποια ενέργεια για εκπαίδευση του προσωπικού της στους νέους κανονισμούς. Το ενδιαφέρον είναι ότι στο 21% του δείγματος που έχουν κάνει ενέργειες για την εκπαίδευση του προσωπικού τους στους νέους κανονισμούς του νομοσχεδίου είναι εταιρίες από χώρες με σοβαρά οικονομικά προβλήματα και με σοβαρά προβλήματα διαφθοράς.

3.9 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η Ελλάδα όπως είναι λογικό δεν διαφέρει και σε πολλά από αυτά που περιγράψαμε παραπάνω ως προς τα κίνητρα που συνεχίζουν να έχουν σχέση με την προσπάθεια, των όσων διενεργούν οικονομικές απάτες, για καλύτερη και άνετη ζωή καθώς και προσπάθειες για εκπλήρωση μη πραγματικών στόχων που θέτουν οι εταιρίες.

Στην Ελλάδα ενώ υπάρχουν οι κανονισμοί, ισχύουν τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα και υπάρχει ένα νομικό πλαίσιο επηρεασμένο από τα ευρωπαϊκά πρότυπα υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι πολλές φορές δεν εφαρμόζονται. Ενώ υπάρχει το θεσμικό πλαίσιο και οι ελεγκτικοί μηχανισμοί πολλές φορές δεν επεμβαίνουν έγκαιρα ώστε να αποτρέψουν μια οικονομική απάτη, από την άλλη μεριά υπάρχει και μια τάση των θυμάτων να μην κάνουν προσπάθειες μέσω δικαστικών οδών ώστε να διεκδικήσουν κάποιες αποζημιώσεις.

Είναι συχνό φαινόμενο επίσης τα οικονομικά εγκλήματα στην Ελλάδα να έχουν και πολιτικές προεκτάσεις. Στον δημόσιο τομέα υπάρχει ένα θολό τοπίο για γεγονότα οικονομικής απάτης, οι περισσότεροι δημόσιοι οργανισμοί πέραν των εισηγμένων στο χρηματιστήριο σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο δεν υποχρεούνται να εκδίδουν οικονομικές καταστάσεις έτσι δεν είναι γνωστό ποια οικονομικά προβλήματα υπάρχουν, ποσό μεγάλος είναι ο οργανισμός, ποια είναι η αξία που έχει και πιο είναι το ενεργητικό του ή οι υποχρεώσεις του. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει διαφάνεια για τα οικονομικά στοιχεία του οργανισμού και δεν είναι εύκολο να βρεθεί για το ποιο φέρουν ευθύνες σε τυχόν ξέσπασμα οικονομικής απάτης.

Ακόμα και στον ιδιωτικό τομέα οι μεγάλες σε αξία οικονομικές απάτες έχουν κάποια πολιτική προέκταση με αποτέλεσμα πολλές φορές να χρειάζονται χρόνια για να διερευνηθεί κάποια υπόθεση χωρίς να είναι απαραίτητο πάντα να καταλήξει και σε κάποιο αποτέλεσμα.

Πέρα από τις περιπτώσεις απάτης που περιγράψαμε στο συγκεκριμένο κεφάλαιο έχει παρατηρηθεί ότι στην Ελλάδα μερικές ακόμα περιπτώσεις απάτης έχουν σχέση με:²³

- **Τελωνειακές παραβάσεις:** Είναι μια μέθοδος απάτης η οποία βρίσκει ανάπτυξη στις χώρες τις Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία χρόνια. Ο λόγος έγκειται στη διαφορά της νομοθεσίας μεταξύ των κρατών που συνορεύουν με κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Καθώς τα τελευταία έχουν θέσει κανονισμούς για τη διακίνηση καυσίμων, τσιγάρων και αλκοόλ καθώς επιφέρουν ένα μεγάλο μέρος των εσόδων των κρατικών ταμείων μέσω της φορολογίας. Οπότε έχουν παρατηρηθεί φαινόμενα απάτης με πλαστά έγγραφα εισαγωγείς από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να αποφεύγεται η φορολογία.

- **Φοροδιαφυγή.** Είναι μια πολύ συχνή μέθοδος απάτης που έχει εξελιχθεί και αυτή. Από το κλασικό μοτίβο της φοροδιαφυγής μέσω της δήλωσης ψευδών στοιχείων ή ακόμα χωρίς να δηλώνεται κανένα στοιχείο. Στη σημερινή περίοδο φαίνεται πως εταιρίες χρησιμοποιούν off shore εταιρίες που είναι εγκατεστημένες σε χώρες που δεν έχουν φορολογικό πλαίσιο για τις εταιρίες, χαρακτηριζόμενες ως φορολογικούς παραδείσους ώστε να αποφεύγουν να δηλώσουν ή να αποκρύπτουν μέρος των ταμειακών ροών τους.

- **Χρηματιστηριακή απάτη.** Ειδικότερα την προηγούμενη δεκαετία παρατηρήθηκε μια αύξηση μικροεπενδύτων στην Ελλάδα, δηλαδή άτομα με μικρές περιουσίες και χωρίς εξειδικευμένες γνώσεις να επενδύουν στο χρηματιστήριο. Το θεσμικό πλαίσιο του χρηματιστηρίου τότε είχε αρκετά κενά ως προς την προστασία του επενδυτή. Έτσι γεννήθηκαν ανύπαρκτες εταιρίες στο χρηματιστήριο που παραπλανώντας τους επενδυτές ξαφνικά εξαφανίζονταν μαζί με τα χρήματα των επενδυτών. Από τότε φυσικά πολλά έχουν αλλάξει στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει το χρηματιστήριο όμως ακόμα εκκρεμούν υποθέσεις απάτης που έχουν πάρει τη νομική οδό.

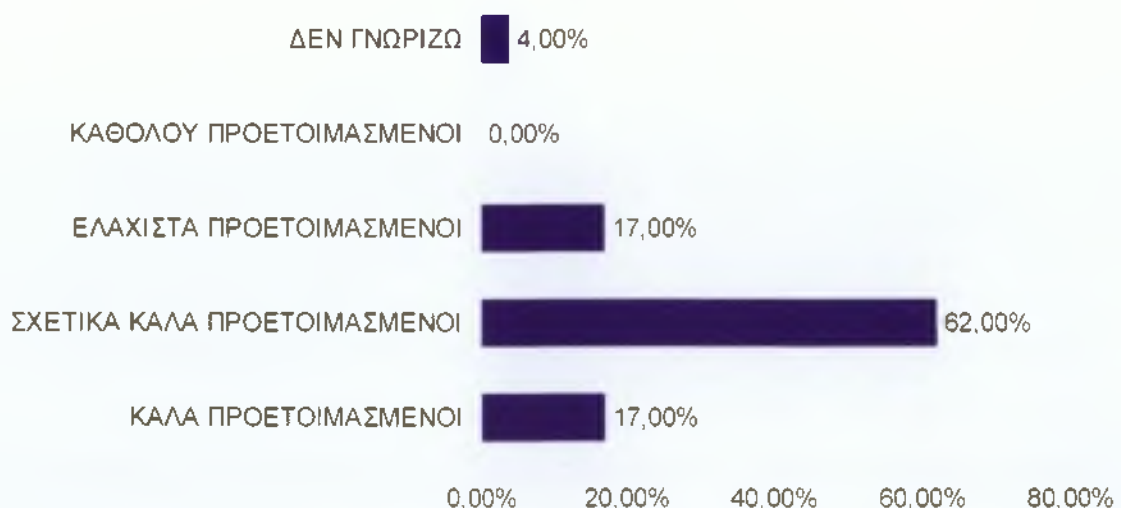
23 Courakis N. (2001) "Financial Crime Today: Greece as a European Case Study" European Journal on Criminal Policy and Research 9

3.9.1 Η ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΑΤΗΣ

Η ελληνική αγορά πέρα από τα εμπόδια της οικονομικής κρίσης πρέπει να αντιμετωπίσει και τα φαινόμενα απάτης που λογικά θα αυξηθούν. Αν και δεν είναι εύκολο να συλλεχθούν στατιστικά στοιχεία για τις οικονομικές απάτες στην Ελλάδα, εταιρίες του ιδιωτικού τομέα έχουν κάνει αξιόλογες προσπάθειες να εξηγήσουν και να προετοιμάσουν τις Ελληνικές επιχειρήσεις για τις οικονομικές απάτες.

Η οικονομική απάτη φαίνεται πως είναι ένα θέμα "ταμπού" για την Ελληνική επιχείρηση καθώς είτε δεν έχουν λάβει τα απαραίτητα μέτρα εσωτερικού ελέγχου για να αποτρέψουν ενδεχόμενα απάτης, είτε πιστεύουν ότι δεν κινδυνεύουν από τέτοια φαινόμενα.

ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΣΕ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΑΤΗΣ

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει μια εικόνα του τι νομίζουν τα στελέχη των επιχειρήσεων για το επίπεδο προετοιμασίας έναντι απάτης που έχει η επιχείρησή τους. Αυτό που προκαλεί μεγάλη αντίθεση είναι ότι παρόλο που η Ελλάδα έχει πέσει από την 57η θέση (2008) στην 78η θέση στον διεθνή δείκτη εμπιστευτικότητας και διαφθοράς, δίπλα σε χώρες όπως η Κολομβία, η Κίνα και το Περού, καταλαμβάνοντας τη χαμηλότερη θέση απ' όλα τα κράτη της Ευρωζώνης, τα ηγετικά στελέχη των Ελληνικών επιχειρήσεων πιστεύουν ότι έχουν κάνει τις δέουσες προετοιμασίες για να αποτρέψουν φαινόμενα απάτης.

3.9.2 ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Το μέλλον της Ελληνικής πραγματικότητας φαίνεται να επηρεάζεται πάρα πολύ από την κρίση χρέους και την ανησυχία που προκαλείται από αυτό. Οι μειώσεις σε μισθούς και παροχές στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα θα βάλουν σε πολλούς τον πειρασμό να ενδώσουν σε μια πιο δόλια συμπεριφορά, οι οικονομικοί στόχοι που θα ζητούνται από τα στελέχη να επιτύχουν θα είναι πιο δύσκολο να επιτευχθούν και ίσως αυτό τους οδηγήσει στο να διατελέσουν κάποια απάτη έχοντας το φόβο ότι μπορεί και να χάσουν την δουλειά ή τη θέση τους αν δεν πετύχουν τους στόχους τους.

Το επίπεδο της γραφειοκρατίας μεγαλώνει όσο ο δημόσιος τομέας συρρικνώνεται και έχει μειώσεις σε απολαβές και παροχές και κατά συνέπεια αυτό μπορεί να οδηγήσει σε συμπεριφορές δωροδοκίας και διαφθοράς. Οι εταιρίες και ειδικότερα οι μικρότερες θα είναι πιο δύσκολο γι αυτές να επενδύσουν σε εργαλεία καταπολέμησης διαφθοράς και απάτης καθώς μειώνονται τα χρηματοοικονομικά τους μεγέθη λόγω της κρίσης. Η Ελλάδα έχει δυστυχώς πολύ μέλλον ακόμα στο να γίνει πιο αποτρεπτική στα φαινόμενα διαφθοράς και απάτης είτε λόγω της οικονομικής κατάστασης σήμερα είτε λόγω κοινωνικής κουλτούρας καθώς η πλειοψηφία των επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι οικογενειακές ασχέτως αν χαρακτηρίζονται μικρομεσαίες ή μεγάλες οπότε και τα στελέχη τους αμφισβητούν το ενδεχόμενο ότι θα συμβεί κάποια οικονομική απάτη μέσα στο περιβάλλον της επιχείρησης.

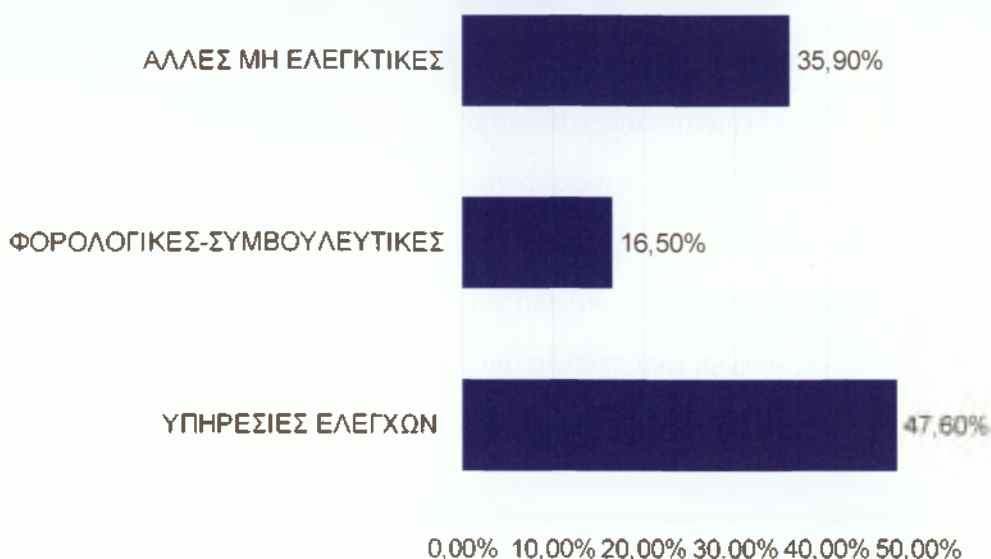
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αρκετές έρευνες και αναφορές για το πως καθορίζεται η αμοιβή του ελεγκτή. Σύμφωνα με ποίους παράγοντες μια ελεγκτική εταιρία μπορεί να κοστολογήσει την αξία της ελεγκτικής υπηρεσίας που προσφέρει καταφέροντας να είναι ανταγωνιστική και ταυτόχρονα να παρέχει ποιοτικές υπηρεσίες και ανεξάρτητες από κάθε επιρροή που μπορεί να της ασκηθεί.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει οι ελεγκτικές εταιρίες σήμερα πέρα παρέχουν ένα μεγάλο εύρος υπηρεσίες πέρα του ελέγχου οικονομικών καταστάσεων. Αυτές έχουν σχέση με την συμβουλή σε διάφορα θέματα όπως φορολογικών θεμάτων, λογιστικών, θέματα που έχουν να κάνουν με την οργανωτική δομή της εταιρίας και πως πρέπει να στηθεί αυτή, συμβουλές για βελτίωση της θέσης της εταιρίας στην αγορά και στον ανταγωνισμό καθώς και πως να διαχειρίζεται το ρίσκο που έχει σαν οικονομική μονάδα.

Όπως είναι εύλογα αντιληπτό εγείρεται ένα ζήτημα ως προς τη σχέση ανάμεσα στην οικονομική μονάδα και την ελεγκτική εταιρία. Καθώς από την μία η ελεγκτική εταιρία μπορεί να παρέχει συμβουλές και υπηρεσίες στην ελεγχόμενη εταιρία οπότε και έχει εσωτερική πληροφόρηση για εσωτερικά θέματα της εταιρίας και ταυτόχρονα θα πρέπει να ελέγξει τις οικονομικές της καταστάσεις ώστε να δημοσιεύσει την πραγματική εικόνα για τα οικονομικά μεγέθη της εταιρίας.

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΑ ΕΣΟΔΑ

25

Τα έσοδα από συμβουλευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες που δεν σχετίζονται με τον έλεγχο είναι αρκετά σημαντικά για τις ελεγκτικές εταιρίες. Συνδυάζοντας τις αναφορές εμπιστευτικότητας των 4 μεγαλύτερων ελεγκτικών εταιριών στην Ελλάδα βλέπουμε ότι κάτι παραπάνω από το 50% των εσόδων των ελεγκτικών εταιριών προέρχεται από έσοδα που δεν έχουν να σχέση με τον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων.

Κάτι τέτοιο φυσικά δίνει βήμα σε αρκετούς το βήμα να θίξουν το θέμα εξάρτησης του ελεγκτή από την ελεγχόμενη εταιρία κάτι το οποίο απαγορευτούν τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα και ο κώδικας δεοντολογίας των ορκωτών ελεγκτών.

4.1 Η ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΑΜΟΙΒΗ

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν την ελεγκτική αμοιβή ή αλλιώς το κόστος του ελέγχου πρέπει να καθοριστεί τι είναι ελεγκτική αμοιβή.

Ελεγκτική αμοιβή είναι η τιμή μιας συγκεκριμένης υπηρεσίας, που εκφράζεται από το κόστος που έχει ο έλεγχος μαζί με ένα λογικό περιθώριο κέρδους για τον ελεγκτή. Διέπεται όπως είναι λογικό από τους ίδιους οικονομετρικούς κανονισμούς όπως και τα υπόλοιπα μοντέλα προσφοράς/ζήτησης, δηλαδή έχει άμεση επίδραση το μέγεθος του ελεγχόμενου, όσο μεγαλύτερη είναι η ελεγχόμενη μονάδα τόσο μεγαλύτερη είναι η ζήτηση για ελεγκτικό έργο. Έτσι από τη μία μεριά έχουμε την καμπύλη προσφοράς δηλαδή την επιθυμία των ελεγκτικών εταιριών να παρέχουν ελεγκτικές υπηρεσίες σε διαφορετικά επίπεδα αμοιβών και την καμπύλη ζήτησης δηλαδή τη ζήτηση για ελεγκτικές υπηρεσίες από τους ελεγχόμενους σε διαφορετικά επίπεδα αμοιβών και όπως είναι εύκολα αντιληπτό σε μικρότερα απ όσο επιθυμούν οι ελεγκτικές εταιρίες.²⁶

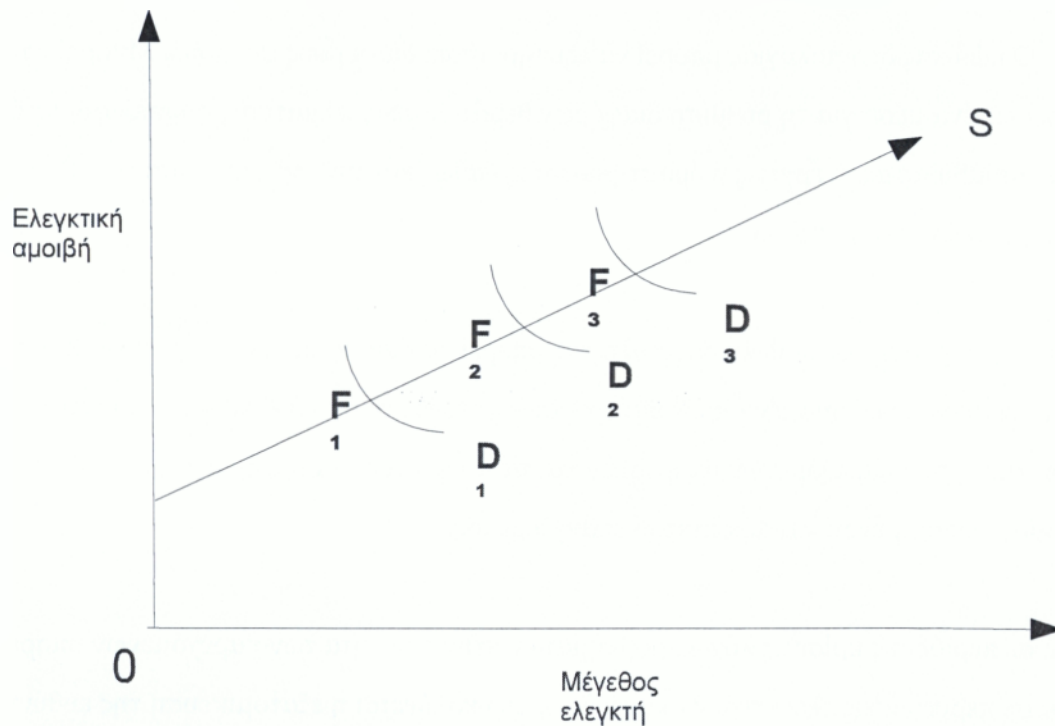
Πιο συγκεκριμένα για να καθορίσουμε ένα μοντέλο καμπύλης παραμετροποιημένο για τον έλεγχο και την ελεγκτική αμοιβή θα ορίσουμε την καμπύλη προσφοράς που καθορίζεται από το κόστος του ελέγχου επηρεαζόμενο από τον όγκο ελεγκτικής εργασίας που χρειάζεται και θα υποθέσουμε ότι είναι ανεξάρτητο από την ταυτότητα του ελεγχόμενου ή άλλων ειδικών χαρακτηριστικών που μπορεί να επηρεάσουν το κόστος του ελέγχου.

Από την άλλη μεριά η καμπύλη ζήτησης που εξαρτάτε ως επί το πλείστον από το μέγεθος του ελεγχόμενου. Επίσης ο έλεγχος βασίζεται στις ελεγκτικές νόρμες και διαδικασίες που έχουν θεσμοθετηθεί για τον καλύτερο έλεγχο.

Έτσι προκύπτει το ακόλουθο σχήμα.

26 Working E.J (1927) "What Do Statistical Demands Curves Show", Quarterly Journal of Economics

ΣΧΕΣΗ ΑΜΟΙΒΗΣ ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΥ

27

Κατά συνέπεια η ζήτηση είναι ανελαστική προς την αμοιβή και καθορίζεται κυρίων από τον όγκο της ελεγκτικής εργασίας που χρειάζεται όπως και από το μέγεθος του ελεγχόμενου, όπως είναι λογικό η ποσότητα του ελέγχου που παρέχεται είναι διαφορετική σε από εταιρία σε εταιρία αλλά εδώ δεν την λαμβάνουμε υπόψιν μας.

Έτσι στο παραπάνω σχήμα έχουμε S είναι το κοινό κόστος που διέπει την ελεγκτική εργασία. D1, D2, D3 είναι η καμπύλη της ανελαστικής ζήτησης για έλεγχο από ελεγχόμενους διαφόρων μεγεθών. Η μεταβλητή F υποδηλώνει την τιμή ισορροπίας ή νεκρό σημείο, στο σημείο που η καμπύλη D τέμνει την S ο ελεγκτής δεν έχει ούτε κέρδος ούτε ζημία

27 C. M. Pong & G. Whittington (1994) "The Determinants of Audit Fees: Some Empirical Models" Journal of Business Finance and Accounting

4.2 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΣΤΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Ο κώδικας δεοντολογίας (Code of Ethics) του ελεγκτικού επαγγέλματος είναι ένα σύνολο ηθικών αρχών και κανονισμών που προϋποθέτει από τον ελεγκτή να τους ακολουθεί πιστά και με αφοσίωση. Ο κώδικας δεοντολογίας μπορεί να εξυπηρετήσει διάφορους σκοπούς. Μπορεί να λειτουργήσει ως ένα μέσο για τη ρύθμιση διαφόρων θεμάτων επαγγελματικής συμπεριφοράς όπως εμπλοκή σε ασυμβίβαστες ενέργειες ή δραστηριότητες καθώς και την αντιμετώπιση ενδοεπαγγελματικών συγκρούσεων.

Ακόμα η εφαρμογή του κώδικα δεοντολογίας μπορεί να διασφαλίσει ότι η πλειοψηφία των επαγγελματιών ακολουθεί ορισμένα πρότυπα εργασίας γεγονός το οποίο έχει θετική επίπτωση στο επίπεδο ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και ταυτόχρονα δημιουργήματα η εικόνα προς τα έξω, ενός ομογενοποιημένου και αξιόπιστου επαγγέλματος.

Τέλος σε περιόδους κρίσεως λόγω προβλημάτων στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών παράδειγμα σε περιπτώσεις ελεγκτικών σκανδάλων, διευκολύνεται η εξατομίκευση της ευθύνης, ώστε να μην συμπαρασύρει ολόκληρο το επάγγελμα λόγω επαγγελματικής ανεπάρκειας ή ενοχής ορισμένων μελών του.

Ο κώδικας δεοντολογίας έχει επεξεργαστεί από την επιτροπή δεοντολογίας της ομοσπονδίας. Σύμφωνα με τον κώδικα οι εθνικές οργανώσεις του επαγγέλματος που είναι μέλη της ΔΟΛ σε κάθε χώρα οφείλουν να εφαρμόζουν τις ρυθμίσεις του. Ωστόσο ο τρόπος εισαγωγής κανόνων δεοντολογίας σε διάφορες χώρες μπορεί να ποικίλει όπου είτε επαφίενται στο επάγγελμα είτε έχουν γίνει μέρος των νόμων της χώρας.

Όπως είναι λογικό ο κώδικας δεοντολογίας περιλαμβάνει σε ένα κομμάτι σχετικά με τις αμοιβές και τους τρόπους αποζημίωσης. Η βασική αρχή που καθιερώνει η ενότητα αυτή είναι η ελευθερία για τον επαγγελματία στον καθορισμό ανταγωνιστικής αμοιβής για τις υπηρεσίες που προσφέρει προς το κοινό.

Ωστόσο μια πολύ χαμηλή αμοιβή μπορεί να περιορίζει τη δυνατότητα του επαγγελματία να προσφέρει τις υπηρεσίες του με επαγγελματική ικανότητα και την προσήκουσα επιμέλεια. Ανάλογα με τις περιστάσεις μπορεί να ενδείκνυται η λήψη μέτρων, όπως γνωστοποίησης στον πελάτη της βάσης υπολογισμού της αμοιβής σε σχέση με την αναληφθείσα εργασία.

Αμοιβές υπό αίρεση δηλαδή αμοιβές καθορισμένες με βάση την έκβαση ενός γεγονότος ή από το αποτέλεσμα της εργασίας του επαγγελματία είναι συνήθεις, με εξαίρεση τις υπηρεσίες διασφάλισης. Ωστόσο, οι αμοιβές αυτές μπορεί να δημιουργήσουν θέμα σύγκρουσης συμφερόντων και αντικειμενικότητας.

Ο επαγγελματίας ελεγκτής πρέπει να εξετάζει τη σοβαρότητα του ζητήματος βάση τα συγκεκριμένα κάθε φορά περιστατικά. Αναλόγως της περιπτώσεως, πρέπει να λαμβάνονται τα προσήκοντα μέτρα όπως έγγραφη συμφωνία με τον πελάτη, ενημέρωση τρίτων προσώπων που θα χρησιμοποιήσουν τη σχετική έκθεση του επαγγελματία.

Συχνή είναι ακόμα η περίπτωση στην οποία ο ελεγκτής λαμβάνει προμήθεια για την εκχώρηση μέρους της εργασίας ενός πελάτη σε άλλον επαγγελματία. Προμήθεια επίσης μπορεί να λαμβάνει ο επαγγελματίας λογιστής για τη διαμεσολάβηση μεταξύ πελάτη και τρίτου για την αγορά ή πώληση διαφόρων ειδών όπως η αγορά ενός λογιστικού πληροφοριακού συστήματος.

Η λήψη ή η καταβολή προμήθειας μπορεί να δημιουργήσει ζήτημα σύγκρουσης συμφερόντων για την παροχή των επαγγελματικών υπηρεσιών με αντικειμενικότητα, επαγγελματική ικανότητα και επιμέλεια.

Ο ελεγκτής οφείλει να μην αποδέχεται τη λήψη ή καταβολή προμήθειας, εκτός και αν έχει λάβει όλα τα ενδεδειγμένα μέτρα για την μείωση των σχετικών απειλών σε αποδεκτά χαμηλά επίπεδα.

4.3 Η ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ (The Low-Balling Effect)

Ένα ακόμα φαινόμενο που έχει μεγάλη επιρροή στο τελικό κόστος της ελεγκτικής υπηρεσίας είναι το φαινόμενο της τιμολόγησης κάτω του κόστους μια ιδιαίτερα διαδεδομένη πρακτική ανταγωνισμού μεταξύ των ελεγκτικών εταιρειών και ειδικότερο των μικρότερων. Ο όρος της τιμολόγησης κάτω του κόστους αναφέρεται στην υποβολή προσφοράς για τον έλεγχο μιας επιχείρησης με τίμημα χαμηλότερο του οικονομικού κόστους του ελέγχου. Η συγκεκριμένη τακτική ακολουθείται με την ελπίδα ότι ο ελεγκτής σε μελλοντικές χρήσεις θα καλύψει την διαφορά, είτε με την παροχή κερδοφόρων συμβουλευτικών υπηρεσιών ή υπό ανάλογη αύξησης της αμοιβής του ελέγχου.

Το επιχείρημα εναντίον της τιμολόγησης κάτω του κόστους είναι ότι έχοντας προσφέρει υπηρεσίες κάτω του ελεγκτικού κόστους ο ελεγκτής είναι δύσκολο να αντισταθεί σε ενδεχόμενη πίεση του πελάτη σχετικά με την επαγγελματική του γνώμη, από το φόβο ότι σε περίπτωση μη επανεκλογής του, δε θα μπορέσει να ανακτήσει αυτά τα κόστη και θα καταγράψει ζημίες από τον πελάτη. Θεωρητικά αυτή η πρακτική δεν πρέπει να υπάρχει καθώς αντιβαίνει σε κρίσιμα σημεία του κώδικα δεοντολογίας του επαγγέλματος καθώς επηρεάζει την ποιότητα του ελεγκτικού έργου καθώς και την ανεξαρτησία του ελεγκτή. Παρόλα αυτά εμπειρικές μελέτες έχουν δείξει ότι υφίσταται η συγκεκριμένη τεχνική και επιπροσθέτως είναι ένας παράγοντας ο οποίος δεν είναι μετρήσιμος για να καταλήξουμε στο πόσο επηρεάζει το κόστος της ελεγκτικής διαδικασίας.

4.4 ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Κάθε χώρα έχει ένα ξεχωριστό πλαίσιο κανόνων και εποπτείας για το ελεγκτικό επάγγελμα. Ο κώδικας δεοντολογίας αλλά και οι διεθνής οργανώσεις ελεγκτών και λογιστών πέρα από τις οδηγίες και τον ηθικό τρόπο που διέπει την ελεγκτική αμοιβή δεν ορίζει πια πρέπει να είναι αυτή ούτε πως προκύπτει. Ανάλογος το νομικό πλαίσιο που έχει κάθε χώρα για το ελεγκτικό επάγγελμα και αναλόγων την ευχέρεια που έχει η εκάστοτε οργάνωση ελεγκτών της χώρα μπορούν να ορίζονται κάποιοι κανονισμοί για την αμοιβή.

Για παράδειγμα στην Ελλάδα το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών όριζε μια ελάχιστη αμοιβή για την ελεγκτική ώρα για να διασφαλίσει την ποιότητα του ελεγκτικού έργου και να αποφεύγονται τα φαινόμενα τιμολόγησης κάτω του κόστους. Σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες έχουν ενσωματωθεί παρεμφερείς κανονισμοί στην νομοθεσία του κράτους. Τέτοιες πρακτικές όμως θεωρούνται ότι δημιουργούν καταστάσεις κλειστού επαγγέλματος κάτι που η Ευρωπαϊκή Ένωση θέλει να αλλάξει.

Τώρα γίνεται μια προσπάθεια στην Ελλάδα καταργηθεί η κατώτατη ελεγκτική αμοιβή ώστε να μην θεωρείται το ελεγκτικό επάγγελμα κλειστό και για να εναρμονιστεί με τις νέες Ευρωπαϊκές οδηγίες. Με το σκεπτικό αυτό το ΣΟΕΛ δεν θα παρεμβαίνει στον τρόπο που δημιουργείται η ελεγκτική αμοιβή και έτσι θα λειτουργεί η ελεύθερη αγορά.

Φυσικά σε μία τέτοια αλλαγή υπάρχουν και αντίθετες γνώμες καθώς πολλοί επαγγελματίες ισχυρίζονται ότι οι μικρότερες εταιρίες του χώρου ίσως καταχραστούν περισσότερο τακτικές τύπου low balling effect και της γενικότερης τιμολόγησης του ελεγκτικού τους έργου προς τα κάτω, κάτι που σημαίνει ότι θα παράγουν έναν χαμηλότερης ποιότητας έλεγχο και θα έχουν μεγαλύτερη εξάρτηση από τον πελάτη τους.

4.5 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Στο τομέα των χρηματοοικονομικών κάθε επιλογή επιφέρει μαζί της και ένα ποσοστό κινδύνου, το ίδιο ισχύει και για τις ελεγκτικές υπηρεσίες όπου ξεκινάμε με την αναδοχή του πελάτη από την ελεγκτική. Όταν μια ελεγκτική εταιρία αναλαμβάνει έναν πελάτη γνωρίζει ότι αυτή η απόφαση της έχει κάποιο κίνδυνο ο οποίος είναι να μην βρει κάτι μεμπτό ή κάποια απάτη στις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις ενώ υπάρχει.

Ο τρόπος με τον οποίο ο ελεγκτής χρησιμοποιεί το εκτιμημένο επίπεδο υπολειμματικού κινδύνου για να σχεδιάσει ελεγκτικές διαδικασίες για τον εντοπισμό ουσιωδών ποσοτικών σφαλμάτων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις στηρίζεται στη λογική του μοντέλου του ελεγκτικού κινδύνου. Το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου παρουσιάζει μια μαθηματική μορφή της έννοιας του ελεγκτικού κινδύνου.

Το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου παρουσιάστηκε στο SAS 39 και θέτει το ζήτημα του ενδογενούς κινδύνου το οποίο είναι αρκετά δαπανηρό για να κοστολογηθεί σαν κάτι ενιαίο. Οι ελεγκτικές εταιρίες χρησιμοποιούν αυτό το μοντέλο για να υπολογίσουν το μέγεθος του ελεγκτικού κινδύνου που μπορούν να αποδεχτούν.

Όπως έχει προαναφερθεί σχετικά με τον ελεγκτικό κίνδυνο θα μπορούσαμε να καταλήξουμε ότι, ελεγκτικός κίνδυνος νοείται η πιθανότητα να εκφράσει ο ελεγκτής ακατάλληλη επαγγελματική γνώμη όταν υπάρχουν ουσιώδη σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μίας επιχείρησης. Ο ελεγκτικής μετά την διενέργεια των ελεγκτικών του διαδικασιών διατυπώνει τη γνώμη ότι δεν υπάρχουν σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, ενώ στην πραγματικότητα υπάρχουν τέτοια σφάλματα. Θέτοντας όλες τις παραμέτρους του μοντέλου του ελεγκτικού κινδύνου με μαθηματικούς όρους θα είχε την ακόλουθη μορφή.²⁸

$$AR = IR * CR * DR$$

Οι παραπάνω μεταβλητές μπορούν να αναλυθούν ως εξής:

AR (audit risk) ελεγκτικός κίνδυνος: Ο ελεγκτικός κίνδυνος ορίζεται ως η πιθανότητα δημοσίευσης χρηματοοικονομικών καταστάσεων που λόγω ουσιωδών σφαλμάτων δεν παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη πλευρά, την οικονομική θέση, τα αποτελέσματα των εργασιών, τις μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων και τις ταμειακές ροές της επιχείρησης και χωρίς ο ελεγκτικής να κάνει την απαραίτητη τροποποίηση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

28 Καραμάνης Κ. 2008 *Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα*, ΟΠΑ, ΑΘΗΝΑ

Ένα σφάλμα κρίνεται ως ουσιώδες όταν ατομικά ή αθροιστικά με άλλα σφάλματα καθιστά πιθανό τον επηρεασμό των οικονομικών καταστάσεων. Το σφάλμα εκδηλώνεται σε σχέση με έναν ισχυρισμό της διοίκησης και σ' ένα ή περισσότερα επιμέρους στοιχεία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Στα πλαίσια του συγκεκριμένου μοντέλου, η μη τροποποίηση της έκθεσης ελέγχου οφείλεται στο γεγονός ότι οι ελεγκτικές διαδικασίες δεν εντόπισαν ουσιώδη σφάλματα και όχι σε τυχόν αποσιώπηση εντοπισμένων σφαλμάτων από τον ελεγκτή. Επίσης τα σφάλματα που υπάρχουν, ατομικά ή αθροιστικά, το επίπεδο σημαντικότητας, δε συνιστούν επέλευση του ελεγκτικού κινδύνου.

IR (inherent risk) ενδογενής ή σύμφυτος κίνδυνος: Ο ενδογενής κίνδυνος ορίζεται ως η πιθανότητα οι οικονομικές καταστάσεις να περιέχουν ουσιώδη σφάλματα λόγω της φύσης της επιχείρησης και των συνθηκών που επικρατούν στο περιβάλλον στο οποίο αυτή λειτουργεί, υποθέτοντας ότι δεν βρίσκεται σε λειτουργία κάποια εσωτερική δικλίδα και προτού να διενεργηθεί εξωτερικός έλεγχος. Κατά συνέπεια ο ελεγκτικός κίνδυνος μετρά τη φυσική επιρρέπεια προς τα σφάλματα τα οποία μπορεί να είναι ουσιώδη για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

CR (control risk) κίνδυνος εσωτερικών δικλίδων: Ο κίνδυνος των εσωτερικών δικλίδων ορίζεται ως η πιθανότητα η λειτουργία των δικλίδων αυτών να μην αποτρέψει ή να μην εντοπίσει λάθος διορθώσει έγκαιρα ουσιώδη σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

DR (detection risk) κίνδυνος εντοπισμού ή αποκάλυψης: Ο κίνδυνος εντοπισμού ορίζεται ως η πιθανότητα οι διαδικασίες και τα τεστ του ελεγκτή να μην εντοπίσουν ένα σφάλμα το οποίο σε σχέση με άλλα σφάλματα μπορεί να είναι ουσιώδες για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Κατά συνέπεια για να υπάρχει ελεγκτικός κίνδυνος πρέπει να συμβούν τρεις συνθήκες ταυτόχρονα. Να γεννηθεί ένα σκόπιμο σφάλμα, δεύτερον οι εσωτερικές δικλίδες να μην το αποτρέψουν ή το αναγνωρίσουν και τελικά να το διορθώσουν και τέλος οι διαδικασίες του ελεγκτή να μην το εντοπίσουν λόγω αστοχίας ελέγχου και όχι λόγω εσκεμμένης αποσιώπησης του σφάλματος.

Θεωρητικά ο ελεγκτικός κίνδυνος κυμαίνεται από 0% έως 100%, όταν ο κίνδυνος τείνει προς το 0% σημαίνει ότι υπάρχει πλήρης βεβαιότητα ότι στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις δεν υπάρχει κανένα ουσιώδες σφάλμα. Αντίθετα όταν ο κίνδυνος τείνει προς το 100% σημαίνει ότι υπάρχει πλήρης βεβαιότητα ότι υπάρχουν ουσιώδης σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ενώ όταν ο κίνδυνος είναι στο 50% υπάρχει πλήρης αβεβαιότητα για τον εάν υπάρχει σφάλμα.

Όπως είναι λογικό ο κίνδυνος δεν είναι δυνατόν να μειωθεί στο 0% όσες προσπάθειες και αν καταβάλει ο ελεγκτής και αγνοώντας το υπερβολικό κόστος της υπηρεσίας για κάτι τέτοιο. Εάν υποθέσουμε ότι ελέγχεται το σύνολο των καταχωρημένων συναλλαγών, υπάρχουν ενδεχομένως και άλλες μη καταχωρημένες συναλλαγές ακόμα υπάρχει ενδεχόμενο τα ελεγχόμενα παραστατικά να είναι πλαστά ή εικονικά.

Οι χρήστες των ελεγχόμενων χρηματοοικονομικών καταστάσεων θα επιθυμούσαν ένα επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου οριακά κοντά στο 0%, όσο το επίπεδο κινδύνου απομακρύνεται από το όριο του 0% τόσο η χρησιμότητα του ελέγχου μειώνεται. Όταν ο ελεγκτικός κίνδυνος προσεγγίζει ή ξεπερνά το 50%, η χρησιμότητα του ελέγχου τείνει προς το μηδέν καθώς δεν προσδίδει καμία βεβαιότητα για το εάν υπάρχουν ουσιώδη σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις κατά συνέπεια αίρεται ο λόγος διενέργειας ελέγχου.

Οι ελεγκτές εταιρίες σήμερα επιλέγουν να αποδεχτούν ένα επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου 5% που υποδηλώνει ότι σε 100 ελέγχους διενέργησε ο ελεγκτής και δεν υπάρχει κανένα ουσιώδη σφάλμα, υπάρχουν 5 περιπτώσεις χρηματοοικονομικών καταστάσεων με ουσιώδη σφάλματα. Αυτό ισχύει φυσικά μόνο όταν κάθε σφάλμα είναι μεγέθους επιπέδου σημαντικότητας, όσο ένα σφάλμα ξεπερνά σε μέγεθος το επίπεδο σημαντικότητας τόσο αυξάνει για προφανείς λόγους η πιθανότητα εντοπισμού του από τον ελεγκτή και κατά συνέπεια μειώνεται ο ελεγκτικός κίνδυνος.

4.5.1 Ο ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Το επίπεδο του ελεγκτικού κινδύνου καθορίζεται από τον ίδιο τον ελεγκτή που προσπαθεί να είναι όσο το δυνατόν πιο κοντά στο 0% και ταυτόχρονα δέχεται το ίδιο επίπεδο κινδύνου για το σύνολο του ελέγχου καθώς δεν είναι εφικτό να ορίζει διαφορετικό επίπεδο κινδύνου για του λογαριασμούς των αποθεμάτων και διαφορετικό για τους λογαριασμούς των υποχρεώσεων.

Κατά την κρίση του ελεγκτή και αναλόγως της πολυπλοκότητας της εταιρίας που ελέγχει δέχεται να αναλάβει ένα επίπεδο κινδύνου. Ο καθορισμός του επιπέδου ελεγκτικού κινδύνου από τον ελεγκτή γίνεται με βάση την πιθανότητα ύπαρξης ουσιωδών σφαλμάτων αλλά και την έκταση των σχετικών συνεπειών για τον ελεγκτή εάν αυτά τα σφάλματα αποκαλυφθούν.

Οι συνέπειες αυτές έχουν σχέση με διάφορα είδη κόστους που είναι πιθανόν να επωμιστεί ο ελεγκτής σε περίπτωση που εκδώσει εσφαλμένη γνώμη στην έκθεση ελέγχου. Τα κόστη αυτά μπορεί να είναι η απώλεια του ελέγχου του ίδιου ή άλλων πελατών από αρνητική δημοσιότητα καθώς και σε ενδεχόμενες πειθαρχικές, αστικές και ποινικές ευθύνες.

Μια πρώτη παράμετρος που ο ελεγκτής λαμβάνει υπόψη του για τον προσδιορισμό του ελεγκτικού κινδύνου είναι ο αριθμός των χρηστών της έκθεσης ελέγχου. Όσο περισσότεροι είναι οι χρήστες της έκθεσης ελέγχου τόσο πιθανότερο είναι ορισμένοι εναντίον του ελεγκτή που μεταφράζεται σε περισσότερες αποζημιώσεις σε περίπτωση που αποκαλυφθεί κάποιο σφάλμα.

Έτσι ο ελεγκτής πρέπει να αποδέχεται μικρότερο ελεγκτικό κίνδυνο κατά τον έλεγχο των επιχειρήσεων που είναι μεγάλες, που είναι εισηγμένες, που έχουν μεγάλη διασπορά στις μετοχές τους και που έχουν πολλούς και μεγάλους δανειστές. Μικρότερος ελεγκτικός κίνδυνος απαιτείται επίσης εκτός από τις εισηγμένες και για άλλες επιχειρήσεις αυξημένου δημοσίου ενδιαφέροντος καθώς και για επιχειρήσεις των οποίων οι ιδιοκτήτες βρίσκονται σε δικαστική αντιδικία.

Μια ακόμη παράμετρος είναι η οικονομική κατάσταση του πελάτη και η πιθανότητα για αντιμετώπιση πρόβλημα συνέχισης της δραστηριότητας. Ο ελεγκτής συνήθως έχει προβλήματα όταν ένας πελάτης του οδηγείται σε πτώχευση ή αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα.

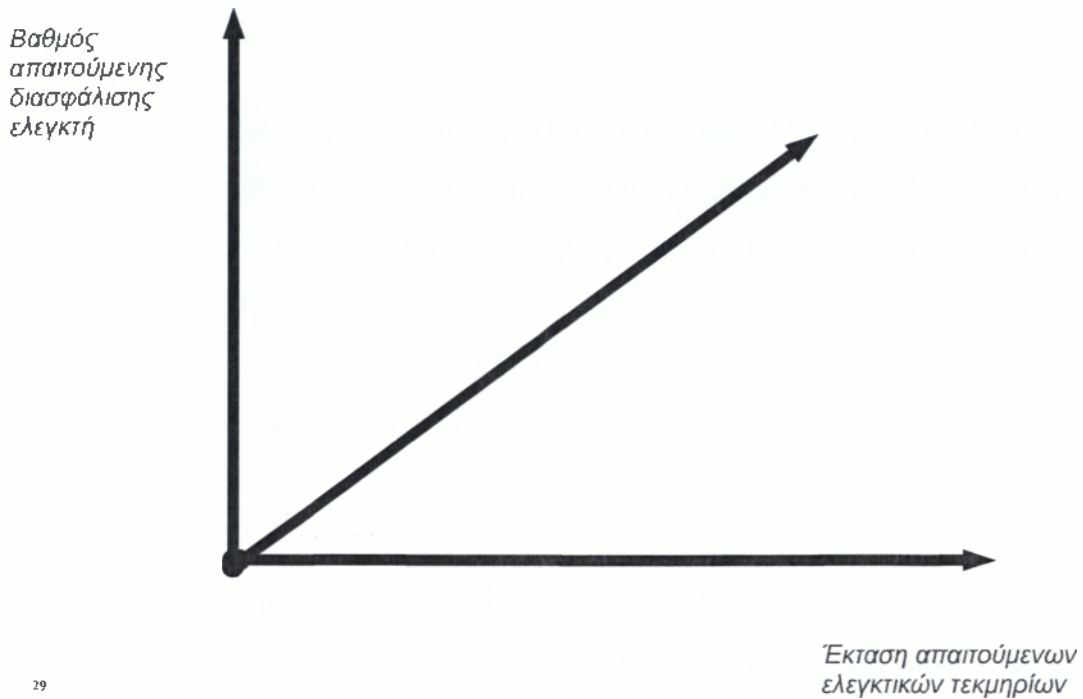
Επομένως ο ελεγκτής πρέπει να ορίσει μικρότερο ελεγκτικό κίνδυνο σε περίπτωση ζημιογόνων ή υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, επιχειρήσεων με ελλειμματική διοικητική ομάδα, επιχειρήσεων που αναλαμβάνουν υψηλούς επιχειρηματικούς κινδύνους ή επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε κλάδους υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου. Αντίθετα αν ο πελάτης είναι μια υγιής επιχείρηση σε έναν κλάδο που χαρακτηρίζεται από σταθερότητα ο ελεγκτής μπορεί να επιλέξει ένα μεγαλύτερο επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου.

Μια τελευταία παράμετρος που επηρεάζει το επίπεδο του ελεγκτικού κινδύνου είναι η σημασία που έχει ο ελεγχόμενος πελάτης για τον ελεγκτή. Αν ο πελάτης αποτελεί ένα σημαντικό μέρος των συνολικών εσόδων του ελεγκτή είναι φυσικό ο ελεγκτής να επιθυμεί να μειώσει την πιθανότητα ύπαρξης μη εντοπισμένων από τον έλεγχο του ουσιωδών σφαλμάτων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις έτσι επιλέγει ένα μικρότερο επίπεδο κινδύνου.

Συχνά ο ελεγκτής αναλαμβάνει υψηλό ελεγκτικό κίνδυνο καθώς η πίεση του ανταγωνισμού και της διοίκησης της επιχείρησης, αποδέχεται τον έλεγχο ενός πελάτη με μειωμένη αμοιβή και συνεπώς αναγκάζεται να περιορίσει τις ελεγκτικές του διαδικασίες με κάποια παράβαση των ΔΕΠ καθώς δεν τροποποιεί την έκθεση ελέγχου με βάση τα ουσιώδη σφάλματα που τυχόν έχει εντοπίσει. Είναι εύκολα αντιληπτό ότι ο ελεγκτής μπορεί να υποκύψει σε τέτοιες παρατυπίες όταν ο πελάτης αποτελεί ένα σημαντικό μέρος των εσόδων του.

Τέλος ο ελεγκτικός κίνδυνος που αναλαμβάνει ο ελεγκτής αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο που από οικονομική σκοπιά ο ελεγκτής πρέπει να τιμολογεί στους πελάτες του. Δηλαδή η αμοιβή του ελέγχου πέρα του κόστους και ενός λογικό περιθωρίου κέρδους πρέπει να περιλαμβάνει και μια προσαύξηση για τον ελεγκτικό κίνδυνο. Αυτό θα επιτρέψει στον ελεγκτή να καλύψει τα κόστη που θα προκύψουν γι αυτόν εάν επέλθει κίνδυνος.

ΣΧΕΣΗ ΔΙΑΣΦΑΛΗΣΗΣ ΕΛΕΓΚΤΗ – ΟΓΚΟΥ ΕΛΕΚΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

29

Όπως φαίνεται και από το παραπάνω σχήμα όσο μεγαλύτερη χρειάζεται να είναι η διασφάλιση του ελεγκτή ότι δεν υπάρχουν ουσιώδη λάθη στις οικονομικές καταστάσεις κατά την έκφραση γνώμης τόσο μεγαλύτερη είναι η ανάγκη για συλλογή περισσότερων ελεγκτικών τεκμηρίων ή διαφορετικά ο όγκος απαιτούμενης ελεγκτικής εργασίας κάτι που φυσικά αυξάνει και το κόστος το ελέγχου.

Καθώς ανάλογα την πολυπλοκότητα της ελεγχόμενης εταιρίας η έκταση των απαιτούμενων ελεγκτικών τεκμηρίων μπορεί να χρειάζεται περισσότερες ελεγκτικές εργατοώρες, περισσότερο και ίσως ποιο εξειδικευμένο ελεγκτικό προσωπικό που θα πρέπει να καλύψουν μεγαλύτερο εύρος των λογαριασμών και των στοιχείων που θα πρέπει να ελέγξουν.

29 Καραμάνης Κ. 2008 *Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα*, ΟΠΑ, ΑΘΗΝΑ

4.6 ΟΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Οι παράγοντες που προαναφέρθηκαν δεν είναι οι μόνοι που επηρεάζουν το κόστος του ελέγχου, στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν διάφορα μοντέλα κοστολόγησης των ελεγκτικών υπηρεσιών που καθένα θέτει και διαφορετικούς παράγοντες άλλοτε σε πιο θεωρητικό υπόβαθρο και άλλοτε σε πιο πρακτικό. Όπως είναι λογικό οι ελεγκτικές εταιρίες δεν γνωστοποιούν τις μεθόδους με τις οποίες αποφασίζουν το κόστος του ελέγχου για λόγους ανταγωνισμού καθώς η όλη διαδικασία του κόστους φέρει παράγοντες οι οποίες δεν είναι και τόσο εύκολα μετρήσιμοι ποσοτικά.

Στο πρακτικό μέρος στην προσπάθεια να κατανοήσουμε το κόστος της ελεγκτικής διαδικασίας θα μπορούσαμε να το συνοψίσουμε σε τρεις κύριους άξονες.

- Την επιρροή των Big4 (των τεσσάρων μεγάλων ελεγκτικών)
- Την ύπαρξη του low balling effect (τιμολόγηση κάτω του κόστους)
- Την επιρροή που έχουν οι μη ελεγκτικές υπηρεσίες στα έσοδα της ελεγκτικής

Κατά τους τρεις αυτούς γενικούς άξονες έχουν γίνει μελέτες για το πώς επηρεάζουν το κόστος του ελέγχου. Οι 4 μεγάλες εταιρίες απ ότι φαίνεται λειτουργούν κάπως μονοπωλιακά καθορίζοντας τις τιμές που θέλουν αγνοώντας εν μέρη τον ανταγωνισμό καθώς επωφελούνται της φήμης τους που απ ότι φαίνεται κάποιοι πελάτες προτιμούν να πληρώσουν έναν έλεγχο ακριβότερα ώστε να ελεγχθούν οι οικονομικές τους καταστάσεις από μια από τις 4 μεγάλες ελεγκτικές.

Από την άλλη μεριά οι μικρότερες ελεγκτικές που συνήθως απευθύνονται και σε διαφορετικό πελατολόγιο φαίνεται ότι πολλές φορές αναγκάζονται να πωλήσουν της ελεγκτικές τους υπηρεσίες κάτω του κόστους ώστε να κερδίσουν κάποιον πελάτη ή να τον διατηρήσουν.

Ενώ κατά τον τρίτο άξονα οι μη ελεγκτικές υπηρεσίες φαίνεται ότι έχουν κάποια επίδραση στη διαμόρφωση του κόστους της ελεγκτικής υπηρεσίας καθώς υπάρχουν περιπτώσεις που κάποια εταιρία με τιμολόγηση κάτω του κόστους για της ελεγκτικές της υπηρεσίες αναμένει έσοδα από τις μη ελεγκτικές υπηρεσίες που παρέχει στον πελάτη κάτι τέτοιο όμως έχει συνέπεια σε ένα από τα θεμελιώδη δεδομένα του ελέγχου, αυτό της ανεξαρτησίας του ελεγκτή από τον πελάτη.

4.6.1 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΑΜΟΙΒΗΣ

Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν αρκετά μοντέλα υπολογισμού ελεγκτικής αμοιβής το καθένα εφαρμόζει και κάποια διαφορετική καινοτομία, αναλόγως από ποια σκοπιά εξετάζεται το πρόβλημα καθορισμού της ελεγκτικής αμοιβής καθώς κάθε μοντέλο βασίζεται σε μεθοδολογία που επηρεάζεται από συγκεκριμένες παραμέτρους όπως το θα θέτουν παραμέτρους όπως ο τομέας δραστηριότητας της επιχείρησης, το μέγεθος της, η χώρα στην οποία έχει δραστηριότητα ή ανά γεωγραφική ήπειρο.

Το βασικό μοντέλο της ελεγκτικής αμοιβής βασίζεται σε μικρο-οικονομικούς παράγοντες καθώς καθορίζονται από το μικροοικονομικό περιβάλλον της ελεγκτικής εταιρίας καθώς οι μεταβλητές του επηρεάζονται από την ελεγκτική εταιρία και τον πελάτη της εταιρίας.

Το γενικό μοντέλο ελεγκτικής αμοιβής είναι:³⁰

$$Fee = \alpha_0 + x'\beta + y'\delta + \varepsilon.$$

Το μοντέλο θεωρεί ότι οι αμοιβές καθορίζονται από δύο μέρη μεταβλητών, ο παράγων $\chi\beta$ παρουσιάζει ένα υποσύνολο μεταβλητών μικρο-οικονομικών παραγόντων ελεγκτικής εταιρίας ή της ελεγχόμενης και ο παράγων $y'\delta$ που παρουσιάζει ένα υποσύνολο μεταβλητών που αντιπροσωπεύουν μακρο-οικονομικά στοιχεία που περιβάλλουν τον ελεγκτή και τον ελεγχόμενο.

30 Taylor M.H, Simon T. D.(1999) "Determinants of Audit Fees: The Importance of Litigation, Disclosure and Regulatory Burdens in Audit Engagements in 20 Countries" The International Journal of Accounting Vol 34

Οι μεταβλητές α βασίζονται σε στατιστικές μεθοδολογίες της εκάστοτε ελεγκτικής εταιρίας για να υπολογίσουν διάφορες παραμέτρους ενώ η μεταβλητή ε αποτελεί έναν στοχαστικό όρο σφάλματος. Απλοποιώντας την παραπάνω σχέση σε ένα πιο απλό μη λογαριθμικό μοντέλο προκύπτει η παρακάτω σχέση.

$$\text{Audit Fee} = f(\text{auditee size, audit cost, auditee complexity, audit risk, auditor size})^{31}$$

Αναλυτικότερα έχουμε:

Μέγεθος Ελεγχόμενου (auditee size): Ο οικονομικός έλεγχος πρέπει να λαμβάνει υπόψιν του τις λογιστικές εγγραφές και τα συστήματα εσωτερικού έλεγχου καθώς και τις χρηματοοικονομικές ροές της ελεγχόμενης εταιρικής μονάδας. Όσο μεγαλύτερος είναι αυτός ο οργανισμός είναι λογικό θα έχει και μεγαλύτερες χρηματοοικονομικές ροές, περισσότερες υποχρεώσεις, μεγαλύτερα μεγέθη ενεργητικού και κατά συνέπεια χρειάζεται και περισσότερη εργασία από το κομμάτι του ελέγχου. Συνήθως στον ιδιωτικό τομέα το μέγεθος του ελεγχόμενου καθορίζεται άμεσα από το σύνολο του ενεργητικού και σε ορισμένες περιπτώσεις από τα μεγέθη των πωλήσεων τέτοιες περιπτώσεις είναι συνήθως εταιρίες παροχής υπηρεσιών που μπορεί να έχουν ένα μεγάλο μέγεθος αλλά δεν είναι απαραίτητο ότι θα έχουν και μεγάλα μεγέθη στο ενεργητικό τους όπως για παράδειγμα κτιριακές εγκαταστάσεις και αλλά.

Ελεγκτικά Κόστη (Audit Costs): Το κόστος ελέγχου φαίνεται να επωφελείται από τις οικονομικές κλίμακας³² καθώς το κόστος της εκτίμησης του ελεγκτικού συστήματος καθορίζεται άμεσα από το θεωρία των οικονομιών κλίμακας που ορίζει ότι τα κόστη των συναλλαγών που ελέγχονται δεν είναι απαραίτητο ότι αυξάνονται και γραμμικά όσο αυξάνεται και το πλήθος των συναλλαγών που ελέγχονται. Αυτό σημαίνει ότι το κόστος του ελέγχου δεν επηρεάζεται για παράδειγμα από το πλήθος των λογιστικών εγγραφών που θα ελεγχθούν.

31 Vivien Beattie, Alan Goodacre, Ken Pratt, Joanna Stevenson: *The Determinants of Audit Fees – Evidence From the Voluntary Sector*. Accounting and Business Research, 2001.

32 Economies of scale: Όρος που αναφέρεται στην μικροοικονομία και αναφέρεται στα πλεονεκτήματα του κόστους όσο η επιχείρηση επεκτείνεται.

Πολυπλοκότητα ελεγχόμενου (auditee complexity): Είναι λογικό το επίπεδο της ελεγκτικής εργασίας να αυξάνεται όσο γίνεται πιο περίπλοκη η εταιρία ή οργανισμός που ελέγχεται. Μια μικρή οικογενειακή επιχείρηση δεν έχει την ίδια πολυπλοκότητα με μια πολυεθνική. Η πολυπλοκότητα της επιχείρησης έχει σχέση με διάφορα στοιχεία που την κάνουν πολύπλοκη όπως το τομέας ή οι τομείς που δραστηριοποιείται, από τις τοποθεσίες που βρίσκεται η επιχείρηση καθώς πολλές φορές αλλάζει και το νομικό πλαίσιο ή η κουλτούρα, στην περίπτωση που είναι πολυεθνική.

Αλλά και με τα στοιχεία του ενεργητικού από τα οποία αποτελείται και το πως μπορούν να καταμετρηθούν αυτά. Αν για παράδειγμα ο ελεγχόμενος είναι μια εταιρία με πολυεθνική βάση βασικό μέγεθος του ενεργητικού είναι ορυχεία που μπορεί να έχει στη διάθεση της ο αριθμός των ελκτικών τεκμηρίων που πρέπει να συλλέξει ο ελεγκτής είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από το αν ήταν μια επιχείρηση που δραστηριοποιείται σε μία πόλη με ένα πολύ μικρότερο ενεργητικό. Τέλος η πολυπλοκότητα επηρεάζει και τον ελεγκτικό κίνδυνο καθώς επηρεάζεται από τον ενδογενή κίνδυνο της επιχείρησης που ενέχει λόγω της φύσης ή του περιβάλλοντος του ελεγχόμενου.

Μέγεθος ελεγκτή (Auditor Size): Είναι ένας από τους παράγοντες που δεν είναι εύκολα μετρήσιμος ποσοτικά καθώς δεν είναι εύκολο να ερευνηθεί πόσο δραστικά λαμβάνεται υπόψη από την κάθε ελεγκτική εταιρεία ξεχωριστά. Στη διεθνή βιβλιογραφία φαίνεται πως υπάρχει διαφορά ανάλογα με το αν η ελεγκτική εταιρία ανήκει στην ομάδα των Big4 (Deloitte, KPMG, Ernst and Young, PWC) η συγκεκριμένη ομάδα μπορεί να μην ελέγχει όλη την αγορά αλλά ελέγχει τις μεγαλύτερες των εταιρειών από τον κάθε κλάδο του ανήκει στην εκάστοτε αγορά.³³

Αν και κάθε μία από τις εταιρίες αυτές δεν έχει κάποια συγκεκριμένη εξειδίκευση σε κάποιο κλάδο ή αγορά που θα έκανε και τις υπηρεσίες τους πιο ακριβές αλλά το brand name τους και μόνο απ' ότι φαίνεται ανεβάζει και την ελεγκτική τους αμοιβή καθώς υπάρχουν ελεγχόμενες εταιρίες που θα πλήρωναν περισσότερο για να ελεγχθούν από κάποια ελεγκτική των Big4. Από την άλλη μεριά οι ελεγκτικές εταιρίες που δεν ανήκουν στις Big4 και σε συνδυασμό του ότι ο ελεγκτικό έργο που παράγουν δεν έχει καμιά διαφορά από τον Big4 καθώς βασίζεται στα ίδια πρότυπα και δεν χωράει εκπτώσεις στην ποιότητα με την όποια γίνεται όπως ορίζει ο κώδικας δεοντολογίας.

³³ Vivien Beattie, Alan Goodacre, Ken Pratt, Joanna Stevenson(2001): *The Determinants of Audit Fees – Evidence From the Voluntary Sector*. Accounting and Business Research.

Στον πίνακα που ακολουθεί έχουμε τις εταιρίες υψηλής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών FTSE/20 καθώς και την εταιριών ελεγκτών ορκωτών που έχει αναλάβει τον έλεγχο οικονομικών τους καταστάσεων. Όπως πολύ εύκολα γίνεται αντιληπτό οι εταιρίες του κλάδου κατά την πλειοψηφία τους, εκτός από μία, έχουν επιλέξει για τον οικονομικό τους έλεγχο μια από τις ελεγκτικές εταιρίες που αποτελούν την ομάδα των Big4.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΤΟΥ FTSE20GR	
ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΕΛΕΚΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ALFA BANK	KPMG
ΒΙΟΧΑΛΚΟ	KPMG
ΔΕΗ	EY
COCA-COLA 3E	PWC
ΕΛΛΑΚΤΩΡ	PWC
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ	PWC
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	DELOITTE
EUROBANK	PWC
CYPRUS BANK	EY
MARFIN BANK	EY
MIG	EY
MOTOR OIL	DELOITTE
JUMBO	DELOITTE
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ	GRANT THORTON
ΟΠΑΠ	KPMG
ΟΤΕ	EY
ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΤΡΑΠΕΖΑ	PWC
TITAN	EY
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	PWC
FF GROUP	PWC

34

Ελεγκτικός κίνδυνος (audit risk): Τέλος έχουμε τον ελεγκτικό κίνδυνο έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες του συγκεκριμένου μοντέλου σε διάφορα ελεγκτικά μοντέλα αμοιβής (audit fee models) επικρατούν δύο προοπτικές είτε ο ελεγκτικός κίνδυνος εμπεριέχεται στην πολυπλοκότητα του ελεγχόμενου (auditee complexity) είτε μετράται ως ξεχωριστός παράγοντας. Στην συγκεκριμένη εργασία επιλέχθηκε ο ελεγκτικός κίνδυνος να μελετηθεί σαν ξεχωριστός παράγοντας όπως και έγινε σε προηγούμενο εδάφιο της συγκεκριμένα εργασίας.

34 Site της εκάστοτε εταιρίας όπως αυτά παρουσιάζονται στις 18/4/2012

4.6.2 Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΑΜΟΙΒΗΣ

Σύμφωνα με όσα προείπαμε αν θέλαμε να κάνουμε μια εκτίμηση υπολογισμού της ελεγκτικής αμοιβής θα προκύψει η ακόλουθη σχέση.

$$F = a + b.S + c.S^2 + d.A + e.A^2 + f.P + g(T.A) + h(C.A) + j.B + k(B.S) + l(B.S^2) + m(B.A) + n(B.A^2) + p(B.P) + q(B.T.A) + r(B.C.A) + s(D.A) + v(B.D.A) + \epsilon$$

όπου F είναι η ελεγκτική αμοιβή

$a, b, c, d, e, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, v$ είναι παράμετροι

S οι πωλήσεις,

A το συνολικό ενεργητικό,

P τα κέρδη προ φόρων,

T χρονική μεταβλητή,

C πολυπλοκότητα του ελεγχόμενου,

B μεταβλητή που υποδηλώνει ελεγκτή των Big4,

D μεταβλητή για την αλλαγή ελεγκτή,

ϵ μεταβλητή στοχαστικού σφάλματος.

Αν εξηγήσουμε την κάθε μεταβλητή ξεχωριστά θα είχε ως εξής. Η μεταβλητή a παρουσιάζει το σταθερό κόστος της ανάληψης ελέγχου μοναδικά και ξεχωριστά από άλλα κόστη που μπορεί να έχουν άλλες μεταβλητές. Οι μεταβλητές b, c, d, e σκοπό έχουν να παρουσιάσουν το μέγεθος του ελεγχόμενου σε δύο διαστάσεις. Ως προς τις πωλήσεις (S) και το ενεργητικό (A). Όπου P είναι τα κέρδη ή οι ζημιές. Η μεταβλητή C εκφράζει την πολυπλοκότητα όπου υπάρχει η υπόθεση ότι όσο μεγαλύτερη είναι η πολυπλοκότητα τόσο αυξάνεται και η αμοιβή καθώς είναι μεγαλύτερο και το ενεργητικό (A). Οι παράμετροι j, k, l, m, n, p, q, r προσπαθούν να προσεγγίσουν την επίδραση των Big4. Η μεταβλητή (D) παρουσιάζει την αλλαγή ελεγκτή προσπαθώντας να αναγνωριστεί αν υπάρχει φαινόμενο τιμολόγησης κάτω του κόστους (low balling effect).

Αυτό το μοντέλο μπορεί να αποδώσει το μέγεθος της ελεγκτικής αμοιβής ανάμεσα σε μία ελεγκτική εταιρία και έναν ελεγχόμενο το μειονέκτημα που έχει είναι ότι δεν μπορεί να λάβει υπόψιν του εξωγενείς παράγοντες που δρουν γύρω από το σύστημα ελεγκτή και ελεγχόμενου. Απουσιάζουν μακρό-οικονομικοί παράμετροι που έχουν σχέση με τη γεωγραφική θέση του ελεγχόμενου και του ελεγκτή, το θεσμικό πλαίσιο που δραστηριοποιούνται. Κατά πολλούς αυτό το μοντέλο είναι αξιόπιστο καθώς μπορεί εύκολα να προσδιοριστεί η αμοιβή με άμεσα μετρήσιμους παράγοντες ακόμα και αν δεν μπορεί να λάβει υπόψιν του εξωγενείς παράγοντες εκτός και αν εφαρμοστούν σε αυτό διάφορες τροποποιήσεις.

4.7 ΑΛΛΟΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Οι απόψεις για το θέμα δεν γίνεται να τελματώσουν σε ένα και μοναδικό μοντέλο προσδιορισμού της ελεγκτικής αμοιβής έχουν γίνει διάφορες μελέτες που παίρνουν διαφορετικά δεδομένα η κάθε μία αναφορικά με το θέμα. Ειδικότερα σε προηγούμενες δεκαετίες ένας σημαντικός παράγοντας ήταν η γεωγραφική ήπειρος που δραστηριοποιούνταν μια ελεγχόμενη επιχείρηση καθώς το περιβάλλον της κοινωνικό, οικονομικό ή πολιτικό ήταν τέτοιο που ανέβαζε τον κίνδυνο της επιχείρησης και κατά συνέπεια επηρέαζε και το τελικό κόστος του ελέγχου.

Σήμερα Ευρώπη και Αμερική καθώς και αρκετές χώρες Ασίας, έχουν ανεπτυγμένα οικονομικά συστήματα καθώς οι εταιρίες τους έχουν εναρμονιστεί με τα διεθνή ελεγκτικά και λογιστικά πρότυπα. Στον αντίποδα όμως είναι χώρες της μέσης Ανατολής ή την Αφρικής που επειδή το περιβάλλον της επιχείρησης είναι πιο ασταθές ανεβάζει και το ρίσκο και κατά συνέπεια το κόστος. Άλλος παράγοντας που έχει σχέση με το κόστος του ελέγχου θεωρείτε πως είναι το φύλο του ελεγκτή που αναλαμβάνει να κάνει τον έλεγχο που έχει να σχέση με ψυχολογικούς και γενετικούς παράγοντες, καθώς υπάρχει διαφορά στο αντιλαμβάνονται τα δύο φύλα το ύψος του ελεγκτικού κινδύνου και στο πώς αντιλαμβάνονται και θέτουν υψηλές προσδοκίες από τους πελάτες τους και την εμπιστοσύνη στις ικανότητες τους ώστε να δημοσιεύσουν μια ασφαλή γνώμη για τις οικονομικές καταστάσεις του ελεγχόμενου.³⁵

35 1986Kim Ittonen, Emilia Peni.(2012) "Auditor's Gender and Audit Fees" International Journal of Auditing

Τέλος ένας παράγοντας που δεν έχει μελετηθεί εκτενώς είναι η χρονική περίοδος που γίνεται ο οικονομικός έλεγχος καθώς όσο πιο κοντά στο τέλος της διαχειριστικής χρήσης γίνεται ο έλεγχος ο όγκος εργασίας για την ελεγκτική αυξάνεται καθώς όλο και περισσότερες εταιρίες θέλουν να ελεγχθούν. Με δεδομένο ότι η ποιότητα ελέγχου είναι ίδια για όλες τις εταιρίες αλλά και το ελεγκτικό προσωπικό συγκεκριμένο τότε το χρονικό σημείο που ζητάτε να γίνει έλεγχος είναι κάτι που μπορεί να επηρεάσει το κόστος.³⁶

36 Philip Chan, Mahmoud Ezzamel, David Gwilliam.(1993) "*Determinants of Audit Fees for Quoted UK Companies.*"
Journal of Business Finance and Accounting

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως αναφέρεται στην εισαγωγή της παρούσας διπλωματικής εργασίας το θέμα χωρίστηκε σε τέσσερα μέρη: το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τον ορισμό του ελέγχου οικονομικών καταστάσεων, τη σημασία του για την εταιρία, τους επενδυτές και το κοινωνικό σύνολο. Στο δεύτερο μέρος γίνεται αναφορά στα είδη των ελεγκτικών διαδικασιών καθώς και στον τρόπο διενέργειας τους. Ακολούθως αναλύεται το φαινόμενο της οικονομικής απάτης, τα αίτια και ο προσδιορισμός υπεύθυνου της οικονομικής απάτης. Στην ίδια ενότητα αναλύονται οι συνέπειες της οικονομικής απάτης αναδεικνύοντας τον αναγκαίο και σημαντικό ρόλο του ελέγχου. Τέλος δίνεται έμφαση στην ελεγκτική αμοιβή, το ελεγκτικό κόστος και τους παράγοντες διαμόρφωσης του.

Συμπερασματικά οι παράμετροι που μελετήθηκαν επηρεάζουν το κόστος της ελεγκτικής εργασίας και έχοντας ως δεδομένο ότι το κόστος δεν μπορεί να είναι μηδενικό η απόφαση και μόνο ανάληψης οικονομικού ελέγχου ξεκινάει με κάποιο κόστος. Ακολούθως η πολυπλοκότητα του ελεγχόμενου, το μέγεθος του, τα επίπεδα πωλήσεων, αλλά και το μέγεθος της ελεγκτικής εταιρίας καθώς και ο ελεγκτικός κίνδυνος που διέπει τον έλεγχο επιβαρύνουν το κόστος του. Επεκτείνοντας την ιδέα του ελέγχου και από τι επηρεάζεται, τα ήδη γνωστά μοντέλα προσδιορισμού της ελεγκτικής αμοιβής τροποποιούνται εμπεριέχοντας μέσα επιπλέον εξωτερικούς παράγοντες όπως η γεωγραφική θέση των συμβαλλομένων, το θεσμικό πλαίσιο που τους περιβάλλει, ο τομέας δραστηριότητας του ελεγχόμενου καθώς και ψυχοτεχνικοί παράγοντες που δεν είναι εύκολα μετρήσιμοι. Παρόλα αυτά όμως γίνεται προσπάθεια από νέες ακαδημαϊκές έρευνες ώστε να μοντελοποιηθούν και να έχουμε όσο πιο ξεκάθαρο συμπέρασμα γίνεται από τους παράγοντες ξεχωριστά που επηρεάζουν την ελεγκτική αμοιβή.

Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν το ελεγκτικό κόστος αποτελούν οι θεσμικοί παράγοντες οι οποίοι μπορούν να ορίσουν κάποιο συγκεκριμένο όριο στην ελεγκτική αμοιβή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών στην Ελλάδα που ορίζει κατώτατη αμοιβή για τον ελεγκτή. Επίσης φαινόμενα τιμολόγησης κάτω του κόστους τα οποία δεν δύναται

να μετρήσουμε και δεν γνωρίζουμε το βαθμό έκτασης τους καθώς οι εταιρίες αποφεύγουν την παραδοχή του συγκεκριμένου φαινομένου.

Σκοπός του ελέγχου οικονομικών καταστάσεων είναι να ερευνήσει την πραγματική εικόνα της επιχείρησης και να την περιγράψει με πάσα λεπτομέρεια προς τους ενδιαφερόμενους και το κοινό. Κατά συνέπεια η πιθανότητα ανακάλυψης οικονομικής απάτης δεν πρέπει να έχει σχέση με την ελεγκτική αμοιβή. Καθώς από τη στιγμή που ο ελεγκτής αναλαμβάνει το ελεγκτικό έργο πρέπει να παραδώσει το αποτέλεσμα του με επαγγελματισμό και με συνέπεια στα διεθνή ελεγκτικά και λογιστικά πρότυπα. Ένεκα των αυστηρών δικλίδων ασφαλείας από τις διεθνείς οργανώσεις ορκωτών λογιστών και ελεγκτών καθώς και των περιορισμών που θέτει ο κώδικας δεοντολογίας του επαγγέλματος, η ελεγκτική αμοιβή πρέπει να είναι τέτοια που σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να έχει αρνητική επίδραση στην ποιότητα του ελεγκτικού έργου, στην φερεγγυότητα αλλά και στην ανεξαρτησία της γνώμης του ελεγκτή.

Κλείνοντας οι ίδιοι οι ελεγχόμενοι θα πρέπει να δούνε με μια πιο προσεκτική ματιά το εσωτερικό της εταιρίας τους και του προσωπικού τους, ώστε να βρουν τρόπους καταπολέμησης της απάτης. Όσο μεγαλώνει η πίεση για καλύτερα αποτελέσματα, ειδικότερα σε περιόδους ύφεσης των αγορών, τόσο περισσότερα θα είναι τα άτομα που μπορεί να ξεπεράσουν τη γραμμή και να διενεργήσουν κάποια οικονομική απάτη. Η βελτίωση της στρατηγικής του εσωτερικού ελέγχου και ο έλεγχος των εσωτερικών δικλίδων ασφαλείας μειώνουν τον ελεγκτικό κίνδυνο και επηρεάζουν προς τα κάτω και την ελεγκτική αμοιβή, κάτι που είναι υπέρ του ελεγχόμενου.

ΣΗΜΕΙΑ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Η έρευνα είναι μια συνεχής διαδικασία, έτσι και στο συγκεκριμένο πόνημα δεν δύναται να καλυφθεί όλο το εύρος του θέματος. Θα μπορούσε να γίνει περαιτέρω έρευνα στο θέμα σχετικά με τους παράγοντες που αναφέραμε ότι επηρεάζουν το κόστος και να μοντελοποιηθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να δούμε ποσοτικά κατά πόσο το επηρεάζουν. Επίσης θα μπορούσε να εξεταστεί και η ύπαρξη άλλων παραγόντων που δεν είναι γνωστοί έως σήμερα. Τέλος θα μπορούσε να γίνει περαιτέρω έρευνα για την πρακτική της τιμολόγησης κάτω του κόστους και αν επιδρά στην ποιότητα του ελεγκτικού έργου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Brend Porter. 2003 *The Principles of External Auditing*, 2nd edn, John Wiley & Sons Ltd, Somerset, NJ, USA

Καραμάνης Κ. 2008 *Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα*, ΟΠΑ, ΑΘΗΝΑ

American Accounting Association. 1971. *A Statement of Basic Auditing Concepts*, Sarasota, Florida

Ιστορική Εξέλιξη Της Οργανώσεως Και Λειτουργίας Του Ελεγκτικού Επαγγέλματος Στην Ελλάδα, αναρνώστηκε 5/3/2012 www.soel.gr

Barth M. Wayne R.L, Mark H. Lang (2008), *International Accounting Standards and Accounting Quality*, Journal of Accounting Research Volume 46, Issue 3

David Luijterink (2008), *Fraud Trends: KPMG Barometer Statistics*, KPMG, London

Albrecht, W.S., C.C Albrecht and C.O. Albrecht, 2004, "*Fraud and Corporate Executives: Agency, Stewardship and Broken Trust*", Journal of Forensic Accounting Volume V

Ernst and Young 2010 *Fraud Global Survey*

ACFE 2010 "*Report to the Nations : On Occupational Fraud and Abuse*" Global Fraud Study

Dechow, P.A. R.G Solan and A.P. Sweeney, 1996, "Causes and Consequences of Earnings Manipulation: An Analysis of Firms Subject to Enforce Actions by the SEC" Contemporary Accounting Research.

Courakis N. (2001) "*Financial Crime Today: Greece as a European Case Study*" European Journal on Criminal Policy and Research 9

Working E.J (1927) "*What Do Statistical Demands Curves Show*", Quarterly Journal of Economics

C. M. Pong & G. Whittington (1994) "The Determinants of Audit Fees: Some Empirical Models" Journal of Business Finance and Accounting

Vivien Beattie, Alan Goodacre, Ken Pratt, Joanna Stevenson(2001): *The Determinants of Audit Fees – Evidence From the Voluntary Sector*. Accounting and Business Research.

Kim Ittonen, Emilia Peni.(2012) "*Auditor's Gender and Audit Fees*" International Journal of Auditing

Philip Chan, Mahmoud Ezzamel, David Gwilliam.(1993) "*Determinants of Audit Fees for Quoted UK Companies.*" Journal of Business Finance and Accounting

Taylor M.H, Simon T. D.(1999) "*Determinants of Audit Fees: The Importance of Litigation, Disclosure and Regulatory Burdens in Audit Engagements in 20 Countries*" *The International Journal of Accounting* Vol 34

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Breakdown of Geographic Regions by Country

Africa — 112 Cases	
Country	Number of Cases
Cameroon	1
Democratic Republic of the Congo	1
Egypt	5
Ethiopia	1
Ghana	4
Guinea	1
Kenya	7
Liberia	1
Malawi	1
Mauritius	2
Mozambique	2
Nigeria	21
Republic of the Congo	1
Senegal	1
South Africa	47
Sudan	1
Tanzania	4
Tunisia	1
Uganda	5
Zambia	2
Zimbabwe	3

Asia — 298 Cases	
Country	Number of Cases
Afghanistan	1
Bahrain	1
Cambodia	2
China	62
Cyprus	3
India	37
Indonesia	27
Iran	1
Iraq	1
Japan	16
Jordan	4
Kuwait	3
Kyrgyzstan	1
Lebanon	4
Malaysia	22
Oman	4
Pakistan	8
Philippines	16
Qatar	5
Saudi Arabia	9
Singapore	7
South Korea	5
Sri Lanka	2
Taiwan	4
Tajikistan	1
Thailand	2
Turkey	20
Turkmenistan	2
United Arab Emirates	27
Vietnam	1

Central/South America and the Caribbean — 70 Cases

Country	Number of Cases
Argentina	7
Bahamas	1
Barbados	1
Belize	1
Bolivia	1
Brazil	12
Chile	1
Colombia	3
Costa Rica	1
Dominican Republic	2
Grenada	1
Honduras	1
Jamaica	4
Mexico	20
Nicaragua	2
Panama	1
Peru	3
Saint Lucia	1
Saint Vincent and the Grenadines	2
Trinidad and Tobago	4
Venezuela	1

Oceania — 40 Cases

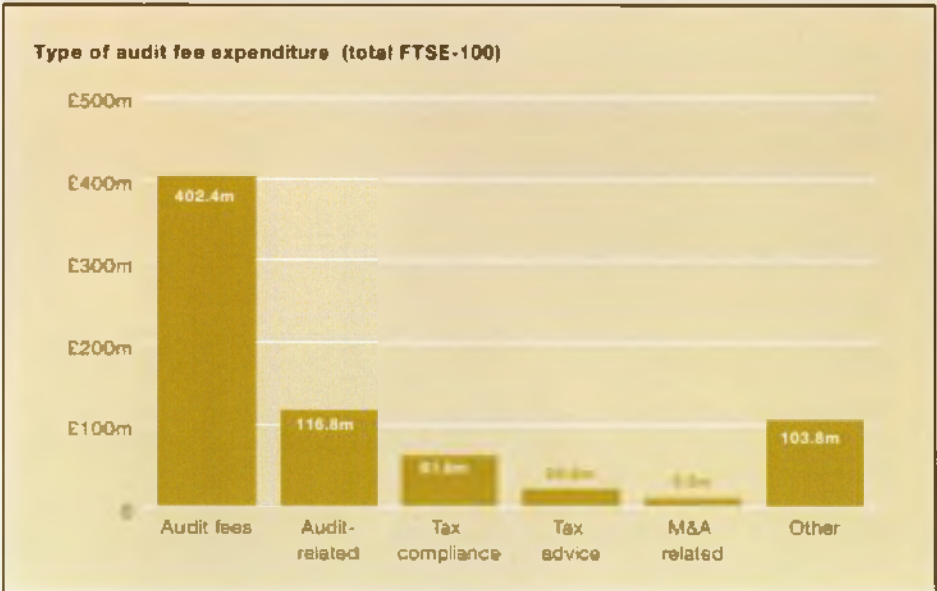
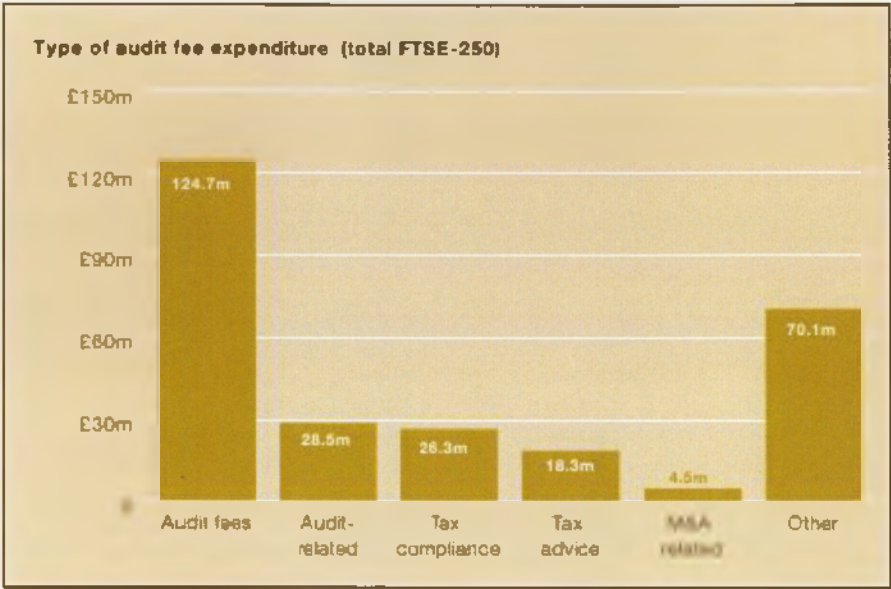
Country	Number of Cases
Australia	29
Fiji	2
Micronesia	1
New Zealand	8

Europe — 157 Cases

Country	Number of Cases
Austria	3
Belgium	9
Bulgaria	3
Czech Republic	5
Estonia	1
Finland	3
France	1
Germany	19
Greece	6
Hungary	3
Ireland	1
Italy	7
Kosovo	1
Liechtenstein	1
Luxembourg	1
Montenegro	1
Netherlands	14
Poland	9
Portugal	2
Romania	5
Russia	18
Serbia	1
Slovakia	1
Slovenia	1
Spain	8
Switzerland	4
Ukraine	1
United Kingdom	28

Average audit fee FTSE-100 1997-2007

AUDITOR FEES FTSE-100

Auditor	Clients	Yyyy	Audit fees	Δ%	Audit related	Non-audit fees	Total	Δ%
D&T	19	+1	£84.4m	-1.5%	£27.9m	£44.3m	£126.0m	+13.3%
E&Y	18	+2	£71.0m	+0.4%	£8.2m	£31.7m	£111.7m	-8.6%
KPMG	21	+0	£90.2m	-0.5%	£26.9m	£32.7m	£149.8m	-2.1%
PwC	42	-2	£186.0m	+21.2%	£53.7m	£87.0m	£326.7m	+8.0%
Total	100		£402.4m	+8.4%	£116.8m	£196.6m	£714.8m	+8.8%

AUDITOR FEES FTSE-250

Auditor	Clients	Yyyy	Audit fees	Δ%	Audit related	Non-audit fees	Total	Δ%
BDO	8	-1	£1.4m	+21%	£0.1m	£1.2m	£2.7m	+57%
D&T	59	+1	£35.3m	-2%	£6.9m	£31.8m	£73.4m	+3%
E&Y	31	-4	£20.6m	-37%	£3.8m	£21.4m	£45.8m	-23%
GT	2	+2	£0.7m	n/c	£0.0m	£3.3m	£4.1m	n/c
KPMG	47	+7	£30.4m	-10%	£5.8m	£28.8m	£62.5m	-7%
PwC	63	-5	£36.4m	-15%	£12.8m	£28.1m	£64.0m	-9%
Total	207		£124.7m	1%	£28.6m	£119.8m	£272.7m	1%

Total auditor fees

